

mastsavlebeli.ge

მასწავლებლის
წიგნი

ხემადრიაზიის
გახვეთილება

სსიპ მასნაველებელთა
კოოპერატიული განვითარების
ეროვნული ცენტრი

მასწავლებლის წიგნი

რეგულაციის
გაკვეთილები

მანანა ბოჭორიშვილი
თამთა დოლიძე
ნათელა ბაღატორიშვილი
მარიამ გოდუაძე
თინათინ გარდიაშვილი
მანანა ფირფხაძე
ნესტან მიქაძე
ქრისტინე სურგულაძე
ლელა კოტორაშვილი
ლელა მანგოშვილი

მასწავლებელთა
პროფესიული განვითარების
ეროვნული ცენტრი

2024

რედაქტორები:

ნანა მაჭავარიანი

ნათო ინგოროშვილი

დიზაინერი:

ბესიკ დანელია

ყდაზე:

მარიამ ელიზბარაშვილის ილუსტრაცია

წინასიტყვაობა

რემედიაცია მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სკოლის მოსწავლეების აკადემიური მიღწევების გაუმჯობესებაში და უზრუნველყოფს თითოეული მოსწავლის სრულყოფილი განვითარებისთვის საჭირო მხარდაჭერას.

კრებული მოიცავს მასალებს, რომლებშიც განხილულია ისეთი საკითხები, როგორიცაა:

- რემედიაციის საჭიროება;
- რემედიაციის ფორმატები;
- რემედიაციის სასკოლო პოლიტიკა;
- ვერიფიკაციის საკითხები;
- რემედიაციის თეორიული და პრაქტიკული ასპექტები.

რემედიაციის გამართული სასკოლო პოლიტიკა მასწავლებლებს და სკოლებს ეხმარება სწავლა-სწავლების პროცესის გაუმჯობესებაში.

რემედიაცია საჭირო ხდება მაშინ, როდესაც მოსწავლეები არ არიან საკმარისად მომზადებულნი ან უჭირთ გარკვეული აკადემიური მიზნების მიღწევა. ეს შეიძლება გამოწვეული იყოს სხვადასხვა მიზეზით, როგორიცაა: სასწავლო მასალის არასაკმარისად გაგება, ინდივიდუალური სასწავლო საჭიროება, ენის ბარიერი ან სხვა პიროვნული მახასიათებლები.

კრებული მოიცავს ზოგად თეორიულ საკითხებს, პრაქტიკულ ასპექტებს, საგნობრივ მაგალითებს. რემედიაციის საკითხების თეორიული და პრაქტიკული გაანალიზება მნიშვნელოვანია, რათა რემედიაციის პროცესი იყოს სტრუქტურირებული და თითოეული ნაბიჯი მოსწავლის პროგრესისთვის შესაბამისი.

სარჩევი

მანანა ბოჭორიშვილი

1. რემედიაციის თეორიული და პრაქტიკული ასპექტები 11

თამთა დოლიძე

1. რემედიაციის შესახებ 25
2. როგორ შევადგინოთ სარემედიაციო გაკვეთილის გეგმა 31
3. რამდენიმე გზა წერის სწავლებისთვის 39
4. რამდენიმე გზა კითხვის სწავლებისთვის 45

ნათელა ბაღათრიშვილი

1. რემედიაციის პრაქტიკა ბუნებისმეტყველებაში 51
2. რემედიაციის პროცედურები, მიღწევები და გამოწვევები 57

მარიამ გოდუაძე

1. სკოლა და აღდგენითი (რემედიაციული) განათლება 63
2. თანასწავლება, თანამშრომლობა და აღდგენითი განათლება 68
3. მშობლების როლი მოსწავლეების ცოდნის აღდგენის საქმეში (რემედიაციული გამოწვევები) 73
4. „რემედიაცია“ თუ ვატერ(პო)ლოოს აღდგენითი სამუშაოები 79

თინათინ გარდიაშვილი

1. რემედიაცია სასწავლო პროცესში 85
2. რემედიაციული პროგრამის მასწავლებელი 89
3. რემედიაციული აქტივობები ქიმიის სწავლებისთვის 92

მამია ფირჩხაძე

1. რემედიაცია და „თანმიმდევრობის დაცვა“ ისტორიის გაკვეთილზე 99
2. ადაპტირებული დავალებები მოსწავლეთა ინდივიდუალური შესაძლებლობების რეალიზაციისთვის 105

ნესტან მიჭაძე

1. შეფასება – რემედიაციული პროგრამების შედგენის წინაპირობა 115

ქრისტინე სურგულაძე

1. წერის დაწყების სირთულებები 123

ლელა კოტორაშვილი

1. როგორ ვასწავლოთ თავისუფალი თემის წერა დაწყებით საფეხურზე 131
2. მოსწავლეების ხელნაწერები 135
3. არჩევითი დავალებები 142

ლელა მანგოშვილი

1. როგორ დავძლიოთ კითხვის სირთულებები
სარემედიაციო პროგრამის დახმარებით 151

მანანა ბოჭორიშვილი

1 რემედიაციის თეორიული და პრაქტიკული ასპექტები

11

რემედიაციის თეორიული და პრაქტიკული ასპექტები

რემედიაცია მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სკოლის მოსწავლეების აკადემიური მიღწევების გაუმჯობესებაში და უზრუნველყოფს თითოეული მოსწავლის სრულყოფილი განვითარებისთვის საჭირო მხარდაჭერას. რემედიაციის საჭიროება, მისი ფორმატები, სასკოლო პოლიტიკა და ვერიფიკაცია იმ ასპექტებს წარმოადგენს, რომლებიც მასწავლებლებს და სკოლებს ეხმარება სწავლა-სწავლების პროცესის გაუმჯობესებაში.

რემედიაცია საჭირო ხდება მაშინ, როდესაც მოსწავლეები არ არიან საკმარისად მომზადებულნი ან უჭირთ გარკვეული აკადემიური მიზნების მიღწევა. ეს შეიძლება გამოწვეული იყოს სხვადასხვა მიზეზით, როგორიცაა: სასწავლო მასალის არასაკმარისად გაგება, ინდივიდუალური სასწავლო საჭიროება, ენის ბარიერი ან სხვა პიროვნული მახასიათებლები. რემედიაციის გარეშე, მოსწავლეებს შეიძლება გაუჭირდეთ წარმატების მიღწევა, რაც გავლენას მოახდენს მათ საერთო აკადემიურ მიღწევებზე და მოტივაციაზე.

რემედიაციის ეფექტურობა ფართოდ არის შესწავლილი. კვლევები ადასტურებენ, რომ სწორად განხორციელებული რემედიაცია მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მოსწავლეთა აკადემიურ პროგრესზე. მაგალითად, კვლევებმა აჩვენა, რომ რემედიაცია ხელს უწყობს სწავლის ხარვეზების აღმოფხვრას, აუმჯობესებს მოსწავლეთა ცოდნის ხარისხს და ზრდის მათ მოტივაციას (Clark & Schultz, 2015; Hattie, 2009).

კლარკისა და შულცის (2015) კვლევებმა აჩვენეს, რემედიაცია განსაკუთრებით ეფექტურია, როდესაც იგი სწრაფად, მოსწავლის სირთულეების გამოვლენისთანავე ხორციელდება. ამ მიდგომის შედეგად, მოსწავლეები დროულად იღებენ საჭირო დახმარებას, რაც მნიშვნელოვნად აუმჯობესებს მათ აკადემიურ შედეგებს.

ამავე კონტექსტში, ჰეტის (2009) მიერ ჩატარებული მეტა-ანალიზი ხაზს უსვამს რემედიაციის პროცესის მნიშვნელობას, სადაც სწავლების მოდიფიკაცია ხდება თითოეული მოსწავლის საჭიროებების მიხედვით. ეს პროცესი უზრუნ-

ველყოფს მოსწავლეთა ცოდნისა და უნარების გაუმჯობესებას, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს რემედიაციის ეფექტიანობას.

რემედიაციის სასკოლო პოლიტიკამ თითოეული მოსწავლისთვის უნდა უზრუნველყოს ხარისხიანი განათლების თანაბარი ხელმისაწვდომობა. რემედიაციის სასკოლო პოლიტიკამ უნდა განსაზღვროს, როგორ შეფასდეს მოსწავლეთა საჭიროებები და რემედიაციის აუცილებლობა.

რემედიაციის პოლიტიკამ უნდა გაითვალისწინოს მოსწავლის ინდივიდუალური საჭიროებები და სწავლების სტრატეგიები, რომლებიც მაქსიმალურად შეესაბამება თითოეული მოსწავლის უნარებსა და ინტერესებს.

რემედიაციის პოლიტიკა უნდა განსაზღვრავდეს, თუ როგორ მოხდეს რესურსების (მასალები, მასწავლებლების დრო, ტექნოლოგიები) გამოყენება და განაწილება.

რემედიაციის სასკოლო პოლიტიკა უნდა მოიცავდეს მასწავლებლებისთვის რემედიაციის მეთოდების, სტრატეგიების და ეფექტური პრაქტიკის სწავლებას.

რემედიაციის პროცესი საჭიროებს მუდმივ ვერიფიკაციას, რათა შეფასდეს მისი ეფექტიანობა და საჭიროების შემთხვევაში ჩატარდეს ცვლილებები. ეს შეიძლება განხორციელდეს შემდეგი გზებით:

- მასწავლებლებმა რეგულარულად უნდა აკონტროლონ და შეაფასონ მოსწავლეთა პროგრესი რემედიაციის პროცესში, რათა დარწმუნდნენ, რომ ისინი აღწევენ სასწავლო მიზნებს.
- რემედიაციის დასრულების შემდეგ უნდა ჩატარდეს საბოლოო შეფასება, რომელიც აჩვენებს, თუ რამდენად გაუმჯობესდა მოსწავლეთა ცოდნა და უნარები.
- სასურველია რემედიაციის პროცესის შეფასება მასწავლებლების და მოსწავლეების უკუკავშირის საფუძველზე, რაც საშუალებას მისცემს სკოლას, გაიგოს, რა მუშაობს და რა საჭიროებს გაუმჯობესებას.

რემედიაციის პროცესი სკოლის მოსწავლეებისთვის მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს წარმოადგენს, რომელიც უზრუნველყოფს სრულყოფილი განათლების მიღების შესაძლებლობას და ხელს უწყობს აკადემიური წარმატების მიღწევას. რემედიაციის საჭიროების განსაზღვრა, შესაბამისი ფორმატების გამოყენება, სწორი სასკოლო პოლიტიკის შემუშავება და ვერიფიკაცია ხელს უწყობს, სკოლა მაქსიმალურად იყოს ორიენტირებული მოსწავლეთა საჭიროებებზე.

მოსწავლეთა საჭიროებაზე ორიენტირება რემედიაციის პროცესთან მიმართებაში იწყება იმით, რომ მასწავლებელი ყურადღებას აქცევს მოსწავლის რემედიაციულ სიგნალებს. რემედიაციული სიგნალი არის იმის ნიშანი, რომ მოსწავლეს გარკვეულ საკითხში ან უნარებში სირთულე აქვს და დამატებითი დახმარება სჭირდება. ეს სიგნალები ვლინდება: აკადემიურ მიღწევების დინამიკით, მოტივაციის და ყურადღების დეფიციტით, სოციალური ინტერაქციის სირთულეებით და ა.შ.

მნიშვნელოვანია, სკოლის მასწავლებლებს შეეძლოთ ამ სიგნალების ამოცნობა, რადგან ეს საშუალებას აძლევს მათ, დროულად ჩაერთონ პროცესში და დაეხმარონ მოსწავლეს სწორი მიმართულებით განვითარებაში. თუ მასწავლებელი ადრეულ ეტაპზე შეამჩნევს და ამოიცნობს რემედიაციულ სიგნალებს, ის შეძლებს სათანადო ინტერვენციების დაგეგმვას, ინდივიდუალური მიდგომის გამოყენებას და მოსწავლის აკადემიურ და პიროვნულ განვითარებაში ხელის შეწყობას.

უკუკავშირი რემედიაციის პროცესის აუცილებელი კომპონენტია. სწორი უკუკავშირი ეხმარება მოსწავლეებს საკუთარი პროგრესის აღქმაში და ამავე დროს, მასწავლებლებს ეხმარება, განსაზღვრონ, რამდენად ეფექტიანად მიმდინარეობს რემედიაციის პროცესი. კვლევებმა აჩვენა, რომ რეგულარული და კონსტრუქციული უკუკავშირი მნიშვნელოვნად ზრდის მოსწავლეთა ჩართულობას და მათ პროგრესს (Shute, 2008).

ჯონ ჰეტის (2009) კვლევამ აჩვენა, რომ სწორი უკუკავშირი ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორია, რომელიც გავლენას ახდენს სწავლის პროცესზე. ჰეტი ხაზს უსვამს, რომ უკუკავშირი უნდა იყოს კონკრეტული, დროული და კონსტრუქციული, რათა მოსწავლეებს დაეხმაროს გაიგონ, რა არის მათი ძლიერი მხარე და რა სფეროებში სჭირდებათ მეტი მუშაობა. მაგალითად, როცა მასწავლებელი მოსწავლეს უკუკავშირს აძლევს არა მხოლოდ მიღწეული შედეგების შეფასების, არამედ შესრულებული დავალებების კონკრეტული დეტალების მიხედვით, მოსწავლეს უკეთესად ესმის, რა უნდა გააუმჯობესოს. ეს, თავის მხრივ, ზრდის მისი სწავლის მოტივაციას და აძლიერებს სწავლის პროცესს.

მოზარდის ემოციები რემედიაციისას – რემედიაციის პროცესში მოსწავლეთა ემოციები დიდ როლს ასრულებს. მოსწავლეები, რომლებიც სწავლაში სირთულეებს განიცდიან, ხშირად გრძნობენ დაძაბულობას, შიშს და თვითშეფასების დაქვეითებას. ამიტომ, მასწავლებლებმა უნდა შეაფასონ მოსწავ-

ლეთა ემოციური მდგომარეობა და გამოიყენონ ემპათიური და მხარდამჭერი მიდგომები, რათა შეამსუბუქონ მათი ემოციური დატვირთვა.

კვლევები აჩვენებენ, რომ პოზიტიური სასწავლო გარემო, როცა მოსწავლეები გრძნობენ თანადგომასა და მხარდაჭერას, მნიშვნელოვნად აუმჯობესებს მათ ემოციურ მდგომარეობას და აკადემიურ მიღწევებს (Brophy, 1986; Wentzel, 1997). მასწავლებლების ამოცანაა, შექმნან მოსწავლეებისთვის უსაფრთხო და კომფორტული გარემო, სადაც ისინი შეძლებენ სრულად გამოავლინონ თავიანთი პოტენციალი. მაგალითად, თუ მოსწავლე, რომელსაც უჭირს კითხვა, ხედავს, რომ მასწავლებელი არა მხოლოდ ეხმარება მას აკადემიურ განვითარებაში, არამედ ხელს უწყობს მისი ფსიქიკური კეთილდღეობის შენარჩუნებას, მნიშვნელოვნად ამცირებს მის სტრესს და აძლიერებს მოტივაციას.

რემედიაციის პროცესის სწორად დაგეგმვა და განხორციელება კრიტიკულად მნიშვნელოვანია მოსწავლეთა აკადემიური წარმატებისთვის. კვლევები ადასტურებს, რომ რემედიაცია არა მხოლოდ ხელს უწყობს მოსწავლეთა ცოდნის გაუმჯობესებას, არამედ ზრდის მათ მოტივაციასაც (Clark & Shulz, 2015; Hattie, 2009).

როგორც აღვნიშნეთ, რემედიაცია საჭირო ხდება მაშინ, როცა მოსწავლე, უნარებში გაჩენილი დეფიციტის გამო, სისტემატურად ვერ ან არასწორად ასრულებს გარკვეული ტიპის დავალებებს.

რემედიაცია სკოლაში შეიძლება მიმდინარეობდეს სამი ძირითადი ფორმატით:

1. გაკვეთილში ჩაშენებით;
2. გაკვეთილისგან მოწყვეტით;
3. დამატებითი გაკვეთილის სახით.

გაკვეთილისგან მოწყვეტით	გაკვეთილში ჩაშენებით	დამატებითი გაკვეთილის სახით
გაკვეთილის მსვლელობისას ერთ ან რამდენიმე მოსწავლეს მცირე ხნით, კლასში ან კლასის გარეთ, სხვა/დამხმარე მასწავლებელი უტარებს კონკრეტული უნარის გავარჯიშებაზე ორიენტირებულ აქტივობებს.	მასწავლებელი გაკვეთილის მსვლელობის პროცესში ერთ ან რამდენიმე მოსწავლეს მიზნობრივად უტარებს კონკრეტული უნარის გავარჯიშებაზე ორიენტირებულ აქტივობებს.	არასაგაკვეთილო დროს (ძირითად გაკვეთილებამდე/შემდეგ) ერთ ან რამდენიმე მოსწავლეს მიზნობრივად უტარდება კონკრეტული უნარის გავარჯიშებაზე ორიენტირებული აქტივობები თავისივე ან სხვა მასწავლებლის მიერ.

სხვადასხვა მეთოდის გამოყენება რემედიაციის ფარგლებში, სწორი უკუკავშირი და მოსწავლეთა ემოციური მდგომარეობის გათვალისწინება წარმოადგენს ეფექტური და შედეგიანი სასწავლო პროცესის არსებით კომპონენტებს.

რემედიაცია, როგორც პროცესი, ყურადღებას ამახვილებს თითოეული მოსწავლის უნიკალურ საჭიროებებზე, რაც უზრუნველყოფს მათთვის მოსახერხებელ და მოსწავლეზე ორიენტირებულ სასწავლო გარემოს შექმნას.

რემედიაციის პროცესის ჰოლისტური გააზრებისთვის მნიშვნელოვანია, დავაზუსტოთ რამდენიმე საკითხი, ცნება და ტერმინი.

რემედიაცია (Remediation) გულისხმობს საგანმანათლებლო პროცესს, რომლის მიზანია მოსწავლეთა ცოდნაში არსებული ხარვეზების აღმოფხვრა, იმ მასალის განმეორება და განმტკიცება, რომელიც მათთვის რთული ან ნაკლებად გასაგები იყო. რემედიაცია ხელს უწყობს მოსწავლეებს, შეძლონ ნორმალურ სასწავლო პროცესში ჩართვა და სასწავლო მიზნების მიღწევა.

სკრინინგი (Screening) არის მოკლე, სტანდარტიზებული ტესტირების პროცესი, რომელიც გამოიყენება მოსწავლეთა ცოდნისა და უნარების შეფასებისთვის. სკრინინგის მეშვეობით ხდება იმ მოსწავლეების იდენტიფიცირება, რომლებსაც შესაძლოა, სჭირდებოდეთ დამატებითი დახმარება ან რემედიაცია.

დიაგნოსტიკური შეფასება (Diagnostic Assessment) არის პროცესის ნაწილი, რომელიც საშუალებას აძლევს, მასწავლებლებს გაარკვიონ, კონკრეტულად რომელ სფეროებში და საკითხებში აქვს მოსწავლეს სირთულეები. ამის შემდეგ მასწავლებელი განსაზღვრავს, როგორია რემედიაციის საჭიროება და როგორ უნდა განხორციელდეს ის.

მუდმივი პროგრესის მონიტორინგი (Progress Monitoring) გულისხმობს სისტემატური დაკვირვების პროცესს, რომლის მეშვეობითაც ხდება მოსწავლის პროგრესის შეფასება. ეს პროცესი საშუალებას აძლევს მასწავლებლებს, მუდმივად აკონტროლონ მოსწავლეების შედეგები და საჭიროების შემთხვევაში, დაარეგულირონ რემედიაციის პროცესი.

პერსონალიზებული სწავლება (Personalized Learning) ინდივიდუალური სასწავლო მიდგომაა, რომელიც თითოეული მოსწავლის საჭიროებებს, ინტერესებს და უნარებს არის მორგებული. რემედიაციის პროცესში პერსონალიზებული სწავლება ხშირად გამოიყენება, რათა მოსწავლეებს მიეცეთ შესაძლებლობა, სწრაფად და ეფექტიანად მიაღწიონ სასწავლო მიზნებს.

დიფერენცირებული ინსტრუქცია (Differentiated Instruction) არის მასწავლებლის მიერ გამოყენებული სტრატეგია, რომელიც გულისხმობს სასწავლო მასალის, მეთოდების და შეფასების ადაპტირებას თითოეული მოსწავლის საჭიროებების, უნარებისა და ინტერესების შესაბამისად. ეს მეთოდი რემედიაციის პროცესში ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან ის ეხმარება მასწავლებლებს, ეფექტიანად უპასუხონ მოსწავლეთა მრავალფეროვან საჭიროებებს.

სოციალური და ემოციური მხარდაჭერა (Social and Emotional Support) – რემედიაციის პროცესში მნიშვნელოვანია მოსწავლეთა სოციალური და ემოციური მხარდაჭერა. ეს ცნება მოიცავს ისეთი სტრატეგიების გამოყენებას, რომლებიც ეხმარება მოსწავლეებს გაუმკლავდნენ სირთულეებს, აიმაღლონ თვითშეფასება და მოტივაცია, გაიუმჯობესონ აკადემიური შედეგები.

უკუკავშირი (Feedback) მნიშვნელოვანი კომპონენტია, რომელიც მოიცავს მასწავლებლის მიერ მოსწავლეების შედეგების ანალიზს და მათი პროგრესის შესახებ ინფორმაციის მიწოდებას. უკუკავშირი უნდა იყოს დროული, კონკრეტული და კონსტრუქციული, რათა მოსწავლეებს დაეხმაროს სწავლის პროცესის გაუმჯობესებაში.

ინტერვენცია (Intervention) არის აქტიური პროცესი, რომლის მეშვეობითაც მასწავლებელი აწარმოებს მიზანმიმართულ ქმედებებს, დაეხმაროს მოსწავლეებს, გადალახონ სირთულეები კონკრეტულ საგანში ან უნარებში. ინტერვენცია რემედიაციის პროცესის ნაწილად მიიჩნევა და ხშირად გამოიყენება სასწავლო პროცესში.

გამდიდრებული სწავლება (Enhanced Instruction) გულისხმობს უფრო ინტენსიურ და სპეციფიკურ სასწავლო პროცესს, რომელიც მიმართულია მოსწავლეთა ცოდნისა და უნარების გაღრმავებაზე. ეს შეიძლება მოიცავდეს დამატებითი მასალის მიწოდებას, უფრო აქტიურ უკუკავშირს ან სპეციალურ დაგეგმვებს, რომლებიც ეხმარება მოსწავლეებს მიღწევების გაუმჯობესებაში.

რემედიაციის პროცესი მოიცავს რამდენიმე ძირითად ეტაპს, რომლებიც უზრუნველყოფს მოსწავლეთა საჭიროების შესაბამის ინტერვენციას, მოსწავლის პროგრესს. ეს ეტაპებია:

1. **საჭიროების იდენტიფიკაცია (Needs Assessment)** – მასწავლებელი ან სკოლის სპეციალისტი ავლენს მოსწავლეებს, რომლებსაც სჭირდებათ რემედიაცია. ეს ხდება შეფასების შედეგების, მასწავლებლის დაკვირვების ან მოსწავლის თვითშეფასების საფუძველზე.

2. **მიზნების დასახვა (Goal Setting)** – იდენტიფიცირებული საჭიროების საფუძველზე განისაზღვრება რემედიაციის კონკრეტული მიზნები. მიზნები უნდა იყოს მკაფიო, გაზომვადი და დროში განსაზღვრული.
3. **პროგრამის შემუშავება (Program Design)** – შემუშავდება რემედიაციის გეგმა, რომელიც მოიცავს გამოყენებულ სტრატეგიებს, მასალებს და რესურსებს. აქ განსაზღვრულია რემედიაციის ტიპი (მაგ., საკლასო, ინდივიდუალური, ონლაინ) და სიხშირე.
4. **ინსტრუქციის განხორციელება (Instruction Delivery)** – მასწავლებელი ან სპეციალისტი იწყებს რემედიაციას მოსწავლის საჭიროებების მიხედვით. ეს შეიძლება მოიცავდეს საკლასო აქტივობებს, ინდივიდუალურ შეხვედრებს ან ონლაინ სწავლების სესიებს.
5. **უკუკავშირი და მონიტორინგი (Feedback and Monitoring)** – მოსწავლეს რეგულარულად ეძლევა უკუკავშირი, რათა იცოდეს, როგორია მისი პროგრესი. მასწავლებელი ასევე აწარმოებს მონიტორინგს, რომ საჭიროების შემთხვევაში შეცვალოს სტრატეგია ან მეთოდი.
6. **შეფასება და კორექტირება (Assessment and Adjustment)** – გარკვეული პერიოდის შემდეგ (მაგ., ყოველთვიურად ან ყოველი თემის დასრულების შემდეგ) ხდება რემედიაციის ეფექტიანობის შეფასება. თუ პროგრესი არ არის საკმარისი, სქემა გადაისინჯება შესწორებისთვის.
7. **სრულად შესრულება (Completion)** – როდესაც მოსწავლე აღწევს დასახულ მიზნებს, რემედიაცია მთავრდება. მოსწავლის მიღწევები აღინიშნება და შესაძლოა ახალი მიზნები განისაზღვროს, თუ საჭიროა სხვა სფეროებში დამატებითი მხარდაჭერა.
8. **განმეორებითი პროცესი (Follow-Up)** – სრული რემედიაციის შემდეგ ხდება რეგულარული შემოწმება, რათა მოსწავლემ შეინარჩუნოს მიღწეული პროგრესი და საჭიროების შემთხვევაში მიიღოს დამატებითი დახმარება.

ეს თანმიმდევრული სქემა უზრუნველყოფს რემედიაციის პროცედურების სტრუქტურულად და გეგმაზომიერად განხორციელებას, რაც, საბოლოოდ, მოსწავლეებს წარმატების მიღწევაში ეხმარება.

რემედიაციის თითოეული ეტაპი კრიტიკულად მნიშვნელოვანია, რათა პროცესი იყოს სისტემატური, მიზანმიმართული და შედეგზე ორიენტირებული. თითოეული ეტაპი თანმიმდევრულად ერთმანეთთანაა დაკავშირებული, და პროცესის წარმატებისთვის მათი თანმიმდევრობის დაცვა აუცილებელია.

1. საჭიროების იდენტიფიკაცია (NEEDS ASSESSMENT)

ეს არის საწყისი ეტაპი, რომელიც განსაზღვრავს, ვის სჭირდება რემედიაცია და რა უნარების დეფიციტია. სწორი დიაგნოსტიკა მნიშვნელოვანია, რადგან თუ საჭიროებები სწორად არ გამოვლინდა, მთელი პროგრამა არა-ეფექტიანი იქნება.

აუცილებლობა: სწორი იდენტიფიკაციის გარეშე, მომდევნო ნაბიჯები შეიძლება არასწორი მიმართულებით წარიმართოს.

მაგალითი: თუ მასწავლებელი ხედავს, რომ მოსწავლეს უჭირს გარკვეული მათემატიკური კონცეფციის გაგება, საჭიროა ამ პრობლემის დაზუსტება, რაც მოხდება შეფასების ან დაკვირვების საფუძველზე.

2. მიზნების დასახვა (GOAL SETTING)

როდესაც საჭიროებები იდენტიფიცირდება, კონკრეტული მიზნები უნდა განისაზღვროს. ეს მიზნები უნდა იყოს კონკრეტული, გაზომვადი და დროში განსაზღვრული. მიზნების გარეშე რთული იქნება პროგრესის მონიტორინგი და შედეგის შეფასება.

აუცილებლობა: მიზნების გარეშე, მასწავლებელს არ ექნება მკაფიო წარმოდგენა, რას მიაღწიოს და როგორ შეაფასოს მიღწეული პროგრესი.

მაგალითი: ქიმიაში შეიძლება იყოს მიზანი: „მოსწავლემ შეძლოს მოლეკულური სტრუქტურების მარტივად განსაზღვრა სამ თვეში“.

3. პროგრამის შემუშავება (PROGRAM DESIGN)

როდესაც მიზნები დასახულია, საჭიროა რემედიაციის სტრატეგიების, რესურსების და მასალების დაგეგმვა. ეს ეტაპი მოიცავს კონკრეტული მეთოდების, ფორმატების და დროში განაწილების განსაზღვრას.

აუცილებლობა: პროგრამის გეგმის გარეშე, რემედიაციის პროცესი არ იქნება სტრუქტურირებული და ეფექტიანი.

მაგალითი: თუ გეოგრაფიაში სირთულე რუკების აღქმაშია, პროგრამა შეიძლება მოიცავდეს ვარჯიშებს რუკებზე ან ინტერაქტიურ პლატფორმებთან მუშაობას.

4. ინსტრუქციის განხორციელება (INSTRUCTION DELIVERY)

ამ ეტაპზე მიმდინარეობს პრაქტიკული მუშაობა რემედიაციაზე. პროცესში გამოიყენება დაგეგმილი სტრატეგიები და აქტივობები მოსწავლის დეფიციტების დაძლევისთვის.

აუცილებლობა: ინსტრუქციის ეტაპზე პროგრამის დეტალური დაგეგმვა და მისი სწორად განხორციელება აუცილებელია.

მაგალითი: ქიმიის გაკვეთილზე პრაქტიკული ლაბორატორიული აქტივობების გამოყენება მოსწავლისთვის, რომელსაც სირთულეები აქვს თეორიული მასალის პრაქტიკულში გადატანაში.

5. უკუკავშირი და მონიტორინგი (FEEDBACK AND MONITORING)

მოსწავლეს რეგულარულად ეძლევა უკუკავშირი, რაც მნიშვნელოვანია პროგრესის შეფასებისთვის. ეს პროცესი ეხმარება როგორც მოსწავლეს, ისე მასწავლებელს რემედიაციის პროცესის ეფექტიანობის შეფასებაში.

აუცილებლობა: უკუკავშირი აუცილებელია იმისთვის, რომ მოსწავლემ იცოდეს, რა არის მისი ძლიერი და სუსტი მხარეები, ხოლო მასწავლებელმა შეძლოს საჭირო კორექტივების შეტანა.

მაგალითი: გეოგრაფიის რემედიაციისას, თუ მოსწავლემ წარმატებით შეასრულა დავალება და სწორად მიუთითა ყველა კონტინენტი, მასწავლებელი პოზიტიურ უკუკავშირს აძლევს, ხოლო თუ შეცდომა დაუშვა, განმარტებას აკეთებს.

6. შეფასება და კორექტირება (ASSESSMENT AND ADJUSTMENT)

პროცესის განსაზღვრული პერიოდის შემდეგ საჭიროა მიღწეული შედეგების შეფასება. თუ მიზნები არ შესრულდა, საჭიროა გეგმის ან სტრატეგიების კორექტირება.

აუცილებლობა: რეგულარული შეფასების გარეშე რთულია გაიგო, რამდენად ეფექტური იყო პროგრამა და საჭიროა თუ არა რაიმე ცვლილება.

მაგალითი: თუ ბიოლოგიის კონკრეტული თემის სწავლებისას პროგრესი არ შეინიშნება, მოსწავლეს უჭირს თემის აღქმა, შესაძლებელია პრაქტიკული მაგალითების გამოყენებით ხარვეზის აღმოფხვრა. მაგალითად, მეტი ვარჯიში კვებითი ჯაჭვის შედგენაზე.

7. სრულად შესრულება (COMPLETION)

როდესაც მოსწავლე აღწევს დასახულ მიზნებს, პროგრამა მთავრდება. მოსწავლემ წარმატებით გადალახა სირთულეები და ამის აღნიშვნა მნიშვნელოვანია.

აუცილებლობა: მიზნების მიღწევა ასრულებს პროცესს, რაც აუცილებელია იმისთვის, რომ რემედიაცია ეფექტურად დასრულდეს და მოსწავლემ გააგრძელოს სწავლის პროცესი.

8. განმეორებითი პროცესი (FOLLOW-UP)

რემედიაციის პროცესის დასრულების შემდეგ საჭიროა მოსწავლის პერიოდული შემოწმება, რათა შენარჩუნდეს მიღწეული პროგრესი და თუ აუცილებელია, რემედიაციის პროცესი უნდა განმეორდეს.

აუცილებლობა: მიღწეული შედეგების რეგულარული მონიტორინგი ხელს უწყობს პროგრესის შენარჩუნებას.

მაგალითი: ქიმიის მასწავლებელმა შეიძლება გარკვეული პერიოდის შემდეგ ისევ შეამოწმოს, შეძლებს თუ არა მოსწავლე დამოუკიდებლად ქიმიური რეაქციის განტოლებების შედგენას.

რატომ არის თანმიმდევრობის დაცვა მნიშვნელოვანი?

პროცესის ყველა ეტაპი ლოგიკურად ერთმანეთთანაა დაკავშირებული. თუ რომელიმე ეტაპი გამოტოვებულია ან არასწორად არის შესრულებული, შეიძლება დაირღვეს მთლიანად პროგრამის ეფექტურობა. **თანმიმდევრობის დაცვა** უზრუნველყოფს, რომ რემედიაციის პროცესი იყოს სტრუქტურირებული და თითოეული ნაბიჯი მოსწავლის პროგრესისთვის შესაბამისი.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Clark, R., & Schultz, J. (2015). *The Impact of Remedial Education on Student Achievement*. Journal of Educational Research, 108(2), 85-98.
2. Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Routledge.
3. Shute, V. J. (2008). Focus on formative feedback. *Review of Educational Research*, 78(1), 153-189.
4. Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Routledge.
5. Brophy, J. (1986). On Motivating Students. *Occasional Paper No.101*. Institute for Research on Teaching, Michigan State University.
6. Wentzel, K. R. (1997). Student motivation in middle school: The role of perceived pedagogical caring. *Journal of Educational Psychology*, 89(3), 411
7. Clark, D., & Schulz, K. (2011). *Remedial Education in the Community College Context: A Review of Recent Research*. Journal of Higher Education, 82(1), 1-27.
8. Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Routledge.
9. Brookhart, S. M. (2017). *How to Give Effective Feedback to Your Students*. ASCD.
10. Fuchs, D., & Fuchs, L. S. (2012). *What Is Special About Special Education for Students with Learning Disabilities?*. Journal of Special Education, 46(1), 3-16.
11. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). *The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior*. Psychological Inquiry, 11(4), 227-268.
12. Calkins, L. (2001). *The Art of Teaching Reading*. Longman.
13. Tomlinson, C. A. (2005). *Differentiation in Practice: A Resource Guide for Differentiating Curriculum, Grades K-5*. ASCD.
14. Guskey, T. R. (2003). *How Classroom Assessments Improve Learning*. ASCD.
15. Vaughn, S., & Bos, C. S. (2009). *Strategies for Teaching Students with Learning and Behavior Problems*. Pearson.
16. Tomlinson, C. A., & Imbeau, M. B. (2010). *Leading and Managing a Differentiated Classroom*. ASCD.
17. Gregory, G. H., & Chapman, C. (2012). *Differentiated Instructional Strategies: One Size Doesn't Fit All*. Corwin Press.
18. Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Routledge.
19. Fuchs, D., Fuchs, L. S., & Vaughn, S. (2014). *Response to Intervention: Past, Present, and Future*. Routledge.

თამთა დოლიძე

1	რემედიაციის შესახებ	25
2	როგორ შევადგინოთ სარემედიაციო გაკვეთილის გეგმა	31
3	რამდენიმე გზა წერის სწავლებისთვის	39
4	რამდენიმე გზა კითხვის სწავლებისთვის	45

რემედიაციის შესახებ

ზოგადსაგანმანათლებლო სივრცეში პრიორიტეტულ საკითხად მიიჩნევა იმ მოსწავლეთა დახმარება, რომლებიც სხვადასხვა მიზეზით სათანადოდ ვერ ივითარებენ ფუნდამენტურ აკადემიურ უნარებს. რემედიაცია მიზნობრივი აქტივობების საშუალებით არსებული პრობლემის შემცირებას ან სრულად გადაჭრას ნიშნავს. იგი დაწყებით საფეხურზე განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან პრობლემის დროულად აღმოჩენა და ჩარევა სასურველი შედეგის მიღწევას მნიშვნელოვნად აადვილებს. სარემედიაციო პროგრამის სამიზნე ჯგუფში არ შედიან ის მოსწავლეები, რომლებიც სწავლობენ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმით. აღნიშნული პროგრამა იქმნება ბავშვებისთვის, რომლებიც სწავლის პროცესში აწყდებიან იმ ტიპის სირთულეებს, როგორიცაა – არასაკმარისი სასკოლო მზაობა, დეკოდირების პრობლემა, წაკითხულის გააზრება და სხვ.

სწავლის პროცესი ინდივიდუალურია. თუმცა არსებობს საერთო სტანდარტი საფეხურის მიხედვით, რომელსაც ყველა მოზარდი სხვადასხვა გზით აღწევს. სარემედიაციო პროგრამის დახმარება მაშინ ხდება საჭირო, როცა დიფერენცირებული მიდგომებითაც ვერ ხერხდება კონკრეტულ მოსწავლეებში საბაზისო აკადემიური უნარების განვითარება. მთავარია, დროულად განისაზღვროს პრობლემის ტიპი და დაიგეგმოს სირთულის დაძლევაზე ორიენტირებული ეფექტური ინტერვენციები.

სარემედიაციო პროგრამაში ჩართულ მოსწავლეებს არ უნდა შეექმნათ საფეხურით გათვალისწინებული საკლასო გაკვეთილების გაცდენის საჭიროება (დამატებითი მეცადინეობები უნდა ჩატარდეს სასწავლო პროცესის დაწყებამდე ან შემდეგ). პროგრამის დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში, რემედიატორ მასწავლებელთან ერთად, ერთვება კლასის დამრიგებელი, მოსწავლის მშობელი და სკოლის ადმინისტრაცია. პროგრამის განხორციელების ძირითადი საფეხურებია:

- მოსწავლეთა სკრინინგი და შედეგების ანალიზი;
- სამიზნე ჯგუფის დიაგნოსტიკა და შედეგების ანალიზი;
- სამიზნე ჯგუფის დაკომპლექტება;
- სარემედიაციო პროგრამის და გაკვეთილის გეგმების შედგენა;
- სარემედიაციო გაკვეთილების ჩატარება;
- პროგრესის მონიტორინგი და შუალედური შეფასება;
- შემაჯამებელი შეფასება.

როგორც ვხედავთ, სარემედიაციო პროგრამაში ძალიან დიდი ყურადღება ეთმობა დიაგნოსტიკის პროცესს. სკრინინგის ტესტის შედეგები გვიჩვენებს, თუ ვის უნდა ჩავუტაროთ ჩაღრმავებული დიაგნოსტიკური ანალიზი. დიაგნოსტიკის პროცესი ორ ნაწილად იყოფა – „წაკითხვის თანმდევი ჩანაწერები“ და „გასაუბრება კითხვის გარშემო“ (გაგება-გააზრების გადასამოწმებლად მასწავლებელი წინასწარ მომზადებულ რამდენიმე შეკითხვას სვამს და სწორი პასუხების რაოდენობას ინიშნავს). დიაგნოსტიკის ფაზაში ასევე შედის შედეგების ანალიზი, მშობლებთან გასაუბრება სარემედიაციო პროგრამაში ჩართვისთვის ნებართვის მისაღებად და მოსწავლეთა პორტფოლიოების შექმნა. დეტალური მონაცემების შეგროვება და სიღრმისეული ანალიზი ასევე აადვილებს რელევანტური მეთოდების/აქტივობების შერჩევას და ეფექტური გაკვეთილების დაგეგმვას.

საქართველოში სარემედიაციო პროგრამის პილოტირება 2017-2018 სასწავლო წელს დაწყებითი განათლების პროექტის (G-PriEd) ფარგლებში განხორციელდა. პროგრამის მიზანი სკოლებში სარემედიაციო პრაქტიკის დანერგვა გახლდათ. ჩემი საქმიანობიდან გამომდინარე, ქართული ენისა და ლიტერატურის სტანდარტთან დაკავშირებული საკვანძო უნარების განვითარებაზე ორიენტირებული სარემედიაციო მიმართულებით, კერძოდ, კითხვის/დეკოდირების საკითხებით დავინტერესდი.

საგანმანათლებლო კვლევების თანახმად, კითხვასთან დაკავშირებულ სირთულეებს აწყდება მოსახლეობის დაახლოებით 20%, მაგრამ მოსწავლეობის ასაკში სათანადო დახმარებას მხოლოდ 4% იღებს. არადა, ბავშვებს შეუძლიათ კითხვასთან დაკავშირებული სირთულეების დაძლევა, თუ მასზე ადრეულ ასაკში ვიმუშავებთ. შეიძლება გაწაფული კითხვის პრობლემა სულაც არ უკავშირდებოდეს მოზარდის გონებრივ შესაძლებლობებს. პრობლემის გამომწვევ მიზეზებად მოიაზრება წიგნთან ურთიერთობის ნაკლებობა, მწი-

რი ფონეტიკური და/ან ენობრივ-გრამატიკული გამოცდილება, მეტყველების, სმენის ან ფონოლოგიური აღქმის პრობლემა და ა.შ.

დეკოდირება/გაშიფვრა არის სიტყვის გრაფიკული ხატის აკუსტიკურ ხატად გარდაქმნა, ანუ ასოების შესაბამის ბგერებთან დაკავშირება, ბგერების სიტყვად გამოთქმის და აკუსტიკური ხატის სიტყვის მნიშვნელობასთან დაკავშირება. სიტყვის დეკოდირება რამდენიმე მოქმედებას აერთიანებს: ცალკეული გრაფემების/ასოების იდენტიფიცირებას, სიტყვის გონებაში გახმოვანებას და სიტყვის კონტექსტით გათვალისწინებულ მნიშვნელობასთან დაკავშირებას. დეკოდირებას სიტყვის ცნობასაც უწოდებენ. გაწაფული კითხვის ერთ-ერთ მახასიათებლად მთლიანი სიტყვების სწრაფად ამოკითხვა მოიაზრება. აქედან გამომდინარე, „სიტყვის ცნობა“ კითხვის უნარის დაუფლების გზაზე მნიშვნელოვან მიღწევად მიიჩნევა.

დეკოდირების პრობლემა აფერხებს გაგება-გააზრების პროცესსაც, რადგან მოსწავლე მთელ ენერგიას ამოკითხვაზე ხარჯავს და შინაარსზე დაკვირვებას ვეღარ ახერხებს. რაც უფრო რთულდება ტექსტი და იზრდება მისი ზომა, პრობლემაც მძიმდება. ამიტომაც საჭირო სიტყვების დეკოდირების ავტომატურ რეჟიმზე (მთლიანი სიტყვების ამოკითხვა) დროულად გადასვლა.

არსებობს რამდენიმე ეფექტური მეთოდი დეკოდირების პრობლემის დასაძლევად. როგორც წესი, გაწაფული მკითხველი კითხვისას რამდენიმე გასაღებს იყენებს: გრაფო-ფონემურს (ასოებსა და ბგერებს შორის შესაბამისობა), სინტაქსურს (წინადადების გრამატიკული წყობა) და კონტექსტურს (ტექსტის შინაარსობრივი მხარე). ამ ჩამონათვალიდან მოსწავლეს რომელი „გასაღების“ გამოყენებაც უჭირს, სწორედ იმას უნდა მოვარგოთ სარემედიაციო სტრატეგიები.

ზემოაღნიშნული პრობლემის დასაძლევად ყველაზე ხშირად გამოიყენება შემდეგი მეთოდები/აქტივობები:

- **ფონოლოგიური სავარჯიშოები** – აქტივობები სიტყვების დამარცვლაზე, პირველი ბგერის ამოცნობაზე, ბგერების გადაბმასა და სიტყვის ბგერებად დაშლაზე;
- **„სიტყვაზე შეტევა“** – თითის გაყოლება, თავასოზე დაკვირვება, სიტყვის ნაცნობი ნაწილის ამოკითხვა, ილუსტრაციაზე დაკვირვება, კონტექსტის მიხედვით სიტყვის ამოცნობა;
- **მართული კითხვის აქტივობა** – მოსწავლის კითხვის დონის შესაბამისი გაბმული ტექსტების წაკითხვა;

- ნაცნობი ტექსტის განმეორებით კითხვა და/ან ტექსტის რამდენჯერმე წაკითხვა და შედეგის გაანალიზება;
- მკითხველთა თეატრი – შერეული ტექსტების როლებში წაკითხვა;
- გაწაფული კითხვის მოდელირება.

მოსწავლისთვის ხმამაღლა კითხვას საკმაოდ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. ალბათ ყველას გინახავთ, თუ როგორ „კითხულობენ“ ანბანის ცოდნის გარეშე პატარები კარგად ნაცნობ/ ძილის წინ მოსმენილ ზღაპრებს. ასეთივე ეფექტური გახლავთ დეკოდირების პრობლემის მქონე მოსწავლეებისთვის გაწაფული კითხვის „ჩვენება“. აღნიშნული მეთოდი მოსწავლეებს დეკოდირების პროცესის ისეთ დეტალებზე დაკვირვების საშუალებას აძლევს, როგორიცაა – სიტყვათა ერთიანობის შედეგი (შინაარსი), ინტონაციური აქცენტები, პაუზა სიტყვებს/წინადადებებს შორის და სხვ. შინაარსის აღქმის გარეშე რთულდება ტექსტის ვიზუალიზება/გონებაში გაცოცხლება. არასწორი ინტონაციით ან პაუზის გარეშე კითხვა კი ნაცნობი სიტყვების მიმართაც იწვევს გაუცხოებას. აქედან გამომდინარე, კარგი იქნება, თუ მასწავლებლები წაკითხულის წარმოსახვას და წარმოდგენილის აღწერას/ვიზუალიზებას სთხოვენ მოსწავლეებს, მხატვრული კითხვის ელემენტებს შეიტანენ ტექსტის დამუშავების პროცესში და ა.შ.

აქვე შემოგთავაზებთ გაწაფული კითხვის ერთ-ერთ სახალისო მეთოდს/აქტივობას, რომელსაც ხშირად ვიყენებ საგაკვეთილო პროცესში:

უცნაური ხმებით კითხვა

მეთოდი გულისხმობს ნაცნობი ტექსტის არაერთხელ წაკითხვას სხვადასხვა ხმით. მისი ხშირად გამოყენება ზრდის კითხვის მოტივაციას და აუმჯობესებს კითხვის ტექნიკას. მისი გამოყენებით მოსწავლეებს უვითარდებათ:

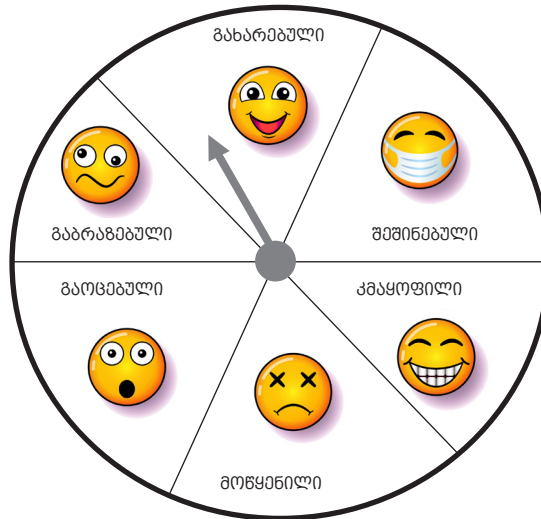
- გაწაფული კითხვის უნარი;
- ყურადღების კონცენტრირების უნარი;
- მოსმენისა და მეტყველების უნარები.

მუშაობის ფორმა: წყვილები, ჯგუფები, ინდივიდუალური.

რესურსი: ტექსტი, ემოციის ბარათები და ბარათების ყუთი/ქილა/ტომსიკა ან ემოციების დაფა.

მასწავლებლის მიერ დამზადებულ ემოციის ბარათებზე/დაფაზე მოცემულია სხვადასხვა ემოციის გამომსახველი ნახატები შესაბამისი სიტყვებით. ბარათების სათავესთან ამოღების ან ემოციების დაფაზე ისრის დატრიალების შემდეგ, მოსწავლეებს ევალებათ შემხვედრი ემოციით მთლიანი ტექსტის ან მისი ერთ-ერთი მონაკვეთის წაკითხვა.

იხ. ემოციების დაფის ნიმუში

მიზნობრივი და მრავალფეროვანი აქტივობების გამოყენების გარდა, აუცილებელია სარემედიაციო ჯგუფისთვის კომფორტული, საჭირო რესურსებით (მცირე ბიბლიოთეკა, სასწავლო და ტექნიკური რესურსი) აღჭურვილი სივრცის გამოყოფა. აქვე ორიოდ სიტყვით შევეხები ეთიკურ პრობლემებსაც. უნდა გავითვალისწინოთ, რომ სამიზნე ჯგუფის წევრებს შეიძლება შეეძნებინათ, ე.წ. იარლიყის (ჩამორჩენილი, სუსტი და სხვ.) მიკერების საფრთხე. მათ თანაკლასელებს აუცილებლად გაუჩნდებათ კითხვა, თუ რატომ სჭირდება ზოგიერთ მათგანს დამატებით მეცადინეობებზე დასწრება. ამავე მიზეზით სარემედიაციო პროგრამაში ჩართულ მოსწავლეებსაც შეიძლება გაუჩნდეთ პროტესტის გრძნობა. მასწავლებლებს დიდი სიფრთხილე გვმართებს მსგავსი სიტუაციების რეგულირებისას. სასურველია, ისე ავუხსნათ მოსწავლეებს სარემედიაციო ჯგუფის ფარგლებში გაწეული დახმარების რეალური მნიშვნელობა, რომ ფრუსტრაციის (ჯგუფის წევრების მხრიდან) და დაცინვის (ჯგუფის წევრთა თანაკლასელების მხრიდან) საფრთხე თავიდან ავირიდოთ. სავარა-

უდოდ, გემოაღნიშნული პრობლემა არც წარმოიქმნება, თუ ინდივიდუალური საჭიროებების ხმამაღლა დაფიქსირებისა და ურთიერთდახმარების ტენდენციას სასწავლო პროცესის შემადგენელ ნაწილად ვაქცევთ.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. კითხვის სარემედიაციო პროგრამის განხორციელება სკოლაში. 2017. საქართველოს დაწყებითი განათლების პროექტი (G-PriEd).
2. კითხვისა და წერის სწავლება დაწყებით საფეხურზე. 2015. საქართველოს დაწყებითი განათლების პროექტი (G-PriEd). მოდიებულია შემდეგ ბმულზე:
https://kargiskola.ge/teachers/resource_books/kitxva/resursi_kitxva.pdf

როგორ შევადგინოთ სარემედიაციო გაკვეთილის გეგმა

სარემედიაციო გაკვეთილის ჩარჩოს გაცნობამდე თვალი გადავავლოთ სტანდარტული გაკვეთილის დაგეგმვის პროცესს. პირველ რიგში, გაკვეთილის გეგმა პასუხს უნდა სცემდეს შემდეგ შეკითხვებს: რას უნდა მიაღწიონ მოსწავლეებმა, რა გზით მივიღებთ სასურველ შედეგს და როგორ გავზომავთ შედეგის მიღწევის დონეს? მკაფიო მიზნის დასახვა გვეხმარება სასურველი შედეგისკენ მიმავალი გზების/აქტივობების სწორად შერჩევაში. ამიტომაც, წინასწარ უნდა განისაზღვროს, რას მოველით ჩვენი მოსწავლეებისგან, როგორია მათი მზაობა (წინარე ცოდნა და უნარები) და რომელ კონკრეტულ უნარ-ჩვევებს განივითარებენ ისინი გაკვეთილის დახმარებით. ასევე, წინასწარ უნდა გაიწეროს კონკრეტული ამოცანები, რა სამუშაოს შესრულება მოუწევთ ბავშვებს გაკვეთილის პროცესში, ცოდნის დემონსტრირების/ტრანსფერის რომელი საშუალებები იქნება უფრო ეფექტური, რომელ კრიტერიუმებს გამოიყენებს მასწავლებელი შედეგების შეფასებისთვის და ა.შ.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, მასწავლებელი არჩევს სასწავლო მასალასა და რესურსს, რომელიც გეგმის წარმატებით განხორციელებისთვის სჭირდება. გაკვეთილის მსვლელობა აისახება აქტივობებისთვის განკუთვნილ გრაფებში. შინაარსის გარდა, გეგმაში მასწავლებელი მოინიშნავს ისეთ საკითხებს, როგორიცაა – გაკვეთილის საგნობრივ სტანდარტთან და სწავლების დონეებთან (ბლუმის ტაქსონომია) შესაბამისობა, დამატებითი სამოტივაციო/ბონუს აქტივობების ჩამონათვალი და სხვ.

სწავლების სამფაზიანი მოდელის გამოყენებით აგებული გაკვეთილი მოიცავს მოსწავლეთა მოტივირების/პროვოცირების, ძირითად/სამუშაო და დასკვნით/შემაჯამებელ ეტაპებს. **შესავალ ნაწილში** (A ფაზა – მოლოდინების განსაზღვრა/გამოწვევა) მოსწავლეებს უნდა გავაცნოთ გაკვეთილის მიზანი და გავუჩინოთ ადეკვატური მოლოდინი შედეგთან მიმართებაში. ასევე უნდა „გამოვიყენოთ“ მოსწავლეთა ინტერესები, რათა შევძლოთ მათი მოტივირება და ყურადღების მობილიზება. გაკვეთილის ძირითადი ნაწილი (B ფაზა – ცოდნის

კონსტრუირება/შინაარსის რეალიზება), როგორც წესი, მთავარი თემის მრავალფეროვანი აქტივობებით დამუშავებას ეთმობა. გაკვეთილის დასასრულს (C ფაზა – გამთლიანება/რეფლექსია) კი შემაჯამებელი აქტივობების დრო დეგება. რაც შეეხება შეფასებას, მოსწავლემ აუცილებლად უნდა მიიღოს რაიმე სახის უკუკავშირი გაკვეთილის მსვლელობის ყველა ეტაპზე. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია შედეგების შეფასება, რომლის დემონსტრირების ხერხიც (მოსწავლეთა ნამუშევრების (თხზულებები, პლაკატები, კედლის გაზეთი, კომიქსების ჟურნალი და სხვ.) გამოფენა, პრეზენტაცია, პორტფოლიო, შეფასების რუბრიკა, ტესტი და ა.შ.), კონკრეტული მიზნიდან გამომდინარე, წინასწარ უნდა ვარჩიოთ და განვიხილოთ მოსწავლეებთან. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ გეგმის თითოეული დეტალი: გაკვეთილის მიზანი, შინაარსი, სასწავლო მასალა, მეთოდები/აქტივობები და შეფასების ფორმები ერთმანეთთან მჭიდროდ იყოს დაკავშირებული.

სარემედიაციო მეცადინეობის ფორმატი (გაკვეთილის ხანგრძლივობა, მოსწავლეთა რაოდენობა, სასწავლო მიზნები, რესურსი...) მნიშვნელოვნად განსხვავდება სტანდარტული გაკვეთილისგან. იგი ექვსი საფეხურისგან შედგება. განვიხილოთ თითოეული მათგანი:

მიმოხილვის საფეხურზე უნდა გავააქტიუროთ მოსწავლეების წინარე ცოდნა /გამოცდილება და გავაცნოთ მათ კონკრეტული მეცადინეობის მიზანი.

შემდეგი საფეხური – **მოდელირება მასწავლებლის მიერ** (ხმამაღლა ფიქრის მეთოდი) მიმართულია დასაუფლებელი უნარის დემონსტრირებაზე, რაც მოსწავლეებს ეხმარება შიშის დაძლევისა და წარუმატებელ მცდელობებთან გამკლავებაში.

მართული პრაქტიკა წარმოადგენს პრაქტიკული სავარჯიშოების/აქტივობების წარმართვის ეტაპს. სასურველია, მასწავლებელმა გამოიყენოს მრავალფეროვანი აქტივობა/სამუშაო ფორმატი, რათა შეძლოს მოსწავლეებისთვის მათ საჭიროებებზე მაქსიმალურად მისადაგებული ინსტრუმენტის მიგნება-შეთავაზება.

შეჯამებისა და რეფლექსიის საფეხურზე აქცენტი კეთდება ახალი მასალის შეჯამებასა და მისი გამოყენების ალტერნატიული ვარიანტების წარმოდგენაზე. სტანდარტული გაკვეთილისგან განსხვავებით, შეჯამების ფაზა არ გახლავთ სარემედიაციო მეცადინეობის ბოლო საფეხური, მას დამოუკიდებელ პრაქტიკასა და ცოდნის ტრანსფერთან დაკავშირებული ეტაპები მოსდევს.

დამოუკიდებელი პრაქტიკა გულისხმობს ახალშეძენილი ცოდნისა და უნარების გაკვეთილზე გამოყენებას დამოუკიდებლად ან ჯგუფური მუშაობის ფორმატში. **გამოყენება/ტრანსფერი** კი მეცადინეობის შედეგად შეძენილი უნარების მოსწავლის პრაქტიკაში დანერგვასა და მრავალჯერად გამოყენებაზეა ორიენტირებული.

სარემედიაციო გაკვეთილის თითოეული აქტივობა ზემოაღნიშნული ფაზების გათვალისწინებით იგეგმება. ცხადია, მკაფიო მიზნის დასახვა ამ შემთხვევაშიც მნიშვნელოვანია. სარემედიაციო პროგრამის არსიდან გამომდინარე, სასურველია, გაკვეთილის მიზანი იყოს მოკლევადიანი და რეალისტური. რაც შეეხება აქტივობებს, ისინი ერთმანეთის ლოგიკურ გაგრძელებას უნდა წარმოადგენდნენ და დასახულ მიზანს ეხმებოდნენ. აქვე გაგიზიარებთ ჩემ მიერ შედგენილ სარემედიაციო გაკვეთილის გეგმას.

სარემედიაციო გაკვეთილის გეგმა

მასწავლებელი: სახელი, გვარი

საფეხური: III კლასი, I სემესტრი

მოსწავლეთა რაოდენობა: 3–5 მოსწავლე

თარიღი: რიცხვი/თვე/წელი

გაკვეთილის ხანგრძლივობა: 50 წთ.

სარემედიაციო გაკვეთილის მიზანი:

1. ასოს/სიტყვის ცნობა/ამოკითხვა;
2. გაწაფული კითხვის უნარის განვითარება.

შენიშვნა: გაკვეთილზე ჩასატარებელი ყველა აქტივობა მოთავსებულია სარემედიაციო გაკვეთილის ერთ ჩარჩოში. აქედან გამომდინარე, გაკვეთილის ჩასატარებლად უნდა დავიცვათ შემდეგი თანმიმდევრობა: მიმოხილვის საფეხური (მიზნის გაცნობა, წინარე ცოდნის გააქტიურება); აქტივობა #1 „ფერადი სიტყვები“ (ყველა საფეხური); აქტივობა #2 „მოძებნე სიტყვები“ (ყველა საფეხური); აქტივობა #3 „გაელვება“ (ყველა საფეხური).

საფეხური	აქტივობა	რესურსი	დრო
მიმოხილვა	1. მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეებს გაკვეთილის მიზანს: ■ დღეს ჩვენ „ვინადირებთ“ სიტყვებზე: სიტყვების ჩამონათვალიში მოვძებნით, გავაფრადებთ და ამოვიკითხავთ მითითებულ სიტყვებს; ■ მოვძებნით/გავსაზავთ/ამოვიკითხავთ მითითებულ სიტყვებს მცირე ზომის ტექსტში/წინადადებებში; ■ ამოვიცნობთ გაკვეთილზე დამუშავებულ სიტყვებს სიტყვის ბარათებზე. 2. წინარე ცოდნის გააქტიურება: ■ მასწავლებელი დაფაზე გამოაქრავს ფერების და მათი შესაბამისი სიტყვების ბარათებს (შეგვიძლია „ბარათების“ ელექტრონული ვერსიის დამზადება და პროექტორით ჩვენება); მოსწავლეები დაასახელებენ ფერებს/წიკითხავენ სიტყვებს. ■ მოსწავლეები ნახავენ თემატურ კლიპს ფერებზე.	ფერების და მათი აღმნიშვნელი სიტყვების ბარათები; პროექტორი, ლეპტოპი „ჟირაფი ჟოზე და ჟოზეფინა – ფერები“ ჟოზეს ვიდეო	8 წთ.
მოდელირება მასწავლებლის მიერ (ხმამალა ფიქრის მეთოდი)	#1 „ფერადი სიტყვები“ მასწავლებელი განმარტავს დავალების ინსტრუქციას (მაგალითად, გააფრადეთ სიტყვები, რომლებშიც გამოყენებულია მხოლოდ „ა“ და „ე“ ხმოვნები; ორმარცვლიანი სიტყვები გააფრადეთ წითლად, სამმარცვლიანი კი		

საფეხური	აქტივობა	რესურსი	დრო
	– მწვანედ...). შემდეგ პროექტორით აჩვენებს „სიტყვების დაფას“, პირველ სვეტში თავად მოძებნის, აფერადებს და მკაფიოდ ამოიკითხავს სიტყვებს (მოსწავლეებიც აფერადებენ ამავე სიტყვებს თავიანთ ეგზემპლარებში) შენიშვნა: აქვე შეგვიძლია ფონოლოგიური უნარების გააქტიურება: მოძიებული სიტყვების ასო-ბგერე-ბად/მარცვლებად დაშლა, ხმოვნების/თანხმოვნების დათვლა და ა.შ.	ლექტორი, პროექტორი, სამუშაო ფურცელი „სიტყვების დაფა“ (სამუშაო ფურცლის ბეჭდური და ელექტრონული ვერსიები), ფერადი ფანქრები.	3 წთ.
	#2 „მოძებნე სიტყვები“ მასწავლებელი პროექტორის დახმარებით მოსწავლეებს აჩვენებს მცირე ზომის, ვიზუალურად კარგად აღსაქმელ (დიდი შრიფტი, დაშორება სტრიქონებს შორის და ა.შ.) ნაცნობ/დამუშავებულ ტექსტს. შემდეგ დაფაზე ჩამოწერს (წინასწარ შეიძლება გაამზადოს და გამოაკრას) მოსაძებნ სიტყვებს და ჯერ თავად მოძებნის/ხმამაღლა ამოიკითხავს რამდენიმე მათგანს მარტივი საძიებო ხერხების დემონსტრირების მიზნით. პარალელურად მოსწავლეები მასწავლებლის მიერ ამოკითხულ სიტყვებს მონიშნავენ ტექსტის თავიანთ ეგზემპლარში. შენიშვნა: სასურველია, ჩამონათვალი შედგებოდეს ისეთი სიტყვებისგან, რომელთა ამოკითხვაც ტექსტზე მუშაობისას მოსწავლეებს განსაკუთრებით გაუჭირდათ.	ლექტორი, პროექტორი, საკითხავი მასალა (ბეჭდური და ელექტრონული ვერსიები), დაფა, მარკერი, ფორმატი, სიტყვების ჩამონათვალი, კალამი/ფანქარი.	3 წთ.

საფეხური	აქტივობა	რესურსი	დრო
	#3 გაეღვება მოსწავლეები მასწავლებელს ძალიან სწრაფად აჩვენებენ „სიტყვის ბარათებს“ და ამოწმებენ მის მიერ დასახელებული სიტყვების სისწორეს.	სიტყვის ბარათები (მზა სასწავლო რესურსი)	2 წთ.
მართული პრაქტიკა	<i>მოსწავლეები მუშაობენ, მასწავლებელი აკვირდება და მხოლოდ საჭიროების შემთხვევაში ერთვის სამუშაო პროცესში.</i> #1 „ფერადი სიტყვები“ მოსწავლეები დამოუკიდებლად პოულობენ და აფერადებენ საჭირო სიტყვებს სამუშაო ფურცელზე. შემდეგ ამოიკითხავს ერთ-ერთი წყვილი და დანარჩენები ადარებენ, ყველა სიტყვა იპოვეს თუ არა. მოძებნიან და გააფერადებენ გამორჩენილ სიტყვას.	#1 სამუშაო ფურცელი „სიტყვების დაფა“, ფერადი ფანქრები.	5 წთ.
	#2 „მოძებნე სიტყვები“ მოსწავლეები წყვილებში აგრძელებენ სიტყვების მოძიება-გახაზვას. აქტივობის დასრულების შემდეგ წყვილები ამოიკითხავენ გახაზულ სიტყვებს, მასწავლებელი კი შეადარებს დაფაზე/ფორმატზე ჩამოწერილ სიტყვას მწკრივს და გახაზავს/მინიშნებების დახმარებით მოძებნიან გამოტოვებულ სიტყვებს (ასეთის არსებობის შემთხვევაში).	#2 სამუშაო ფურცელი – ტექსტი, კალამი/ფანქარი, დაფა, მარკერი, ფორმატი, სიტყვების ჩამონათვალი.	7 წთ.

საფეხური	აქტივობა	რესურსი	დრო
	#3 „გაელვება“ მასწავლებელი მოსწავლეებს (წყვილებში ან ინდივიდუალურად) ძალიან სწრაფად აჩვენებს წინა აქტივობებზე დამუშავებული სიტყვების ბარათებს, მოსწავლეებმა უნდა დაასახელონ „გაელვებული“ სიტყვები.	სიტყვის ბარათები (მზა სასწავლო რესურსი)	2 წთ.
შეჯამება და რეფლექსია	თითოეული აქტივობის დასრულების შემდეგ მოსწავლეები ზეპირად და/ან წერილობით უპასუხებენ შემდეგ კითხვებს: ■ რაში ვივარჯიშეთ? ■ რაში დამეხმარება მიღებული ცოდნა/უნარი? ■ რა გავიგე/რისი გავება გამიჭირდა? ■ რაზე მუშაობას ვისურვებდი დამატებით? და ა.შ.	თვითანალიზის ანკეტა / გასასვლელი ბილეთი კალამი/ფანქარი	6 წთ.
დამოუკიდებელი პრაქტიკა	#1 „ფერადი სიტყვები“ – ლექსიკური თამაშის შექმნა მოსწავლეები შეადგენენ „სიტყვის დაფის“ ახალ/მცირე ვერსიას და დაურთავენ მოკლე ინსტრუქციას.	სიტყვების ცხრილი (შაბლონი), კალამი/ფანქარი	5 წთ.
	#2 „მოძებნე სიტყვები“ – სამუშაო ფურცლის დამზადება მოსწავლეებს დაურიგდებათ მცირე ზომის ნაცნობი ტექსტი, რომლიდანაც ამოიწერენ რამდენიმე სიტყვას და შეადგენენ საძიებო სიტყვების ჩამონათვალს.	საკითხავი ტექსტები (ბავშვთა რაოდენობის მიხედვით), ფურცლები (საძიებო სიტყვების ჩასაწერად), კალამი/ფანქარი	5 წთ.
	#3 „გაელვება“ – სიტყვის ბარათების დამზადება მოსწავლეები დაამზადებენ „სიტყვის ბარათებს“ სასურველი სიტყვებით.	მუყაოს ბარათები (შაბლონი), კალამი/ფანქარი	4 წთ.

საფეხური	აქტივობა	რესურსი	დრო
გამოყენება და ტრანს- ფერი (საშინაო დავალება)	#1 „ფერადი სიტყვები“ მოსწავლეები თავიანთ სიტყვის დაფას აჩვენებენ ოჯახის წევრებს და სთხოვენ, ინსტრუქციის მიხედვით შეასრულონ დავალება. #2 „მოძებნე სიტყვები“ მოსწავლეები ჯგუფის რომელიმე წევრს/მეწყვილს გაუცვლიან საკითხავ ტექსტს დამოუკიდებელი პრაქტიკის საფეხურზე შედგენილი საძიებო სიტყვების ჩამონათვალით და შეასრულებენ ერთმანეთისგან მიღებულ დავალებას. #3 „გაელვება“ მოსწავლეებმა თავიანთი სიტყვის ბარათებით აქტივობა „გაელვება“ შეიძლება ათამაშონ, როგორც თანაკლასელებს, ასევე – ოჯახის წევრებს.		

გამოყენებული ლიტერატურა

1. კითხვის სარემედიაციო პროგრამის განხორციელება სკოლაში. 2017. საქართველოს დაწყებითი განათლების პროექტი (G-PriEd).
2. კითხვისა და წერის სწავლება დაწყებით საფეხურზე. 2015. საქართველოს დაწყებითი განათლების პროექტი (G-PriEd). მოძიებულია შემდეგ ბმულზე:
https://kargiskola.ge/teachers/resource_books/kitxva/resursi_kitxva.pdf

რამდენიმე გზა წერის სწავლებისთვის

კალმის ხელში დაჭერიდან წერითი უნარ-ჩვევების გამომუშავებამდე საკმაოდ დიდი გზაა გასავლელი. სკოლამდელი აღზრდის პროგრამაში დიდი ადგილი უჭირავს წვრილი მორტორიკის განვითარებას (წერტილების შეერთებით სხვადასხვა ფიგურების შექმნა, ხატვა, გაფერადება, ძერწვა, გამოჭრა და ა.შ.). ყურადღება ექცევა ფანქრის სწორად დაჭერის ჩვევის გამომუშავებას, სახატავ სივრცეში ორიენტირებას, დავალების გათვალისწინებით სივრცის ადეკვატურად გადანაწილებას და სხვ. ზემოაღნიშნული გამოცდილება ბავშვებს წერის საწყის ეტაპზე გადასვლას და გრაფიკული გამოსახულებების სპეციფიკურ საგნობრივ (ბადიანი, უჯრებიანი) ბადეებში გადატანას გაუადვილებს. ასევე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ასოების/ციფრების მათთვის განკუთვნილ ჩარჩოში სწორი მიმართულებით მოხაზვას.

წერის სწავლების ადრეულ ეტაპზე გარკვეული ყურადღება ნაწერის ვიზუალურ მხარესაც ეთმობა. მართალია, ელექტრონული „საბეჭდი მანქანების“ საუკუნეში კალიგრაფია ისეთივე აქტუალური ვერ იქნება, როგორც – წიგნების გადამწერთა ეპოქაში, მაგრამ ხელით წერის საჭიროება ბოლომდე არასდროს გაქრება. მაგალითისთვის, ადამიანებს ყოველდღიურად სჭირდებათ სხვადასხვა მიზნობრივი ჩანაწერების გაკეთება (დღის გეგმა, საყიდლების სია და სხვ.). ამას გარდა, წარმოგიდგენიათ სწავლა-სწავლების პროცესი ფურცლისა და კალმის გარეშე?! აღარაფერს ვიტყვი გრაფოლოგიაზე, რომლის თანახმადაც კალიგრაფია შესანიშნავად გვიხატავს ადამიანის ფსიქოლოგიურ პორტრეტს.

რა თქმა უნდა, ტექნიკის დახვეწა მნიშვნელოვანია, თუმცა წერის პროცესი მხოლოდ ასოების ფურცელზე წესების დაცვით მოხაზვას არ ნიშნავს. მოსწავლეები საბაზისო უნარებთან ერთად თანდათანობით ივითარებენ საკუთარი ნაამრევის გადმოცემის, ნამუშევრის ამრობრივად და სტილისტურ-გრამატიკულად გამართვის, მიზნობრივი თუ შემოქმედებითი ტექსტების შეთხზვის, ნამუშევრის კორექტირება-რედაქტირების უნარებს. მიუხედავად იმისა, რომ წერის კომპლექსური უნარების სათანადოდ ჩამოყალიბებას წლები სჭირდება,

საკუთარი ნააზრევის ნათლად და თანმიმდევრულად გადმოცემაზე (მნიშვნელობის კონსტრუირება) „საძირკვლიდანვე“ უნდა დავიწყოთ მუშაობა, რადგან სხვაგვარად წიგნიერების უნარ-ჩვევების განვითარება შეუძლებელია.

წერას წინ უსწრებს და მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს ზეპირი ინტერაქცია და კითხვა. წიგნებთან ურთიერთობა ბავშვებს მნიშვნელოვან გამოცდილებას სძენს წერილობით სათქმელის ჩამოყალიბების თვალსაზრისითაც. მათ მექანიკურად ექმნებათ წარმოდგენა ტექსტის სტრუქტურირების (სასვენი ნიშნები, აბზაცები, წინადადებების წყობა და ა.შ.) შესახებ. ბავშვები გარკვეულ წერით გამოცდილებას დაკვირვების გზითაც იძენენ (ასო-ნიშნების კოპირება, მინაწერები ნახატებზე, საკუთარი სახელის ჩაწერა და სხვ.).

წერის სწავლება მოითხოვს ბევრ დროს, სისტემატურ ვარჯიშს და მრავალფეროვან აქტივობებს, რათა მოსწავლეებმა შეძლონ წერის ყველა ასპექტის (თემა, იდეა, შინაარსი, სტრუქტურა, სტილი, ორთოგრაფია, პუნქტუაცია) გააზრება და ეფექტურად გამოყენება. დამოუკიდებლად ამდენ მიმართულებაზე ერთდროულად კონცენტრირება რთულია. ამიტომ მასწავლებლები ხშირად ვიყენებთ ე.წ. „მე-ჩვენ-შენ“ მოდელს, ანუ პასუხისმგებლობის ეტაპობრივად გაზრდის მეთოდს. მოსწავლემ მოდელირებიდან დამოუკიდებელი წერის ეტაპამდე გაკვალილი ბილიკი იმდენჯერ უნდა გაიაროს, სანამ დამოუკიდებლად არ შეძლებს კომპლექსური წერითი დავალებების შესრულებას.

საგანმანათლებლო სივრცეში წერის სწავლებასთან დაკავშირებით საკმაო გამოცდილება დაგროვდა. წერითი აზროვნების განვითარების არაერთი ეფექტური გზა გვასწავლეს და გამოვცადეთ. მათგან გამოვყოფდი ერთ-ერთ საკმაოდ საინტერესო და შემოქმედებით მეთოდს, რომელსაც ხშირად ვიყენებ სწავლების პროცესში.

„წერა ილუსტრაციების მიხედვით“

მეთოდის თანახმად, მოსწავლეებმა უნდა შეთხზან ამბავი რომელიმე უცნობი მოთხრობის/ზღაპრის ილუსტრაციების მიხედვით. წარმოსახვასთან ერთად, ზემოაღნიშნული აქტივობა ავითარებს ნააზრევის წერილობით გადმოცემასა და სიუჟეტის აგებასთან დაკავშირებულ უნარ-ჩვევებს. ამ მეთოდის გამოყენება შესაძლებელია როგორც ინდივიდუალური, ასევე ჯგუფური მუშაობის დროს.

აუცილებელია ილუსტრაციების ყურადღებით შერჩევა, რადგან ისინი უნდა იძლეოდნენ „ფრთების გაშლის“ შესაძლებლობას. გამოიყენეთ ფერადი ან კონტრულული ილუსტრაციები. შავ-თეთრი ნახატების გამოყენების შემთხვევაში მოსწავლეებს მათი გაფერადება შეეძლება. თუ შთაგონებისთვის ერთი ამბის რამდენიმე ილუსტრაციას მიაწვდით, მოსწავლეებმა ჯერ მათი თანმიმდევრობა უნდა აღადგინონ ან მოვლენათა განვითარების განსხვავებული, თუმცა ლოგიკური ჯაჭვი შექმნან.

დავალების ერთ-ერთ ვარიანტს წარმოადგენს ჯგუფებისთვის საერთო მოთხრობის ან ზღაპრის ილუსტრაციების (ყველა ჯგუფს სხვადასხვა) დარიგება. საინტერესოა, მოერგებიან თუ არა ერთმანეთს მათ მიერ შეთხზული ეპიზოდები და თხზულების ახალი ვერსია რამდენად დაშორდება დედანს.

მოსწავლეებს დეტალური ინსტრუქციის, ქარგების გარეშე უჭირთ მსგავს კომპლექსურ აქტივობებთან დაკავშირებული სამუშაო პროცესის ორგანიზება, ამიტომ, სჯობს, მკაფიო ნაბიჯებად გაწერილი სამოქმედო გეგმა შესთავაზოთ, მაგალითად:

- ჩამოწერე, რას ხედავ ილუსტრაციაზე;
- დაწერე შეკითხვები, რომლებიც ილუსტრაციასთან დაკავშირებით გაგინდა;
- შეეცადე, შენივე შეკითხვებს პასუხი გასცე ვარაუდით ან ილუსტრაციაზე დაყრდნობით;
- დააჯგუფე შენი პასუხები აღწერითი და სიუჟეტური შინაარსის წინადადებებად და ისეთი თანმიმდევრობით გადააბი, რომ ამბავი გამოგივიდეს (შესაძლოა, დაგჭირდეს რამდენიმე წინადადების ჩამატება და ნამუშევრის სტილისტურად დახვეწა);
- წერის დასრულების შემდეგ აუცილებლად წაიკითხე შენი ნამუშევარი. ყურადღება მიაქციე სასვენ ნიშნებს, სიტყვების მართლწერას და ა.შ.

აქვე ერთგვარ ექსპერიმენტს შემოგთავაზებთ:

დააკვირდით ქვემოთ მოცემულ ილუსტრაციას და გეგმის მიხედვით შეთხზეთ რაიმე ამბავი. შემდეგ კი შეგიძლიათ ჩემს ვერსიას და ილუსტრაციის პირველწყაროს (ტექსტს, რომლის მიხედვითაც შეიქმნა ილუსტრაცია) გაეცნოთ.

გეგმის მიხედვით გაკეთებული ჩანაწერები:

■ ილუსტრაციაზე ვხედავ:

1. ტყეს, დათოვლილ ნაძვებს, ბილიკს და ხის ტოტს, რომელზეც ციყვი შემოსკუპებულია. მას პომპონიანი ქუდი უჭირავს და ქვემოთ იყურება.
2. პატარა ბიჭს, რომელიც ხის კუნძზე დგას და ხელები წინ აქვს გაშვებული (სავარაუდოდ, ციყვისკენ). მას სვითერი, ბოტები და რამდენიმე ადგილას დაკემსილი შარვალი აცვია.

■ შეკითხვები:

1. ეს ქუდი, ციყვს რომ უჭირავს, ამ ბიჭისაა?
2. რატომ არ აცვია ბიჭს ქურთუკი? არ სცივა?
3. როგორ მოხვდა ბიჭი ტყეში? დაიკარგა თუ სახლიდან გამოიპარა?
4. საით მიდის ბილიკი? ეს გზა ბიჭს სახლში დააბრუნებს?
5. ციყვი ბიჭს ქუდს დაუბრუნებს?

■ პასუხები:

1. ქუდი, რომელიც ციყვს უჭირავს, სავარაუდოდ, ბიჭუნას ეკუთვნის.
2. ტყეში ეციება, რადგან ხეები თოვლითაა დაფარული და მოღრუბლულია. ალბათ ბიჭსაც სცივა, მაგრამ, ქუდის მსგავსად, მგონი ქურთუკიც დაკარგა.

3. ბიჭი, ალბათ, ტყესთან ახლოს ცხოვრობს. რადგან პატარაა, სასეირნოდ მარტოს არავინ გამოუშვებდა. აქედან გამომდინარე, ვფიქრობ, გამოიპარა და სახლისკენ მიმავალ გზას ველარ აგნებს.
4. ბილიკზე ნაფეხურების კვალია. ალბათ, ბიჭი ამ ბილიკით მოვიდა. შეუძლია, თავის ნაფეხურებს გაჰყვეს და სახლში დაბრუნდეს, ან მშობლები მოაგნებენ ბილიკზე დატოვებული კვალის დახმარებით.
5. ვფიქრობ, ციყვი ქუდს ფულუროში წაიღებს და თბილად გამოიზამთრებს.

წინადადებების თანმიმდევრულად დალაგების შემდეგ ამბის კონტური გამოიკვეთა და მისი „გამხატვრულება“, ანუ თხზულებად ქცევა აღარ გამჭირვებია:

ნისლიანი დღე იყო. მზე არსად ჩანდა, ციოდა. ნაძვებს თოვლის სქელი საბნის ქვეშ მშვიდად ეძინათ. მიწაზე რბილი, ფაფუკი თოვლი ეფინა. ტყიდან ბილიკი გამოდიოდა. აქ აშკარად ვიღაცას გაეგლო და თოვლში პატარა ოვალური ხვრელები დაეტოვებინა. ნაკვალევს თუ გაჰყვებოდი, ტყის სიღრმეში შეეუწულ პატარა მინდორზე გაგიყვანდა. კვალი ხის კუნძთან წყდებოდა. მასზე აბობლებული პატარა ბიჭუნა ხელებგაშვერილი იდგა და რაღაცას ბუტბუტებდა. მოპირდაპირე ხის ტოტზე არხინად შემოს კუბებული ციყვი კი ბიჭს გაკვირვებული ჩაჰყურებდა. თათებით პომპონიანი ქუდი ჩაებლუჯა და, როგორც ჩანს, „ნადავლის“ ძველი პატრონისთვის დაბრუნებას სულაც არ აპირებდა.

ბიჭუნა ტყისპირა სახლში ცხოვრობდა. ათას საქმეში გართულ მშობლებს ხანდახან სახლიდან ეპარებოდა და იქვე, შორიახლოს დასეირნობდა. დღეს დილით კი იმხელა თოვლი დახვდა გარეთ!.. თან ახალი წელი ახლოვდებოდა და იფიქრა, იქნებ თოვლის ბაბუას სახლს მივაგნო და ჩემი სურვილი პირადად გავუმხილოო (წერა ჯერ არ იცოდა). ბევრი აღარ უფიქრია, თბილად ჩაიცვა და ტყის სიღრმისკენ მიმავალ ბილიკს დაადგა.

სიარულის დროს ბიჭუნას დასცხა. ქურთუკი გაიხადა და ნაძვის პატარა ნერგს „ჩააბარა“, თან დაუბარა, არ დამიკარგო! უცებ იგრძნო, რომ

ვიღაცამ ქუდი მოხადა. ჯერ შიშისგან გული ლამის გაუსკდა, იფიქრა, საშიში ცხოველი მესხმის თავსო, მაგრამ მალევე მოჰკრა თვალი ტოტიდან ტოტზე მოხტუნავე პომპონს და აედევნა... უკვე საღამოვდებოდა, ბიჭუნა კი ისევ იმ ხესთან იდგა, რომელზეც, სავარაუდოდ, ციყვს დაედო ბინა და „ქურდს“ ჩურჩულით ემუდარებოდა:

■ დამიბრუნე რა ჩემი ქუდი! დამიბრუნე რაა!..

ციყვმა ერთ ხანს უყურა ბიჭს, უყურა და ახალ „საბანთან“ ერთად ფულუროში შეიმაღლა.

საბედნიეროდ, მალე ბიჭუნას მშობლები გამოჩნდნენ. სიცივისგან და შიშისგან ერთიანად აცახცახებული პატარა გულში ჩაიკრეს, თანატოლი ნერგისთვის ჩაბარებული ქურთუკი მოახურეს და ისევ იმ გათელილ ბილიკს გაუყვნენ სახლისაკენ.

ციყვი კი საძილე ტომრად ქცეულ ქუდში შემძვრალიყო და ფიქრობდა:

■ ეს რა კარგი საწოლი ვიშოვე! ნეტა, იმ ბიჭს რად უნდოდა?! აბა, ეგ ამაში როგორ ჩაეტეოდა?!..

ილუსტრაცია ამოღებულია ანე-კატერინე ვესტლის ყველასათვის საყვარელი წიგნიდან „დედა, მამა, რვა ბავშვი და საბარგო მანქანა“ და ასახავს წრიბა მორტენის ერთ-ერთ თავგადასავალს („იყო ერთი პატარა ციყვი“). ეს თავი ზამთრის არდადეგებიდან დაბრუნებულ პატარებს თავიანთი თავგადასავლების გახსენების შემდეგ წავუკითხე, მანამდე კი, ილუსტრაციაზე დაყრდნობით, ამბის ახალი ვერსიები დავაწერინე. მგონი ქ-ნ ვესტლს მოეწონებოდა... და თქვენ?!

რამდენიმე გზა კითხვის სწავლებისთვის

წერა-კითხვა ის ფუნდამენტური უნარებია, რომელთა განვითარებასაც დაწყებით საფეხურზე განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა. მიზეზი მარტივია – მათ გარეშე შეუძლებელია განათლების მიღება. არაერთხელ მომიკრავს ყური მოსაზრებისთვის, რომ მშობლიური ენის სწავლა-სწავლება ძალიან მარტივია, რადგან ეს ენა დაბადებიდან გვესმის და კომუნიკაციის დროს თავისუფლად ვიყენებთ. თუმცა ასე მარტივადაც არაა საქმე. კითხვის პროცესი რამდენიმე კომპონენტს (ფონოლოგიური უნარ-ჩვევა, ანბანის ცოდნა, ლექსიკური მარაგი, გაწაფული კითხვა, წაკითხულის გაგება-გააზრება) მოიცავს და თითოეული მათგანის დაუფლებას საკმაოდ ძალისხმევა სჭირდება (კომპლექსური უნარების ერთობლიობას წარმოადგენს წერის პროცესიც). ზემოაღნიშნული კომპონენტები ერთმანეთთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული და თუ რომელიმე მათგანი სათანადოდ არ განვითარეთ, კითხვასთან დაკავშირებული სირთულეები მალევე იჩენს თავს.

და მაინც, რის ცოდნას/შეძლებას გულისხმობს გაწაფული კითხვის უნარი?! პირველ რიგში, ბგერის (რაც გესმის, რასაც წარმოთქვამ) ასო-ნიშანთან დაკავშირებას. ანბანის შესწავლასთან ერთად, მოსწავლეს სიტყვის, წინადადების, ტექსტის სტრუქტურის აღქმაც უნდა შეეძლოს, რასაც ფონეტიკური უნარების (სიტყვის ასო-ბგერებად/მარცვლებად დაშლა-გამთლიანება და ა.შ.) განვითარება და მცირედი გრამატიკული ინფორმაციის (რა არის სიტყვა, წინადადება, სასვენი ნიშანი და სხვ.) გააზრებაც სჭირდება. კითხვის პროცესის ტექნიკურად გამართვის (ასოების/მარცვლების – სიტყვებად, სიტყვების წინადადებად გამთლიანება, კითხვის ტემპი, ინტონაცია...) გარდა, წაკითხული მასალის შინაარსიც უნდა გვესმოდეს. მიუხედავად იმისა, რომ მშობლიურ ენას ვსწავლობთ, ლექსიკური მარაგის შევსება მაინც გვჭირდება, რადგან კომუნიკაციის დროს საშუალოდ ლექსიკას იშვიათად ვიყენებთ. ყველა ზემოაღნიშნული კომპონენტის დაუფლება გვაძლევს იმის შესაძლებლობას, რომ წაკითხული მასალა სიღრმისეულად გავიაზროთ და სწორი დასკვნები გამოვიტანოთ.

საუკუნეების განმავლობაში წერა-კითხვის სწავლებასთან დაკავშირებით საკმაო გამოცდილება დაგროვდა, თუმცა დღემდე ვერ თანხმდებიან, რომელი გზაა უფრო ეფექტური. ამ საკითხთან დაკავშირებული ამრთა სხვადასხვაობა თანამედროვე სახელმძღვანელოებშიც შეიმჩნევა. ზოგიერთი მათგანი ეფუძნება სინთეზურ (ნაწილების შეერთება, გამთლიანება) მეთოდს, რაც გულისხმობს ნაწილიდან მთელისკენ, ანუ ასო-ბგერადან – მარცვლისკენ, შემდეგ კი სიტყვისკენ სვლას. აღნიშნული მეთოდის თანახმად, მოსწავლე ჯერ დაასახელებს შესასწავლ ასო-ბგერას და წაიკითხავს ასოებად დაშლილ სიტყვას, რომელიც, ახალთან ერთად, ნაცნობი ასო-ბგერებისგან შედგება. შემდეგ ამავე სიტყვის ამოკითხვას დამარცვლით შეეცდება, ბოლოს კი გაამთლიანებს.

მასწავლებელთა ნაწილი კი მიიჩნევს, რომ გაცილებით ეფექტურია მთლიანიდან დეტალებისკენ მიმავალი გზის გამოყენება, მაგალითად – მოსწავლეს ჯერ აჩვენებს/უკითხავ წინადადებას და მასაც ამეორებიან. ამის შემდეგ იწყებს სიტყვებზე დაკვირვებას – მიუთითებ კონკრეტულ სიტყვაზე, წაიკითხავ და მასაც ათქმევინებ. შემდეგ კი ამ სიტყვის დეტალებზე დაკვირვების პროცესი იწყება. მოსწავლეს ეკითხები, რომელ ასო-ბგერაზე იწყება მის მიერ დასახელებული სიტყვა, რამდენი ასო-ბგერისგან შედგება და ა.შ. აღნიშნულ მეთოდს ანალიზურსაც უწოდებენ.

კითხვის სწავლების ორივე გზას – სინთეზურ (აღმავალ) და ანალიზურ (დაღმავალ) მეთოდებს თავიანთი მომხრეები და მოწინააღმდეგეები ჰყავს. თუმცა დღემდე ორივე მათგანი აქტიურად გამოიყენება წერა-კითხვის სწავლების პროცესში. სინთეზური მეთოდის გასაკრიტიკებელ ელემენტად დღემდე რჩება დაშლილი სიტყვების გამთლიანებასთან დაკავშირებული სირთულეები (ბავშვების გარკვეულ ნაწილს მთლიანი სიტყვის ხატის ცნობა და დასახელება უფრო ეადვილება, ვიდრე ასოებად/მარცვლებად ამოკითხული სიტყვის გამთლიანება). გარდა ამისა, უინტერესო, ერთმანეთთან ამრობრივად დაუკავშირებელი ფრაზების ამოკითხვა მოსწავლეთა კითხვის მოტივაციას მნიშვნელოვნად აქვეითებს. ანალიზური მეთოდი სწორედ ამ სირთულეების აღმოფხვრას ცდილობს. მისი მამოძრავებელი ძალა ენის მთლიანობაა. ასაკის შესაბამისი ლექსიკისა და შინაარსის მქონე პატარა ტექსტების მოსმენით, ფრაზების/წინადადებების მრავალჯერ გამეორებით, ინტუიციისა და ანალოგიის პოვნის თანდაყოლილი უნარების დახმარებით, მოსწავლეები ახერხებენ ფონოლოგიური უნარების განვითარებას და სიტყვის/ტექსტის სტრუქტურის გააზრებას. კითხვის მოტივაციაც იზრდება, რადგან საკითხავი

მასალა ბავშვებისთვის საინტერესო საკითხებს მოიცავს და მოსწავლეებს დამოუკიდებელი აზროვნების ასპექტების გამოვლენის საშუალებასაც აძლევს. თუმცა აღნიშნული მეთოდით სწავლებისასაც შეიძლება წააწყდეთ გარკვეულ სირთულეებს. მათგან ყველაზე ხშირია ნაცნობ ტექსტს მოცილებული ცალკეული სიტყვების ამოკითხვის/ცნობის პრობლემა.

კითხვის სწავლების ორივე გზის დაბალანსებისა და მათი საუკეთესო დეტალების გაერთიანების შედეგია ანალიზურ-სინთეზური მეთოდი (მაგ., იაკობ გოგებაშვილის „დედა ენა“). მეოცე საუკუნის ბოლოს კი კითხვის სწავლების კიდევ ერთი გზა გაიკვალა. კომბინირებული მეთოდების მიმდევრები ბავშვის განვითარების თავისებურებების გათვალისწინებით ცდილობენ ეფექტური მიდგომების შერჩევას და დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ ისეთი სფეროების განვითარებას, როგორიცაა ფონემური ცოდნა, გაწაფული კითხვა, ლექსიკური მარაგის გამდიდრება, ტექსტის მახასიათებლების ცოდნა და წაკითხულის გააზრება.

წერა და კითხვა თითქმის თანადროული პროცესია, თუმცა განათლების სფეროს წარმომადგენელთა აზრი ამ მიმართულებითაც არაერთგვაროვანია. ზოგიერთი მათგანი მიიჩნევს, რომ წერა-კითხვა სინქრონულად უნდა ისწავლებოდეს, რადგან ორივე მათგანი მიმართულია საერთო უნარ-ჩვევების განვითარებაზე. ზოგჯერ კი მათ აცალკევებენ და კითხვის სფეროში გარკვეული ცოდნის დაგროვების შემდეგ იწყებენ წერის მიმართულებით მუშაობას (აზრთა სხვადასხვაობას სახელმძღვანელოების მაგალითზეც კარგად დაინახავთ), რადგან ანბანის ცოდნის, ფონეტიკური უნარების თუ სხვა ზემოთ ჩამოთვლილი ელემენტების გარდა, წერის პროცესი სივრცის აღქმას, საწერ ბადეში ორიენტირებას, წერის მიმართულების გააზრებას/დაცვას, ასოთა სწორად მოხაზვას და სხვა ტექნიკური კომპონენტების დაუფლებასაც გულისხმობს.

საკუთარი გამოცდილებით თუ ვიმსჯელებ, ვფიქრობ, უმჯობესია, კითხვის სწავლების პროცესი წერისთვის მომზადების ეტაპად გამოვიყენოთ. პირველკლასელთა უმრავლესობას, როგორც წესი, დასახვეწი აქვს წვრილი მოტორიკა. აქედან გამომდინარე, სჯობს, მოსწავლეებს ამ უნარის გასაუმჯობესებელი სავარჯიშოები მივაწოდოთ. აღნიშნული საქმიანობა თავისუფლად შეგვიძლია დავუკავშიროთ შესასწავლ ასო-ბგერას, მაგალითად – ასო „ს“-სთან დაკავშირებული ტექსტის კითხვისას, მოსწავლეებს წერტილებით აწყობილი სპილოს კონტური გავამთლიანებინოთ და გავაფერადებინოთ, ან ასო-ბგერების კონტურების გამთლიანება-გაფერადების გზით ანბანის წიგნაკები შევაქმნევინოთ; ბავშვებს ასევე ძალიან მოსწონთ ასო-ბგერების, სიტყვ-

ბის, წინადადებების გამოძერწვა, ქვიშაში წერა, ასოების ჰაერში მოხაზვა და „ასოების მასაჟი“. მსგავსი თამაშების დახმარებით ახალბედა მოსწავლეები ასოების მოხაზულობასაც გაეცნობიან და რვეულის ბადეში მათი გადატანის დროს უფრო თავისუფლად იგრძნობენ თავს.

ქართულ რეალობაში უმეტესად ისევ წერა-კითხვის სწავლების იაკობ გოგებაშვილისეულ მეთოდს ეყრდნობიან, სახელმძღვანელოთა უმრავლესობასაც თამამად შეგვიძლია ვუწოდოთ გათანამედროვეებული „დედა ენა“. თუმცა სიტყვა „თანამედროვე“ ნაკლებად შეეფერება საანბანო პერიოდის ტექსტებს. რას ვიზამთ, რაც არ უნდა მოვინდომოთ, ვერაფრით გავამდიდრებთ საანბანო ტექსტების („აი თითა, აი თათი, აი ათი თითი“ და სხვ.) შინაარსს. ამიტომ, კითხვის მოტივაციის ამღლების და ანბან-ქალაქთან გაშინაურების მიზნით, ხშირად ვიყენებ, ე.წ. საანბანო წიგნებს. ამას გარდა, ასო-ბგერათა ზოგიერთ თავგადასავალს თავადაც ვიგონებ. მე დასაწყისების მწერალი ვარ, მოსწავლეები კი ჩემს მონათხრობს სხვადასხვა დასასრულს უსადაგებენ. სახელდახელო ამბებს ფონეტიკური სავარჯიშოებიც უხდება. ერთ-ერთია ასო-ბგერის შესახებ მოთხრობილი პატარა ისტორია და ფონეტიკური თამაში:

ანბანის სახლში, მეორე სართულზე, ანის და ინის მეზობლად ერთი ახალი ასო-ბგერა – თანი დასახლდა. თანი ოროთახიან ბინაში ცხოვრობდა და თავისი ახალი საცხოვრებელი ადგილი ძალიან მოსწონდა. იგი ძალიან მხიარული ვინმე იყო, სულ თამაშისკენ მიუწევდა გული. განსაკუთრებით კი სიტყვობანას თამაში მოსწონდა და ვიდრე ქალაქში სხვა ასო-ბგერები დასახლდებოდნენ, ანის და ინის დახმარებით რამდენიმე სიტყვა ააწყო. მოდი, ჩვენც ვითამაშოთ სიტყვობანა...

შენიშვნა: თამაშისთვის საჭიროა მოძრავი/მაგნიტური ანბანი.

ინსტრუქცია: მოსწავლეებს ვუხსნით, რომ მოცემული ასო-ბგერების (ა, ი, თ) სიტყვაში საჭიროებისამებრ განმეორებით გამოყენების უფლება აქვთ.

სავარაუდო სიტყვების ჩამონათვალი: ათი, თათი, თითა, თითი, თათია, თათა, თაია...

მარცვლებად დაშლილი სიტყვების აწყობა: თამაშის ეს ვარიანტია ეფექტურია საკითხავი მასალის დამუშავების პროცესში. დაფაზე არეული თანმიმდევრობით ვაკრავთ წებოვან ქაღალდებზე დაწერილ მარცვლებს და ვყვებით, როგორ დაუბერა ანბანის ქალაქში ძლიერმა ქარმა და სიტყვებს მარცვლები სულ აუწეწა. შემდეგ კი მოსწავლეებს ვთხოვთ, მარცვლებს ერთმანეთის პოვნასა და სიტყვებად გამთლიანებაში დაეხმარონ.

ნათელა ბალატრიშვილი

1	რემედიაციის პრაქტიკა ბუნებისმეტყველებაში	51
2	რემედიაციის პროცედურები, მიღწევები და გამოწვევები	57

რემედიაციის პრაქტიკა ბუნებისმეტყველებაში

ბუნებისმეტყველებას მეხუთე კლასიდან ვასწავლი ჩემს მოსწავლეებს. და-
მერწმუნებით, რომ მნიშვნელოვანია მოსწავლეთა შესაძლებლობების, უნარე-
ბისა და საჭიროებების გამოკვეთა. ამიტომაც ჩავატარე დიაგნოსტიკა. ანალი-
ზის საფუძველზე კი შევქმენი დროებითი, მოქნილი ჯგუფები და ვმუშაობდი დი-
ფერენცირებული სწავლების პრინციპებით – თითოეული ჯგუფისთვის ვქმნიდი
მათთვის შესაფერის სასწავლო შინაარსს, აქტივობებსა და რესურსს. როგორც
ვიცით, მესამე თაობის ეროვნული სასწავლო გეგმის მიხედვით, V-VI კლასებ-
ში მისაღწევი სამიზნე ცნებებია: სხეული, მოვლენა, პროცესი, გეოგრაფიული
ობიექტი, ორგანიზმი და მდგრადი განვითარება. მეხუთე კლასში სამი ძირითა-
დი თემა მუშავდება: კოსმოსი, ეკოსისტემები და მოვლენები ჩვენ გარშემო. თი-
თოეული თემის ფარგლებში უნდა დამუშავდეს ყველა სამიზნე ცნება. აღვნიშნავ,
რომ ყოველი თემის დამუშავებამდე ვატარებ დიაგნოსტიკას, რათა შედეგე-
ბის გათვალისწინებით, ერთი მხრივ, კურიკულუმში შევიტანო ცვლილებები და
მეორე მხრივ, მოვახდინო სასწავლო პროცესის დიფერენცირება. მიუხედავად
ამისა, შუალედური დაკვირვებებისა და განმავითარებელი შეფასების საფუძ-
ველზე იკვეთება ერთ-ერთი მოსწავლის საკმაოდ ღრმა სირთულეები სწავლის
პროცესში. ამას ასევე ადასტურებს თემის ფარგლებში ჩატარებული შემაჯამებე-
ლი სამუშაოების ანალიზი. მასწავლებლებთან გასაუბრებამ მიჩვენა, რომ მოს-
წავლის აკადემიური მიღწევები და უნარები სხვა საგნებშიც საკმაოდ დაბალი
იყო. ისევე როგორც ყველა მასწავლებელს, მეც გამიჩნდა საფიქრალი, რა ღო-
ნისძიებები უნდა გავატარო სწავლის შედეგების გასაუმჯობესებლად.

რადგან დიფერენცირებამ შედეგი არ გამოიღო, რემედიაციას მივმართე.
გიზიარებთ, ჩემ მიერ დაგეგმილ რემედიაციული სწავლების ციკლს, რომელიც
შეთანხმებულია მშობლებთან და სკოლის დირექციასთან.

რემედიაციის პროცესი დავგეგმე თემა ეკოსისტემის ფარგლებში. მუშავ-
დება სამიზნე ცნება – ორგანიზმი. სტანდარტიდან გამომდინარე, თემა ეკო-
სისტემის ფარგლებში, სამიზნე ცნება ორგანიზმის მიხედვით მოსწავლემ უნდა
შეძლოს:

- ორგანიზმებზე სინათლის, ტემპერატურის და ტენიანობის გავლენის შესახებ მსჯელობა;
- პრაქტიკულ დავალებებზე დაყრდნობით ორგანიზმებისათვის შეგუებულობების მნიშვნელობაზე მსჯელობა;
- კვებითი ჯაჭვების აღწერა და ეკოსისტემისთვის მისი თითოეული რგოლის მნიშვნელობის დასაბუთება;
- ცოცხალ ორგანიზმებს შორის ურთიერთობის ფორმებზე (კონკურენცია, მტაცებლობა, პარაზიტიზმი, სიმბიოზი, ნეიტრალიზმი) დახასიათება;
- ეკოსისტემაში ადამიანის როლის აღწერა (იხ. ბუნებისმეტყველების სტანდარტი).

ზემოთ აღწერილი ინდიკატორებიდან, მოსწავლემ სასწავლო პროცესში საერთოდ ვერ გაიზრა ორგანიზმებზე სინათლის, ტემპერატურის და ტენიანობის გავლენა. შესაბამისად, რემედიაციის კონკრეტულ მიზნად დავისახე – ორგანიზმებზე სინათლის, ტემპერატურის და ტენიანობის გავლენის შესწავლა კვლევითი აქტივობებით. კოლეგასთან და დაწყებითი საფეხურის მასწავლებლის მომზადების საბაკალავრო სამაგისტრო პროგრამის სტუდენტებთან ერთად დავგეგმე შესაბამისი ინტერვენციები რემედიაციისთვის.

მეთოდოლოგიური მინიშნება მასწავლებელს – რემედიაციის განხორციელებისას ყურადღება უნდა გამახვილდეს შემდეგ სასწავლო კომპონენტებზე:

- **არსებულ ცოდნაზე ახალი ცოდნის დაშენება** – დისკუსიის წარმართვა საკითხთან დაკავშირებით, სასწავლო შინაარსის საკვანძო ასპექტებზე ყურადღების გამახვილება მოსწავლეთა ინტერესის აღსაძვრელად;
- **სწავლის სირთულის დონისა და დავალებების მოთხოვნების შესაბამისობა** – დაკვირვების საფუძველზე შეფასდეს სწავლისა და ათვისების დონე, გადამოწმდეს, რომ შეთავაზებული მასალა შესაბამისობაშია მოსწავლის მზაობასთან, საჭიროების შემთხვევაში მასწავლებელი ეხმარება და დამოუკიდებლობის მატებასთან ერთად მცირდება მინიშნებები, მითითებები და დახმარების სიხშირე;
- **დაზუსტება** – ცნებების დეტალური განმარტება და საკითხთან დაკავშირებული დამატებითი ინფორმაციის დამუშავება, საჭიროების შემთხვევაში განმეორებითი სამუშაოს ჩატარება;

- **მკაფიოდ ჩამოყალიბებული პრაქტიკა** – ხანმოკლე პრაქტიკული, კვლევითი სამუშაოს განხორციელება – გავარჯიშების შესაძლებლობა, უკუკავშირის მიღება;
- **შეკითხვების დასმა** – მასწავლებლის მხრიდან დავალების ინსტრუქციებზე, პროცესებზე, ასევე, შინაარსობრივ ნაწილზე, მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა წააქეზოს მოსწავლე შეკითხვების დასასმელად;
- **თანმიმდევრობის დაცვა** – კვლევის ეტაპებად დაშლა და ნაბიჯ-ნაბიჯ წარმართვა;
- **სტრატეგიული მინიშნებების მიცემა** – კვლევის პროცესში მინიშნებების მიცემა ნაბიჯ-ნაბიჯ სვლასთან დაკავშირებით, მასწავლებლის მიერ კვლევის ეტაპების ვერბალიზაცია, ხმამაღალი ფიქრის სტრატეგია და სხვა;
- **შეფასება** – მიმდინარე პროცესის დროს კვლევის თითოეულ ეტაპზე განმავითარებელი უკუკავშირი და საბოლოო შეფასება, რათა განისაზღვროს რემედიაციის გაგრძელება-შეწყვეტა.

მოსწავლის შშობლებთან და სკოლის დირექციასთან გაზიარებული რემედიაციის გეგმა:

თემა ეკოსისტემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორი – ორგანიზმებზე სინათლის, ტემპერატურის და ტენიანობის გავლენის შესწავლა (ორგანიზმი)	
რემედიაციის ხანგრძლივობა – 3 კვირა	
სარემედიაციო სივრცე – ბიოლოგიის ლაბორატორია	
შეხვედრის დრო – კვირაში 2 დღე, სამშაბათი, ხუთშაბათი 14:00 სთ.	
შეხვედრის ხანგრძლივობა – 40-50 წთ.	
ინტერვენცია 1 აღწერა: საფუარი სოკოს გამრავლების პროცესის ტემპერატურაზე დამოკიდებულების შესწავლა. ტარდება 2 შეხვედრის მანძილზე. პირველ შეხვედრაზე მასწავლებელი მოსწავლესთან ერთად ატარებს ექსპერიმენტს, ნაბიჯ-ნაბიჯ განიხილავს და სამუშაო ფურცელზე წერს კვლევის თითოეულ ეტაპს. მასწავლებელი მოსწავლეს წინასწარ მომზადებულ მხოლოდ ცხრილს სთავაზობს დაკვირვების შედეგების აღსარიცხად. მასწავლებელი ეხმარება გამაანალიზებელი შეკითხვებით და გამოაქვთ დასკვნა.	რესურსი: პოლიეთილენის ბოთლები, საფუარი, რეზინის საჭაერო ბუშტები, წყალი, გამაცხელებელი, წყლის თერმომეტრი, მარკერი; 2 ცალი ერთი და იმავე სახეობის ოთახის მცენარე ქოთნით;

მეორე შეხვედრაზე განმტკიცების მიზნით ტარდება იგივე ექსპერიმენტი მოსწავლისათვის მეტი დამოუკიდებლობის მინიჭებით. მზადება მომდევნო ინტერვენციისთვის: ამ გაკვეთილზე მასწავლებელი მოსწავლესთან ერთად იღებს ერთი და იმავე სახეობის მცენარის 2 სხვადასხვა ქოთანს, N1-ს ათავსებს კარადაში (სიბნელეში), ხოლო N2-ს ათავსებს კარადის თავზე. მოსწავლე სიტყვიერად აღწერს მცენარეთა გარეგნულ ნიშან-თვისებებს, მასწავლებელი ინიშნავს მოსწავლის ჩართულობით. მასწავლებელი აკვირდება მოსწავლეს, ინიშნავს დღიურში და მოსწავლეს აძლევს განმავითარებელ შეფასებას.	
ინტერვენცია 2 აღწერა: მცენარის ზრდა-განვითარებაზე სინათლის გავლენის შესწავლა. ტარდება 2 შეხვედრის მანძილზე. მესამე შეხვედრაზე მასწავლებელი მოსწავლესთან ერთად აღწერს კვლევის ეტაპებს და განიხილავს ნაბიჯ-ნაბიჯ. სამუშაო ფურცელზე წერს კვლევის თითოეულ ეტაპს. მასწავლებელი მოსწავლეს წინასწარ მომზადებულ ცხრილს სთავაზობს, რომელშიც უკვე შეტანილია კვლევის პირველი დღის მონაცემები. მოსწავლე ცხრილში კითხულობს დაკვირვების პირველი დღის მონაცემებს. შემდეგ კი აღწერს იმ მომენტისათვის სინათლესა და სიბნელეში განთავსებული მცენარეების გარეგნულ ნიშან-თვისებებს და ავსებს ცხრილის შესაბამის გრაფას. ადარებს პირველი დღის მონაცემებს. მასწავლებელი ეხმარება გამანალიზებელი შეკითხვებით. მცენარეებს აბრუნებენ პირვანდელ ადგილებზე (კარადაში და კარადაზე). მეოთხე შეხვედრაზე მოსწავლე კვლავ აღწერს დაკვირვების ობიექტებს (მცენარეებს) გარეგნული ნიშან-თვისებების მიხედვით და ავსებს ცხრილის შესაბამის გრაფას, ადარებს წინა მონაცემებს. მასწავლებელი ეხმარება გამანალიზებელი შეკითხვებით და გამოაქვთ დასკვნა. აღსანიშნავია, რომ მცენარეთა გარეგნული ნიშან-თვისებების აღწერის, მონაცემთა აღრიცხვისა და ანალიზის პროცესში მოსწავლეს მეტ დამოუკიდებლობას ანიჭებს მასწავლებელი. მასწავლებელი უბიძგებს საბოლოო დასკვნის გამოტანისკენ შესაბამისი შეკითხვებით.	რესურსი: სამუშაო ფურცელი; 2 ნაჭერი პური, 2 თავდახურული ქილა, ბამბის ფთილა, მარკერი

მზადება მომდევნო ინტერვენციისთვის: ამ გაკვეთილზე მასწავლებელი მოსწავლესთან ერთად იღებს ორ, ერთი და იმავე ზომის, გამომშრალი პურის ნაჭერს და თითოეულს ათავსებს მინის ქილაში. N1 ქილას მოარგებს თავსახურს, ხოლო N2 ქილაში მცირე ზომის, წყლით დასველებულ ბამბის ფთილას ათავსებს და შემდეგ მოარგებს თავსახურს. მოსწავლე მასწავლებლის დახმარებით ქმნის ცხრილს მონაცემთა ჩასანიშნად და აღწერს დაკვირვების ობიექტებს გარეგნული ნიშნების მიხედვით, აკეთებს ჩანახატს. მასწავლებელი აკვირდება მოსწავლეს, ინიშნავს დღიურში და მოსწავლეს აძლევს განმავითარებელ შეფასებას.	
ინტერვენცია 3 აღწერა: მცენარის ზრდა-განვითარებაზე სინათლის გავლენის შესწავლა. ტარდება 2 შეხვედრის მანძილზე. მეხუთე შეხვედრაზე მოსწავლე მასწავლებელთან ერთად აღწერს კვლევის ეტაპებს და განიხილავს ნაბიჯ-ნაბიჯ, სამუშაო ფურცელზე წერს კვლევის თითოეულ ეტაპს და აღწერს დაკვირვების ობიექტებს გარეგნული ნიშნების მიხედვით და ინიშნავს ცხრილის შესაბამის გრაფაში. ასევე, აკეთებს ჩანახატს. მოსწავლე მასწავლებლის მხარდაჭერით ხსნის მიღებულ შედეგს. მეექვსე შეხვედრაზე მოსწავლე კვლავ აღწერს დაკვირვების ობიექტებს (ქილებში განთავსებულ პურის ნაჭერს) გარეგნული ნიშან-თვისებების მიხედვით და ავსებს ცხრილის შესაბამის გრაფას, აღარებს წინა მონაცემებს. მოსწავლე აანალიზებს შედეგებს, რომ ტენიან გარემოში პურის ნაჭერზე ობის სოკო სწრაფად გამრავლდა, ვიდრე მშრალ გარემოში და გამოაქვს შესაბამისი დასკვნა. მასწავლებელი აკვირდება მოსწავლეს, ინიშნავს დღიურში და მოსწავლეს აძლევს განმავითარებელ შეფასებას.	რესურსი: სამუშაო ფურცელი;
შეფასება განმავითარებელი კომენტარებისა და მასწავლებლის დაკვირვების დღიურის ჩანაწერების ანალიზის საფუძველზე მიიღება რემედიაციის გაგრძელებისა და ახალი ინტერვენციების დაგეგმვის, ან რემედიაციის შეწყვეტის გადაწყვეტილება.	

მეთოდოლოგიური მინიშნება მასწავლებელს – ცხადია, ამ კონკრეტული ინტერვენციების შემუშავების დროს გათვალისწინებულია განხორციელებული საკლასო აქტივობები (მცენარეთა ზრდა-განვითარებაზე მოქმედი ფაქტორების შესწავლა), კონკრეტული მოსწავლის შესაძლებლობები და რემედიაცია მიმართულია ძალიან კონკრეტული მიზნისკენ. ნებისმიერ შემთხვევაში შესაძლებელია ჩემ მიერ გაზიარებული პრაქტიკის გამოყენება, მოდიფიცირება სხვა მოსწავლის აკადემიური უნარების შესაბამისად და მის გასაუმჯობესებლად.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ბუნებისმეტყველების სტანდარტი, (17.09.22)
2. USAID – საბაზისო განათლების პროგრამა. სატრენინგო მასალები.

რემედიაციის პროცედურები, მიღწევები და გამოწვევები

ზოგადი განათლების ეროვნული სასწავლო მიზნების შესაბამისად, ეროვნული სასწავლო გეგმის ზოგადი და საგნობრივი მიზნების ჩამოყალიბებისთანავე აქტუალური გახდა მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლება. ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში დაიწყო მასწავლებელთა გადამზადება და მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო მეთოდებისა და მიდგომების დანერგვა საკლასო სივრცეში.

რა არის მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლების მთავარი პრინციპი და ამოსავალი?

რა შემთხვევაში ჩავთვალოთ, რომ სწორედ მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლება მიმდინარეობს თითოეული ჩვენგანის საგაკვეთილო პროცესზე?

ინდივიდუალური მიდგომა და დიფერენცირების კონცეფციის გამოყენება არის მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლების მნიშვნელოვანი ასპექტი. საგნობრივი სტანდარტით გაწერილი მიზნების მისაღწევად მასწავლებელი დიფერენცირების პრინციპის გათვალისწინებით ატარებს დიაგნოსტიკურ შეფასებას, შედეგებზე დაყრდნობით დროებით აჯგუფებს მოსწავლეებს მათი შესაძლებლობების, ინტერესებისა და საჭიროებების მიხედვით და სთავაზობს მათზე მორგებულ, მოდიფიცირებულ სასწავლო შინაარსსა და დავალებებს. სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების შემთხვევაში კი მოსწავლესთან მუშაობს ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმის მიხედვით. სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების სტატუსს მოსწავლეებს მულტიდისციპლინური გუნდი ანიჭებს, რაც, თავის მხრივ, გარკვეულ პროცედურებთან არის დაკავშირებული.

იმისათვის, რომ მასწავლებელმა ზუსტად განსაზღვროს, სად არიან მისი მოსწავლეები, რა ცოდნასა და უნარებს ფლობენ, აუცილებელია მოკვლევა კარგად შერჩეული სადიაგნოსტიკო ინსტრუმენტებისა და მეთოდების საშუალებით. კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია მონაცემთა გაანალიზება და მოსწავლეთა საჭიროებების განსაზღვრა.

მოსწავლეთა საჭიროებების დიაგნოსტიკა მოიცავს შემდეგ ამოცანებს:

- სკრინინგი (საბაზისო უნარების პირველადი მოკვლევა სასწავლო წლის დასაწყისში) და მისი შედეგების ანალიზი;
- მოსწავლეებზე საკლასო დაკვირვებისა და განმავითარებელი შეფასების ანალიზი;
- საბაზისო უნარებში ინდივიდუალური მოსწრების ანალიზი;
- ინდივიდუალური გასაუბრება მოსწავლესთან და შედეგების ანალიზი;
- მოსწავლის მოსწრების ანალიზი სხვადასხვა საგანში;
- გასაუბრება მშობელთან;
- ჩატარებული კვლევის შედეგად მოსწავლის პროფილისა და საჭიროებების განსაზღვრა.

მასწავლებელი ამზადებს მათზე მორგებულ სასწავლო კონტენტს, აქტივობებს, რესურსს, დავალებებსა და შეკითხვებს და ნერგავს სასწავლო პროცესში. მიუხედავად მცდელობისა, ხშირად, სათანადო შედეგი ვერ მიიღწევა. ხშირია შემთხვევა, როდესაც მოსწავლეს, გარკვეული მიზეზის გამო, სასწავლო პროცესის გაცდენა უწევს. უამრავი შეკითხვა უჩნდება მასწავლებელს გამოწვევების დაძლევის გზების ძიებაში.

რა ღონისძიება უნდა გავატარო?

როგორ გადავჭრა ეს პრობლემა?

რა გზები გამოვიყენო მოსწავლეთა სწავლის შედეგების გასაუმჯობესებლად?

როგორ დამეხმარება მშობელი ამ პროცესში?

იქნებ, მულტიდისციპლინურ გუნდს მივმართო და სხვა...

დიდი ხნის აპრობირებული პრაქტიკაა, ასეთ შემთხვევაში, მშობელთან გასაუბრება და რეპეტიტორის ინსტიტუტის გამოყენება, რაც, მნიშვნელოვან წილად, აკნინებს სკოლის ვალდებულებას და ავტორიტეტს. თუმცა, მასწავლებელთა გარკვეული ნაწილი სწავლის სირთულეების შესამცირებლად ან აღმოსაფხვრელად მიმართავს რემედიაციას.

რემედიაცია გულისხმობს არასწორად, ან არასრულად ნასწავლის ხელახლა სწავლებას ან გამოტოვებულის სწავლებას კონკრეტული, მიზანმიმართული აქტივობების გამოყენებით. რემედიაცია განსხვავდება როგორც სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეთათვის განკუთვნილი ინდივიდუალური სასწავლო გეგმით სწავლებისაგან, ისე – დიფერენცირებული სწავლებისაგან. რემედიაცია შეიძლება მიმდინარეობდეს როგორც საგაკვე-

თილო პროცესში, ისე დამატებითი გაკვეთილის სახით. მართალია, მთავარი მამოძრავებელი ძალა არის მასწავლებელი, მაგრამ რემედიაციული პროცესი მოქნილია მშობლის, სხვა მასწავლებლების და ადმინისტრაციის ჩასართავად.

რემედიაციული სწავლების ფორმატის სწორად განსაზოციელებლად მნიშვნელოვანია გარკვეული ნაბიჯების გადადგმა. რემედიაციის პროცესში შეისწავლება მოსწავლეთა დეფიციტური უნარები და ხდება იდენტიფიცირება, რის საფუძველზეც მასწავლებელი ქმნის სამეცადინო სივრცეს, ამზადებს აქტივობებსა და რესურსებს. მშობელთან და ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით ადგენს მეცადინეობების სიხშირეს, დროსა და ხანგრძლივობას. მასწავლებელი მუშაობს დაგეგმილის მიხედვით, თუმცა პარალელურად მუდმივად აკეთებს განმავითარებელ შეფასებას და ახდენს შუალედური შედეგების ანალიზს. ეს უკანასკნელი მასწავლებელს აძლევს საშუალებას, საჭიროებიდან გამომდინარე, მოქნილად ცვალოს დაგეგმილი აქტივობები. რემედიაციის ციკლის დასრულების შემდეგ კი გამომოს მოსწავლეთა მიღწევები და მიიღოს სწორი გადაწყვეტილება – მოხსნას რემედიაციული სწავლება, თუ განაგრძოს ახალი ციკლი. ამ პროცესში მნიშვნელოვანია მშობლების, სკოლის ადმინისტრაციისა და კათედრის წევრების აქტიური ჩართულობა და თანამშრომლობა.

USAID-ის საბაზისო განათლების მასალაზე დაყრდნობით აღვნიშნავ, რომ მეცადინეობები უნდა დაიგეგმოს SMART ფორმულის მიხედვით.

S – კონკრეტული (specific) – სარემედიაციო პროცესის/მეცადინეობების მიზანი ძალიან მკაფიოდ და კონკრეტულად უნდა იყოს განსაზღვრული და ერთ კონკრეტულ კომპეტენციაზე ორიენტირებული.

A – მიღწევადი (achievable) – სარემედიაციო მეცადინეობების შედეგად მოსწავლემ უნდა შეძლოს დასახული მიზნის მიღწევა /კომპეტენციის გამომუშავება განვითარების აქტუალურ ზონაზე დაყრდნობით.

M – გაზომვადი (measurable) – სარემედიაციო მეცადინეობების შედეგად მოსწავლემ უნდა შეძლოს დასახული მიზნის მიღწევა /კომპეტენციის გამომუშავება განვითარების აქტუალურ ზონაზე დაყრდნობით.

R – რელევანტური (relevant) – სარემედიაციო მეცადინეობების შედეგად მოსწავლემ უნდა შეძლოს დასახული მიზნის მიღწევა /კომპეტენციის გამომუშავება განვითარების აქტუალურ ზონაზე დაყრდნობით.

T – დროში განსაზღვრული (timely) – სარემედიაციო მეცადინეობების შედეგად მოსწავლემ უნდა შეძლოს დასახული მიზნის მიღწევა / კომპეტენციის გამომუშავება განვითარების აქტუალურ ზონაზე დაყრდნობით.

ნათელია, რომ რემედიაციული სწავლებისათვის მნიშვნელოვანია წინასწარი დაგეგმვა, სასწავლო სივრცის ორგანიზება. სასწავლო სივრცე უნდა იყოს მიმზიდველი და მოსახერხებელი როგორც მოსწავლისთვის, ასევე მასწავლებლისთვის, იძლეოდეს ინდივიდუალურად, წყვილებსა და მცირე ჯგუფებში მრავალფეროვანი სასწავლო რესურსებით მუშაობის შესაძლებლობას.

არ უნდა გამოგვრჩეს, რომ რემედიაციული სწავლების პროცესს თან ახლავს მნიშვნელოვანი გამოწვევები. მაგალითად, კვლევის მეთოდოლოგიისა და ინსტრუმენტების არასწორად შერჩევისა და გამოყენების გამო ვერ მოხდება საჭიროებების სწორად იდენტიფიცირება. შესაბამისად, შემდგომი ნაბიჯების განხორციელება იქნება მოსწავლის საჭიროებებისთვის შეუსაბამო და ენერგიის, დროისა და რესურსის უშედეგო ხარჯვა. შედარებით მცირე პრობლემას წარმოადგენს აქტივობების შერჩევა იმ შემთხვევაში, თუ მასწავლებელი პარალელურად ატარებს შუალედურ შეფასებებს. ეს მას ახალი აქტივობების დროულად გამოყენების საშუალებას მისცემს. არ შეიძლება გამოგვრჩეს სარემედიაციო სივრცის ორგანიზების გამოწვევები, მაგალითად, ორცვლიან სკოლებში საკლასო ოთახების დეფიციტის გამო. ასევე, სკოლის მიერ მასწავლებლის მიერ სარემედიაციო სწავლებისთვის მოთხოვნილი სასწავლო რესურსით უზრუნველყოფა სკოლის ადმინისტრაციის მიერ, სასწავლო აქტივობების დაგეგმვისა და მასწავლებლის მიერ რესურსის მომზადების სირთულეები და სხვა.

ამიტომ, მნიშვნელოვანია რემედიაციული სწავლების მნიშვნელობის გააზრება სასკოლო საზოგადოების ყველა რგოლის წარმომადგენლისთვის, თუ რა როლს ასრულებს რემედიაცია მოსწავლეთა აკადემიური მიღწევების გაუმჯობესებაში. სკოლაში უნდა ჩამოყალიბდეს გუნდი, რომელიც შეისწავლის რემედიაციული სწავლებისათვის საკუთარი სკოლის ძლიერსა და სუსტ მხარეებს, შესაძლებლობებსა და გამოწვევებს (SWOT ანალიზი) და ძლიერი თანამშრომლობითი კულტურით შეიმუშავებს სკოლაში რემედიაციული სწავლებისათვის ხელშემწყობ სტრატეგიულ გეგმას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. USAID – საბაზისო განათლების პროგრამა. სატრენინგო მასალები.
2. მელიქიძე მ., ბაგრატიონი-გრუმინსკი მ., ლორთქიფანიძე რ., (2017). „სასწავლო აქტივობები ყველასათვის“, გზამკვლევი მასწავლებლებისთვის.
3. ბალატრიშვილი ნ., (2019). „მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლების ასპექტები“. <https://mastsavlebeli.ge/?p=23552>
4. ბალატრიშვილი ნ., (2023). „საჭიროებების კვლევა კლასისა და სკოლის დონეზე“. <https://mastsavlebeli.ge/?p=38034>

მარიამ გოდუაძე

1	სკოლა და აღდგენითი (რემედიაციული) განათლება	63
2	თანასწავლება, თანამშრომლობა და აღდგენითი განათლება	68
3	მშობლების როლი მოსწავლეების ცოდნის აღდგენის საქმეში (რემედიაციული გამოწვევები)	73
4	„რემედიაცია“ თუ ვატერ(პო)ლოოს აღდგენითი სამუშაოები	79

სკოლა და აღდგენითი (რემედიაციული) განათლება

აღბათ, ბევრ ჩვენგანს გაახსენდება თუნდაც ერთი მასწავლებელი, რომელიც სწავლაში ჩამორჩენის მქონე მოსწავლის „ამოქაჩვას“ სხვადასხვა გზით ცდილობდა – ხან გაკვეთილზე მიუჯდებოდა გვერდით და განსხვავებულ საკლასო დავალებას ასრულებინებდა ან გაკვეთილების შემდეგ ტოვებდა და ასე ამუშავებდა, ან შინ ატანდა კარგად დაღეჭილ, განსხვავებულ დავალებებს და ბავშვისა თუ მისი მშობლისგან ჯეროვან უკუკავშირსაც ითხოვდა. აღბათ, ზოგი ისეთი მასწავლებელიც გაგვახსენდება, 5 წელს ტომარას თუ უყურებ, ისიც შეგიყვარდებაო, რომ ამბობდა და პასიური მოსწავლეები, ე. წ. ოროსნები, ლიმილით გადაჰყავდა კლასიდან კლასში. დირექტორებიც – შესაბამისად, შემგუებელნი და მოქმედნი, რომლებსაც ადარდებდათ ან სულაც არ ადარდებდათ ბავშვების მიერ დაგროვილი ცოდნა ან ამ ცოდნის მიღმა ცალკეული კლასში რამდენი ბავშვი დარჩებოდა – ერთი, ორი, სამი თუ მეტი. ისინი, ვისაც არ ადარდებდა, მოულოდნელად შემოიჭრებოდნენ ხოლმე გაკვეთილებზე, თითოეულ მოსწავლეს გვაკვირდებოდნენ და ასე ადგენდნენ რაღაც გეგმას, რომლებსაც მუდამ მოლიმარი ან, პირიქით, სახემოქმედო მასწავლებლები და მშობლებიც უნდა გაჰყოლოდნენ მანამ, სანამ ჩამორჩენა არ დაიძლეოდა. დაძლევა და პროგრამის მიდევნება კი მხოლოდ მაშინ იყო შესაძლებელი, როცა მასწავლებლები და მშობლები გულდაგულ მუშაობდნენ.

ამ სამუშაო პროცესის აღსანიშნად საერთაშორისო საგანმანათლებლო საზოგადოება უკვე ჩვენშიც რამდენადმე ნაცნობ ტერმინს „რემედიაციას“ იყენებს. აღნიშნული ცნება მოიაზრებს მოსწავლეების ცოდნის აღდგენის განათლებას და ითვალისწინებს მხარდაჭერის პროგრამას რამდენიმე ძირითად დონეზე. აღნიშნული მოიცავს სკოლის მასშტაბით არსებულ მხარდაჭერას მასწავლებლებისთვის, მშობლებისა და, განსაკუთრებით, იმ მოსწავლეებისთვის, რომლებიც ჩარევის გარეშე ვერ აღწევნენ ეროვნული სასწავლო გეგმით დასახულ მიზნებსა და მოსალოდნელ შედეგებს. შესაბამისად, საჭიროებენ დამატებით მხარდაჭერას, თუმცა ჩამორჩენის მქონე მოსწავლეებს არ აქვთ „სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონეს“ სტატუსი და არ სარ-

გებლობენ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმებით. ასე ინერგება ეს მიდგომა ჩვენში¹.

ზოგადად კი, „რემედიაციული განათლების“ (შედეგების გამოსწორების განათლების) ცნების პარალელურ ცნებებად გვხვდება „განმავითარებელი განათლება“ – developmental education, „ძირითადი უნარების განათლება“ – basic skills education, „მოსამზადებელი განათლება“ – preparatory education, „აღდგენითი განათლება“ – compensatory education და „აკადემიური აღმასვლა“ – academic upgrading, – რაც მიზნად ისახავს, დაეხმაროს სტუდენტებს, მიაღწიონ მოსალოდნელ შედეგებს და განუვითარდეთ გარკვეული უნარები თუ კომპეტენციები ძირითად აკადემიურ უნარებში, როგორცაა წიგნიერება და მათემატიკა².

ჩვენში სპეციალური განათლება შექმნილია საგანგებოდ სპეციალური საჭიროების მქონე მოსწავლეთათვის, უცხოურ პრაქტიკაში კი აღდგენითი განათლების პროგრამები შემუშავებულია, სპეციალური საჭიროების მქონე ან მის გარეშე, ნებისმიერი მოსწავლისათვის, რამდენადაც, მაგალითად, მაღალი ინტელექტის მქონე ადამიანებიც კი შეიძლება იყვნენ არასაკმარისად მომზადებული, თუ მათი განათლება შეფერხდა სამოქალაქო არეულობის, ომის ან სხვა ფაქტორების შედეგად.

და თუკი ამერიკის შეერთებულ შტატებში, სადაც სარემედიაციო პროგრამები სკოლასთან ერთად წარმატებით ხორციელდება კოლეჯებსა და უნივერსიტეტებში, ჩვენში, ამერიკელი ხალხისვე კეთილი ნებით, მხოლოდ სკოლების დაწყებით საფეხურზე იკიდებს ფეხს. სკოლაში მოქმედი სარემედიაციო პროგრამის მიზანია, დროებითი, დამატებითი მხარდაჭერა აღმოუჩინონ დაწყებითი კლასების მოსწავლეებს, რომლებსაც, გარკვეულ მიზეზთა გამო, ეს სჭირდებათ, რათა სამომავლოდ უფრო თავდაჯერებულად და მაღალი მბაობით შეძლონ სასწავლო პროცესში ჩართვა.

პროგრამა მნიშვნელოვნად ავითარებს ბაზისურ აკადემიურ შესაძლებლობებს და უზრუნველყოფს დაწყებით საფეხურზევე არსებული გამოწვევების დროულად იდენტიფიცირებას, შემდგომ კი მათ გადაჭრაზე მუშაობას. რემედიატორ მასწავლებელთან თანამშრომლობით, პროგრამის დაგეგმვასა და განხორციელებაში მონაწილეობას იღებს საგნობრივი კათედრა, დამრიგებელი და ადმინისტრაცია.

¹ http://kargiskola.ge/teachers/resource_books/math/geo/math_remediacia_gzamkvlevi.pdf

² https://en.wikipedia.org/wiki/Remedial_education

გასათვალისწინებელია, რომ მაღალ საფეხურზე არსებული დაბრკოლებები, ხშირად, დაწყებითი საფეხურის საბაზისო უნარებზე დაგვიანებული მუშაობის შედეგია, რის თავიდან არიდებაშიც სწორედ რემედიაციის პროგრამა გვეხმარება.

სკოლის სარემედიაციო პროგრამა უნდა მოიცავდეს შემდეგ აქტივობებს:

მოსწავლეთა სარემედიაციო ჯგუფთან გაკვეთილებს წარმართავს საგნის მასწავლებელი, რომელიც შესაძლოა, არ იყოს საგნის ძირითადი მასწავლებელი სარემედიაციო ჯგუფის მოსწავლეების კლასებში, მაგრამ გავლილი აქვს სპეციალური მომზადება რემედიაციის პროცესის წარმართვასთან დაკავშირებით. სწორედ მის კომპეტენტურობასა და დროულ, სწორ რეაგირებაზე დამოკიდებული, რამდენად ეფექტიანად წარიმართება პრობლემის აღმოფხვრის პროცესი. თუმცა, მოსწავლეთა საჭიროებების ფართო სპექტრის დასაკმაყოფილებლად, სარემედიაციო ჯგუფების მასწავლებლებს აუცილებლად სჭირდებათ სკოლის ადმინისტრატორის, კლასის დამრიგებლის, საგნის ძირითადი მასწავლებლისა და მშობლების მხარდაჭერა და ჩართულობა. ეფექტიანი სარემედიაციო პროგრამა მიზანს აღწევს სწორედ ამ ოთხი ჯგუფის თანამშრომლობითა და სრულფასოვანი ჩართულობით.

სარემედიაციო ჯგუფში მოსწავლეთა რაოდენობა განსაზღვრულია 4-7 ბავშვით. მოსწავლეთა რაოდენობისა და სკოლის ინტერესებიდან გამომდინარე, სკოლაში შეიძლება შეიქმნას ერთი, ორი ან რამდენიმე სარემედიაციო ჯგუფი საგანში. სარემედიაციო პროგრამის ინტენსივობა: სარემედიაციო პროგრამა თითოეულ საგანში ითვალისწინებს 18 გაკვეთილს (გაკვეთილის ხანგრძლივობაა 40-45 წთ), რომელიც ტარდება 6 კვირის განმავლობაში (კვირაში 3 გაკვეთილი). გაკვეთილები ტარდება არასაგაკვეთილო დროს, გაკვეთილების დაწყებამდე (II ცვლის შემთხვევაში) ან დასრულების შემდეგ. მათემატიკის სარემედიაციო ჯგუფის ძირითადი ფორმატია მცირე ჯგუფებში, წყვილებში ან ინდივიდუალური მუშაობა. მასწავლებელთა და სკოლის წარმომადგენელთა მომზადება რემედიაციის პროგრამის განხორციელების დაწყებამდე ისევე, როგორც მისი განხორციელების პროცესში, უნდა მოხდეს პროგრამაში ჩართული მასწავლებლებისა და სკოლის დირექტორის მომზადება. მასწავლებლები მომზადებიან 4 ეტაპად. მოსამზადებელი პროგრამის დაწყებამდე სკოლის დირექტორებმა უნდა შეარჩიონ საგნის რამდენიმე მასწავლებელი (სარემედიაციო ჯგუფის სწავლების პოტენციური წარმმართველები).

სასურველია, რემედიაცია მიმდინარეობდეს შემდეგი მიმართულებებით:
წიგნიერება, ინგლისური ენა, მათემატიკა, არჩევითი უცხო ენა.

- წიგნიერების შემთხვევაში, პროგრამა ორიენტირებულია ფონოლოგიური, დეკოდირების/გამიფერის და გაწაფული კითხვის უნარების განვითარებაზე.
- ფონოლოგიური სავარჯიშოების დროს ყურადღება მახვილდება სიტყვების დამარცვლაზე, პირველი ბგერის ამოცნობაზე, ბგერების გადაბმასა და სიტყვის ბგერებად დაშლაზე.
- დეკოდირებისას მოსწავლეები შესაბამის ბგერებთან აკავშირებენ ასოებს. მეცადინეობები მოიცავს ასოების იდენტიფიცირებაზე მუშაობას, სიტყვის გონებაში გახმოვანებას და სიტყვის დაკავშირებას კონტექსტით გათვალისწინებულ მნიშვნელობასთან.
- ინგლისური ენის სარემედიაციო პროგრამისთვის სამიზნე ჯგუფების გამოვლენა ხდება მრავალფეროვანი საგნობრივი აქტივობებით, რომლებიც გამიზნულია ენის ფლობის ოთხივე უნარის – მოსმენის, კითხვის, საუბრისა და წერის – შემოწმებაზე. სარემედიაციო გაკვეთილის ფორმატი უნდა თანხვდებოდეს ენის სწავლების თანამედროვე სტანდარტებს – უნდა უზრუნველყოს მოსწავლის მიერ ენის პრაქტიკული გამოყენების უნარების განვითარება საკომუნიკაციო მეთოდის გამოყენებით.
- პროგრამის მიმდინარეობისას მოსწავლეები ქმნიან ნამუშევრების პირად პორტფოლიოს, რაც პროცესზე დაკვირვებისა და შედეგის განსაზღვრის ერთ-ერთ ეფექტურ ინსტრუმენტს წარმოადგენს.
- მათემატიკაში კომპლექტდება რამდენიმე ჯგუფი, რომელიც კონკრეტულ მიმართულებებზეა ორიენტირებული. ესენია: რიცხვები და რაოდენობები. მოსწავლე შეძლებს, თავისუფლად ამოიცნოს, წაიკითხოს და გამართულად გამოსახოს რიცხვები; აღიქვას რაოდენობები და ჩაატაროს მათემატიკური ოპერაციები; ფიგურები, სივრცეში და სიბრტყეზე ორიენტირება – მეცადინეობების შედეგად, მოსწავლე შეუფერხებლად ასახელებს ფიგურებს, არ უჭირს ორიენტირება სიბრტყესა (მათ შორის რვეულში) და სივრცეში. ეს მას დაეხმარება მოტორული უნარების განვითარებასა და რვეულში მუშაობაში.
- ტექსტური დავალებები – აღნიშნულ მიმართულებაზე ფოკუსირების შემდეგ, მოსწავლეს შეუძლია ტექსტური ამოცანების პირობისა და შეკითხვის გააზრება, შესაბამისი სამოქმედო გეგმის შერჩევა და პასუხის გაცემა.

საქართველოს ზოგიერთ სკოლაში არჩევითი უცხოური ენების სარემედიაციო პროგრამა მოქმედებს იმ მოსწავლეებისათვის, რომლებმაც შეცვალეს გადაწყვეტილება მეორე უცხოური ენის არჩევანთან დაკავშირებით და გადაირჩიეს საგანი. შესაბამისად, სპეციალური კურსის მიზანია, დაეხმაროს ასეთ მოსწავლეებს დასწრებული გაკვეთილის მიღმა განივითარონ ენობრივი კომპეტენციები და მიიღონ ინდივიდუალური უკუკავშირი რემედიატორი მასწავლებლისგან.

სარემედიაციო გაკვეთილის ფორმატი ითვალისწინებს სამიზნე ენობრივი კონსტრუქციების როგორც მართულ, ისე დამოუკიდებელ პრაქტიკას. რემედიაციის მიმდინარე, შუალედური და საბოლოო აკადემიური შედეგების მონიტორინგისათვის გამოიყენება როგორც განმავითარებელი შეფასება, ისე – მოსწავლის პორტფოლიო და საბოლოო დიაგნოსტიკური ტესტი.

თანასწავლება, თანამშრომლობა და აღდგენითი განათლება

მასწავლებლებს მიაჩნიათ, რომ მათ იმისთვის ამზადებდნენ, სწავლას მოწყობილი ბავშვებისთვის ესწავლებინათ და არა ისეთებისთვის, რომლებსაც სწავლა არ სურთ, მოკლედ, ამბობენ, რომ მათთვის ასეთი მოსწავლეების მოძებნა და „ამოქაჩვა“ არავის უსწავლება, და რომ „ეს“ მათი საქმე არ არის. „ეს“, მხოლოდ და მხოლოდ „ეს“ გაისმის აქედანაც და იქიდანაც. – და, როგორ დავძლიოთ „ეს“, თუ ემპათია არ გამოგვადგება? ის ორჭოფობს. მე ჩემსას არ ვიშლი: – ჰა, მითხარი. შენ ხომ ყველაფერი იცი, თუმცა არაფერი გისწავლია. რა არის სწავლების ყველაზე ეფექტური მეთოდი? არსებობს კი ისეთი მეთოდი, „ეს“ რომ დავძლიოთ? – აქ მეთოდების სიმცირეზე ნამდვილად არ ღირს ლაპარაკი; რამდენიც გინდა, იმდენია! თქვენც ხომ სხვას არაფერს აკეთებთ, იმის გარდა, რომ რომელიმე მეთოდს ამოეფაროთ. თუმცა გულის სიღრმეში დარწმუნებული ხართ, რომ აქ მეთოდი საქმეს ვერ უშველის, იმიტომ, რომ მას ყოველთვის რაღაც აკლია. – და, ვერ იტყვი, რა აკლია? – ვერა? – რატომ? – უწმაწური სიტყვაა. – ემპათიაზე უარესი? – ნამდვილად. ეს ისეთი სიტყვაა, რომლის წარმოთქმის უფლებას შენ თავს ვერც სკოლაში მისცემ, ვერც ლიცეუმში, ვერც უნივერსიტეტში და ვერც რომელიმე სასწავლო დაწესებულებას მიმსგავსებულ ადგილას. – და, მაინც? – არა, არა, მართლა არ შემიძლია. – მიდი ახლა, თქვი! – ხომ გითხარი. არ შემიძლია-მეთქი. ისე, განათლებაზე საუბრისას ეს სიტყვა თუ წამოგცდა, ღინჩის წესით დასჯა არ აგცდება. – ... – ... – ... – სიყვარული!“

დანიელ პენაპი, სკოლის სევედა

თანამშრომლობა განათლების და, მით უფრო, ჩართულობის განათლების¹ მნიშვნელოვან საფუძვლად და წინაპირობად მოიაზრება იმდენად, რამდენადაც ავითარებს სოციალურ და სხვა აუცილებელ უნარებს, დამოკიდებულებებს, ფასეულობებს. მიჩნეულია, რომ თანამშრომლობა უმნიშვნელოვანესი პროფესიული მახასიათებელია² და მისი როლი ცოდნის აღდგენის – რემედიაციულ – განათლებაში არსებითია. თანამშრომლობა ქმნის მნიშვნელოვან განწყობას საკლასო ოთახებში თანასწავლებისთვის. თანასწავლება (co-teaching) გუნდური სწავლების სახეა და საგაკვეთილო პროცესში მოიაზ-

¹ ნაშრომში წარმოდგენილი მასალები ეყრდნობა თანამშრომლობისა და თანასწავლების შესახებ 2018 წელს ჩვენ მიერ უკვე გამოქვეყნებულ წყაროებს: <http://mastsavlebeli.ge/?p=16578>; <http://mastsavlebeli.ge/?p=19319>

² გოდუაძე, 2018, <http://mastsavlebeli.ge/?p=19319>

რებს ორი თანაბარი განათლების მქონე ინდივიდს, რომელთაც, შესაძლოა, ჰქონდეთ ან არ ჰქონდეთ განათლება ერთსა და იმავე დისციპლინაში და აწვდიდნენ ან არ აწვდიდნენ მსგავსი ტიპის საგანმანათლებლო ინსტრუქციებს მოსწავლეთა/სტუდენტთა ჯგუფებს. სწავლების ეს ტიპი, როგორც წესი, ხორციელდება როგორც სკოლამდელ დაწესებულებებში, ისე – სკოლაში სწავლის ნებისმიერ საფეხურზე. თანსწავლებისას განათლების ორი მუშაკი – ორი პედაგოგი ერთად გეგმავს, აყალიბებს, ახორციელებს საგაკვეთილო პროცესს, მიუთითებს და აფასებს ერთი და იმავე ჯგუფის მოსწავლეებს ერთსა და იმავე სივრცეში. რემედიაციულ პროექტებში თანასწავლებას შეიძლება ახორციელებდეს რემედიატორი მასწავლებელიც.

თანასწავლების თვალსაზრისით ნიმუშები ვრცელდება თანამედროვე მსოფლიოს ინკლუზიურ საკლასო სივრცეში, სადაც **საგნის ძირითადი პედაგოგი და სპეცმასწავლებელი ან რემედიატორი მასწავლებელი ინაწილებენ პასუხისმგებლობას საკლასო დაგეგმვისა და მოსწავლეთათვის ინსტრუქციების თანაბრად მიწოდებისთვის, რაც ემსახურება ინკლუზიას (ჩართულობას) და მეტი სარგებელი მოაქვს თანაბრად ყველა მოსწავლისათვის.**

მიჩნეულია, რომ თანასწავლება აძლიერებს ეფექტიანობას და იძლევა საუკეთესო შედეგს საკლასო ოთახებში, სადაც პედაგოგები იზიარებენ ინსტრუქტირებისა და კლასის მართვის პასუხისმგებლობას. რემედიაციის პროგრამაში ჩართულ სკოლებში მნიშვნელოვანი იქნება თანამასწავლებლებისა და რემედიატორი მასწავლებლის ურთიერთთანამშრომლობა ბავშვის საუკეთესო შედეგების მიღწევის მიზნით.

თანასწავლების ფორმატი (co-teaching format) არ გულისხმობს ერთდროულად ანალოგიური ან მსგავსი რამის კეთებას. ამ დროს თითოეული მასწავლებლის როლი მიმართულია გაკვეთილის ეფექტურობისა და შედეგიანობისკენ. იმ სკოლებში, სადაც თანამასწავლებელი შესაძლოა რემედიატორი მასწავლებელი იყოს, ის პარტნიორი მასწავლებლისგან მიიღებს ყველა საჭირო ინფორმაციას და ამით დააჩქარებს მოსწავლის წინსვლას. თანასწავლება არა მარტო აუმჯობესებს ინსტრუქტირებას, არამედ დროსაც ზოგავს და მასალის უკეთ ათვისების საშუალებას აძლევს ბავშვებს. ასაკით უფროსი თანამასწავლებელი ამაღლებს მოსწავლის ყურადღებას, ამცირებს არასასურველ დამოკიდებულებებს და ზრდის მოტივაციას. ამ პროცესში მასწავლებლები სწავლობენ, როგორ გამოიყენონ სტრატეგიები, როგორ დაგეგმონ და ჩაატარონ მაღალი დონის გაკვეთილები. მოსწავლეები რომ

ხედავენ თანამშრომლობის მაგალითს, მოტივაციაც ეზრდებათ და პასუხისმგებლობაც.

რემედიაციული თანამშრომლობისას წარმატების განმაპირობებელი ფაქტორებია:

- არაერთგვაროვნება, განსხვავებულობა და დისპოზიცია, რაც ქმნის პარტნიორი მასწავლებლების განსაკუთრებულ ალქიმიას;
- სურვილი, გაუზიარონ და ისწავლონ ერთმანეთისგან;
- ჰარმონიული ურთიერთთანაარსებობა როგორც საგაკვეთილო პროცესში, ასევე მშობელთან, ფსიქოლოგთან, დირექციისა თუ სკოლის ნებისმიერ წარმომადგენელთან;
- შედეგზე ორიენტირებული სწავლების ფილოსოფია;
- კომუნიკაციისა და ინტერპესონალური უნარები;
- ენერგიულობა და ენთუზიაზმი სწავლებისათვის;
- დრო პარტნიორული დაგეგმვისა და საგაკვეთილო რეფლექსიებისთვის;
- ადმინისტრაციული მხარდაჭერა ინტერვენციის გეგმების შედგენისა და მათი განხორციელებისთვის.

თანასწავლების მოდელებიდან რემედიაციისას შესაძლოა შემდეგი მოდელების გადატანა. ესენია:

- **ერთი ასწავლის, ერთი მხარდამჭერია:** ერთი თანამასწავლებელი აძლევს მითითებებს, ვიდრე მეორე ეხმარება ყველას, ვისაც სჭირდება დამატებითი დახმარება გაძლიერებისთვის, აგროვებს დაკვირვების შედეგად მონაცემებს ან აწარმოებს საკლასო მენეჯმენტს.
- **პარალელური სწავლება:** თითოეული თანამასწავლებელი ან თანამასწავლებელი და სტუდენტი მასწავლებელი გაკვეთილს გეგმავენ ერთად, მაგრამ ისინი კლასში ერთსა და იმავე დროს ერთი ინფორმაციის სხვადასხვა მხარეს წარმოაჩენენ.
- **ალტერნატიული სწავლება:** ერთი მასწავლებელი მთელ კლასზე ზრუნავს, ვიდრე მეორე მუშაობს მცირე ჯგუფში კლასის შიგნით ან გარეთ. ეს მცირე ჯგუფი კი არ იყოს ინტეგრირებული მიმდინარე გაკვეთილის პროცესში.
- **სწავლება „სადგური“:** ორივე მასწავლებელი ინაწილებს მითითებების შინაარსს და თითოეული იღებს დაგეგმვისა და სწავლების პასუხისმგებლობას. ამგვარი სწავლებისას კლასი იყოფა სხვადასხვა სასწავლო ნაწილებად.

ბად. თანამასწავლებელი და სტუდენტი მასწავლებელი არიან ცალკეულ „სადგურებზე“, სხვა „სადგურებზე“ კი ბავშვები მუშაობენ დამოუკიდებლად ან მასწავლებლის დახმარებით.

- **გუნდური სწავლება:** ორივე მასწავლებელი პასუხისმგებელია გაკვეთილის დაგეგმვასა და სტუდენტებისთვის მითითებების გაზიარებაზე. გაკვეთილს ხსნის ან ასწავლის ორივე მათგანი. ისინი თანაბრად ერთვებიან ახსნის პროცესში, რათა მოწაფეები წახალისონ აზრის გამოთქმისა და დისკუსიისთვის. ორივე პედაგოგი აქტიურადაა ჩართული გაკვეთილის დაგეგმვასა და დისკუსიის მართვაში³.

ამერიკის, კანადისა და ავსტრალიური კოლაბორაციული მოდელები რემედიაციული მუშაობისა და სწავლისას ბოლო პერიოდში მოიაზრებს სინქრონული ინსტრუმენტების გამოყენებას, როგორიცაა ვებ-ვიდეოკონფერენციები, რომელთა დროსაც მოსწავლეები ონლაინ რეჟიმში ხვდებიან ფიქსირებულ (სინქრონულ) ონლაინ საკლასო ოთახში. მიუხედავად იმისა, რომ ვებ-ვიდეოკონფერენცია არ არის ახალი ფენომენი, ისეთი ინსტრუმენტები, როგორიცაა Skype, MSN Web Messenger და Adobe Acrobat Connect საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს, გამოიყენონ უფასო ან დაბალი ღირებულების ტექნოლოგიები, როგორიცაა მარტივი სამუშაო დაფები.

შეჯამებისთვის შეიძლება ითქვას, რომ თანასწავლება გაწვრთნილი რემედიაციური მასწავლებლების ჩართულობით ეფექტურად წარიმართება, თუკი სკოლის მასშტაბით რიგი ღონისძიებები გატარდება და მასწავლებლები სკოლის სხვა პერსონალთან, ასევე მოსწავლის მშობელთან ერთად შექმნიან პოზიტიურ სკოლის კულტურას, ნათლად და ზუსტად განსაზღვრავენ მოლოდინებს, რომლებიც არსებობს მოსწავლეებისა და მოზრდილებისთვის სასკოლო გარემოში, სხვადასხვა აქტივობების შესრულებისას. სკოლის დირექციამ კი აუცილებლად უნდა უზრუნველყოს ის, რომ მოსწავლეებს, თანამშრომლებსა და მშობლებს გაცნობიერებული ჰქონდეთ აღნიშნული მოლოდინები.

³ Co-Teaching in Inclusive Classrooms: A Metasynthesis of Qualitative Research, Exceptional Children, July 2007 vol. 73 no. 4 392-416

სასარგებლო რესურსები:

1. Nevin, A., Villa, R., & Thousand, J. (2009). A Guide to Co-Teaching with Paraeducators Practical Tips for K-12 Educators. Thousand Oaks, California: Corwin Pres. (800) 818-7243
2. Villa, R. Thousand, J., & Nevin, A. (2008). A Guide to Co-Teaching: Practical Tips for Facilitating Student Learning (2nd. Ed.). Thousand Oaks, California: Corwin Pres. (800) 818- 7243
3. Thousand, J., & Villa, R., & Nevin, A. (2007). Differentiated Instruction: A Multimedia Kit for Differentiated Instruction. California: Corwin Press (800) 818- 7423.
4. მარიამ გოდუაძე, თანასწავლება, ინტერნეტურნალი მასწავლებელი.გე, <http://mastsavlebeli.ge/?p=16578>
5. მარიამ გოდუაძე, სპეციალიზირებასა და დისტანციურ სწავლებაზე მორგებული კომპლექსური დავალება, ინტერნეტურნალი მასწავლებელი.გე <http://mastsavlebeli.ge/?p=27852>
6. მარიამ გოდუაძე, ეფექტური სასწავლო პროცესის შექმნის ძირითადი ასპექტები – თანამშრომლობა, <http://mastsavlebeli.ge/?p=19319>
7. მარიამ გოდუაძე, ეფექტური სასწავლო პროცესის შექმნის ძირითადი ასპექტები – <http://mastsavlebeli.ge/?p=19274>

მშობლების როლი მოსწავლეების ცოდნის აღდგენის საქმეში

რამედიაციული გამოწვევები

სწავლამდე თუ სწავლის პროცესში, უპირველეს ყოვლისა, უნდა გვახსოვდეს, რომ მნიშვნელოვანია ბავშვებისთვის „ბედნიერების კოქტეილის“ შეთავაზება. ჩვენ კი, უფროსებმა, როგორმე უნდა მოვახერხოთ და აუცილებლად დავაგემოვნებინოთ მათ ეს მშობლიური მადლი.

რა არის ბედნიერების კოქტეილი და რისგან შედგება იგი? სულ რაღაც ოთხი-ხუთი ჰორმონისაგან. ესენია: სეროტონინი, ოქსიტოცინი, ენდორფინი, დოფამინი და მელატონინი.

როგორც ცნობილია, **სეროტონინის** გამომუშავებაზე დიდ გავლენას ახდენს მზის სინათლე. მზის სინათლეზე ტვინი გამოიმუშავებს სეროტონინს, რაც ბავშვს დაეხმარება იყოს უფრო კონცენტრირებული და მშვიდი. სეროტონინს შეიცავს ისეთი საკვები, როგორიცაა კვერცხი, ხორცეული, თევზეული, ყველი, თხილი, კაკალი, მესუმზირა, სოია და ლობიო. საკვებისა და საკვები დანამატების გარდა სეროტონინის დონის გაზრდა ორგანიზმში შესაძლოა ფიზიკური აქტივობით და პოზიტიური განწყობით. ასე რომ, შეგიძლიათ, შვილთან ერთად დათვალოთ, აწონოთ, მოაგროვოთ, დაყოთ და ასე, სახლური მათემატიკით ხალისით მოამზადოთ თუ მიირთვათ ესა თუ ის კერძი ან პროდუქტი¹.

ოქსიტოცინი ყველაზე მეტი რაოდენობით კოცნისა და ჩახუტების დროს გადაიტყორცნება. ოქსიტოცინი ამშვიდებს, აუმჯობესებს განწყობას და მობარდს სტრესის გადალახვაში დაეხმარება. ეს ჰორმონი გამოიყოფა შვილთან დედის ურთიერთობის დროს. ამიტომ მნიშვნელოვანია, ბავშვს არ ჰქონდეს დედისადმი სენსორული შიმშილი და კითხვის თუ სხვა სასწავლო პროცესიც სახლში წარიმართოს ხალისით, ჩახუტებით და მხოლოდ პოზიტიური განწყობით.

მიჩნეულია, რომ ჰორმონი **ენდორფინი** ყველა სულიერ არსებას აბედნიერებს და თავის ტვინში მისი გამოყოფის გზაა: სიყვარული, საყვარელ ადამიანებთან ყოფნა, სიახლოვე და ჩახუტება. ამას გარდა, არსებობს უამრავი სხვა-

¹ <https://mastsavlebeli.ge/?p=13374> – ამ წერილში ვცვები, ბარდის მარცვლებზე ანგარიშმა როგორ გააბედნიერა გიუი, ყველასგან ათვალწუნებული, სწავლაში ჩამორჩენის მქონე ბიჭი.

დასხვა მდგომარეობა, რა დროსაც ენდორფინები აქტიურდება, ასეთ დროს ჩვენ თავს ბუნებრივ მდგომარეობაზე ბევრად უფრო ბედნიერად და კარგად ვგრძნობთ. ეს შეიძლება იყოს მიწასთან შეხება, მუსიკის მოსმენა, ცეკვა, სპორტი, ძილი, საყვარელი ფილმის ყურება, საინტერესო წიგნის კითხვა. უმჯობესი იქნება, ყველამ თავად აღმოაჩინოს და იცოდეს, რა მოქმედება, რის კეთება ანიჭებს მას ბედნიერებას².

დოფამინი – ენდოკრინული სისტემის მიერ გამოთქმავებული ჰორმონი, საკმაოდ ძლიერი ნეირომედიატორია, რომელიც მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ფიზიოლოგიური და ფსიქო-ემოციური პროცესების მიმდინარეობაში. ზეგავლენას ახდენს განწყობაზე, სიამოვნების და სიხარულის განცდაზე, მოტივაციაზე, სწავლა-შემეცნებით პროცესზე, კოგნიტურ ფუნქციებზე და სხვა³. მისი დეფიციტი იწვევს მოტივაციის უნარის დაქვეითებას, სიზარმაცეს, მეხსიერების გაუარესებას, ცხოვრებისადმი ინტერესის დაკარგვას, ძილის პრობლემებს. ამ უკანასკნელზე კი პასუხისმგებლობა აქვს ჰორმონ **მელატონინს**, რომელიც როგორც წესი, ღამით სპეციალური უჯრედების მეშვეობით გამოიყოფა⁴, ამიტომ მნიშვნელოვანია ღამით ბავშვის სრულფასოვანი ძილის უზრუნველყოფა.

დროდადრო ცოტა შოკოლადის მიცემაც არ დაგვაზიწყდეს, ეს ბუნებრივი ანტიდეპრესანტია, რომელიც ააქტიურებს გონებრივ მუშაობას, აუმჯობესებს განწყობას და გვმატებს ენერგიას. ასე რომ, თუ თქვენს შვილს ჩამორჩენა აქვს, უპირველეს ყოვლისა, ეცადეთ, იყოს ბედნიერი.

დეკადაზე მეტი გავიდა, რაც ჩემმა მესამე შვილმა ბეჭი მოიტეხა – ტრეტუარზე მიმავალს მანქანა დაეჯახა, მეხუთეკლასელი ბავშვი ხუფზე ააგდო და თავად მიიმალა. ამ შემთხვევის შემდეგ თვეზე მეტ ხანს სკოლაში ვერ დადიოდა და საკუთარი ძალებით, მაქსიმალურად ვცდილობდი, მისი ეს მდგომარეობა სწავლაზე არ ასახულიყო, მაგრამ გაოცებული დავრჩი, როდესაც სკოლაში მისულს, პირველივე დღეს ბუნებაში ტესტი დააწერინეს და 10-იდან 5 ქულა ძლივს მიიღო. თან მითხრეს, რომ ასეთ ამბებზე გაოცება არ შეიძლება, რადგან ბავშვისთვის აჯობებს ასე.

² ამიტომაცაა, რომ დაწყებითი განათლების პროექტში წარმოდგენილ კითხვარებში მოსწავლეებისა და მშობლებისთვის ხაზი ესმება ბავშვის მისწრაფებების და ინტერესების კვლევას. იხ. გვ. 10-იდან. http://kargiskola.ge/teachers/resource_books/math/geo/DAMATEBEBI.pdf

³ <https://shorturl.at/JU1bB>

⁴ <https://shorturl.at/AT7ls>

იმავე სკოლაში მეშვიდე კლასში ინგლისურის გაკვეთილი ცდებოდა და რაკი მეცალა, ინგლისურშიც სერტიფიცირებულ, იმხანად სპეციალურ მასწავლებელს, გაკვეთილის ჩატარება მთხოვეს. მალევე იმ კლასიდან ბავშვის მშობელი დამიკავშირდა და გოგონების კლასგარეშე მეცადინეობაზე დამიყოლია. ერთი საუკეთესო შედეგებით გამოირჩეოდა, მეორეს, უფროსკლასელს, ჩამორჩენა ჰქონდა, იძაბებოდა, შეეძლო, თუმცა ნერვიულობის გამო უჭირდა კითხვა და თარგმნა, პასუხის გაცემა. განვითარების შეფერხება ამ ულამაზესი გოგოს სახეზე იყო. აღმოჩნდა, რომ მეხუთე კლასში ველოსიპედიდან გადმოვარდა, სხეულის დაზიანება მიიღო და დიდხანს სკოლაში ვერ იარა. უკან დაბრუნებულს, გაუჭირდა სასწავლო მასალასა და კლასთან შეგუება, ნელა გადაადგილდებოდა, ცოტა ბეჭებშიც მოიხარა, სახლსა თუ სკოლაში ერთნაირად დაიმორცხვა და ბოლო სამი წელი ასე გაატარა ჩაკეტილმა, ბოლო მერხზე, მასწავლებლებიც აღარ აწუხებდნენ, კლასელებიც რიყავდნენ, მხოლოდ ტუალეტში თუ გაგზავნიდნენ დაფის ჩვრის გასარეცხად. გოგოს ნეიროფსიქოლოგის დასკვნაც ჰქონდა, რათა სკოლას მისთვის სპეციალური სერვისი შეეთავაზებინა, მაგრამ მასწავლებლები მიიჩნევდნენ, რომ ეს ზედმეტი ამბავი იყო.

მაშინ არც შინსწავლების და არც რემედიაციის პროგრამები არსებობდა. მაგრამ დღეს თუ შვილი სწავლას ამა თუ იმ მიზეზის გამო ჩამორჩა, იცოდე, შენი როლი მისი ცოდნის აღსადგენად გადამწყვეტია, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საგნის პედაგოგთან მისაყვანად ფინანსური სახსრები არ გაგაჩნია ან ამას საჭიროდ არ თვლი. მაგრამ უნდა იცოდე, არსებობს გამოსავალი, რომელიც სკოლასთან ურთიერთობით უნდა იპოვო. ამ გამოსავალს „რემედიაციის პროგრამა“ ჰქვია და მოსწავლეთა სწავლაში ჩამორჩენის დაძლევის ისახავს მიზნად. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ 2023 წლის 21 ოქტომბერს გამოცემული დოკუმენტის⁵ თანახმად, ეროვნული სასწავლო გეგმის ცვლილებებზე მუშაობის პირველ ეტაპზე შემუშავებული პაკეტი იმთავითვე მოიაზრებს მოსწავლის საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებულ სიახლეებს, რომლებიც მიემართება როგორც სწავლასწავლების პრინციპებს, მიზნებსა და შინაარსობრივ პრიორიტეტებს, ასევე – სწავლების მეთოდებს, შეფასებასა და სასწავლო პროცესის ორგანიზებას. ცვლილებების თანახმად, „მკაფიოდ გამოიკვეთა, თუ რას გულისხმობს მოს-

⁵ <https://mes.gov.ge/content.php?id=13612&lang=geo>

წავლეზე ორიენტირებული, სიღრმისეული სწავლა-სწავლება; განისაზღვრა პრინციპები, რომლის საფუძველზეც ყალიბდება სწავლა-სწავლების შედეგები და შუალედური სასწავლო მიზნები; დაკონკრეტდა მიდგომები, რომლის საფუძველზეც, მასწავლებლებმა უნდა განახორციელონ განმსაზღვრელი და განმავითარებელი შეფასება⁶... გარდა ამისა, „თუ მოსწავლეს კლასში რომელიმე საგანში აქვს 5.0-ზე დაბალი წლიური შეფასება, სკოლა ვალდებულია, მოსწავლეს შესთავაზოს რემედიაციის პროგრამა საშემოდგომო გამოცდის ჩატარებამდე; რემედიაციის პროგრამა, დაწვევისა და დაჩქარებული სწავლების კურიკულუმის სახით, სკოლამ უნდა შესთავაზოს იმ მოსწავლეებსაც, რომლებიც არიან სკოლის მიღმა ან იმყოფებიან სკოლის მიტოვების მაღალი რისკის ქვეშ. კურიკულუმის შინაარსს განსაზღვრავს თავად სკოლა ეროვნულ სასწავლო გეგმაზე დაყრდნობით; სკოლა თავად განსაზღვრავს სასკოლო საათობრივ ბაღეს შესაბამისი დასაბუთებით მოსწავლეთა საჭიროებებისა და ინტერესების, ასევე, სკოლის ადამიანური და ფინანსური რესურსის გათვალისწინებით...“.

მოსწავლის ცოდნის აღდგენის განათლებასთან, ე. წ. „რემედიაციასთან“ დაკავშირებული ცვლილებები, ერთი მხრივ, მისასაღმებელია, თუმცა მეორე მხრივ, მაინც ჩნდება მოტივტივე კითხვები:

1. რა მოხდება იმ კლასებში, რომლებშიც ჯერ ქულებით შეფასება არ დაწყებულა?
2. წლიური შეფასების ლოდინი ძალიან ხომ არ გაზრდის მოსწავლეთა ჩამორჩენას, რომელიც შესაძლოა, მანამდე აღმოფხვრილიყო მშობლებთან შეთანხმებით?
3. მშობელთა მზრუნველობამოკლებულ, სკოლის მიღმა ან სკოლის მიტოვების მაღალი რისკის ქვეშ მყოფი მოსწავლეების ცოდნის აღდგენისას შინ დახმარებაზე ვის დაეკისრება პასუხისმგებლობა?
4. რა გარანტიით უნდა დაინერგოს და განხორციელდეს „მხოლოდ სარეკომენდაციო ხასიათის“ ცვლილებები ქართულ სკოლებში, სადაც მოსწავლეების უმრავლესობას სწავლების სხვადასხვა საფეხურზე ბევრ საგანში აქვს ჩამორჩენა?

⁶ <https://mastsavlebeli.ge/?p=13064>, ასევე, იხ.: Student Assessment in Georgia _ Shortcomings and Alternatives Mariam Goduadze, <https://www.iaea2017.org/> და სხვ.. როგორც ხედავთ, ჩვენთვის მისასაღმებელი ცვლილებაა.

5. რამდენად ანაზღაურდება „სარეკომენდაციო ხასიათის“ ცვლილებების კვალობაზე რემედიაციური მასწავლებლის შრომა და თუ არ ანაზღაურდება, რა გარანტიები არსებობს ფასადური რემედიაციისაგან თავის დასაცავად?..

ამ შეკითხვების კვალობაზე იკვეთება, რომ მოსწავლეების ცოდნის აღდგენა, თანამედროვე ტერმინით – რემედიაცია – მათი წინსვლის უპირობო წინაპირობაა და ამ საქმეში, ჯერჯერობით, გადამწყვეტი წილი ისევ მშობლებსა, ოჯახზე და კეთილი ნების მქონე მასწავლებლებზე მოდის, ჩვენში არსებულ ტრადიციებსა და იმ საფუძვლებზე დაყრდნობით, რომლებიც დასავლელი ხალხის კეთილი ნებით და აშშ საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს მხარდაჭერით დაფინანსებული პროექტების, მაგალითად, საქართველოს დაწყებითი განათლების პროექტის (G-PriEd) ხელშეწყობით დეკადაზე მეტია ფინანსდება და, ასე თუ ისე, დაინერგა ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეებში, ზემოაღნიშნული ცვლილება კი USAID-ის ამავე პროექტების, ჯერ მხოლოდ, ესკიზური გამოძახილია.

მოკლედ, პასუხისმგებლობის გარკვეული წილი ისევ მშობლებზეა და ჩვენი შვილების წარმატებისთვის აუცილებლად დაგვჭირდება მოთმინება და მათდამი უპირობო სიყვარული. თუმცა უნდა გვახსოვდეს, რომ მათ, იმავედროულად, შიშის გარეშე უნდა გამოვუმუშაოთ: პასუხისმგებლობა, თვითდისციპლინა და თანამშრომლობის უნარი. ისინი ფუნდამენტური აკადემიური უნარების განვითარებისთვის მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტებია და თუ თქვენს სკოლაში ამგვარი რამე არსებობს, მოსწავლეებს სარემედიაციო პროგრამაში ჩართვისას მნიშვნელოვნად დაეხმარება. ხოლო თუ არ არსებობს, თქვენს შვილს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროება არ აქვს, არადა ხედავთ, რომ

- უჭირს კითხვა, კერძოდ, ანელებს ასოების ან მარცვლების ბგერებად გარდაქმნას და ხმოვანი ხატის სიტყვის მნიშვნელობასთან დაკავშირებას – დეკოდირებას, ანუ „სიტყვის ცნობას“, შესაბამისად, უჭირს წაკითხული ტექსტის გაგება-გააზრებაც, რადგან მთელ ენერგიას ამოკითხვაზე ხარჯავს და შინაარსზე დაკვირვებას ვეღარ ახერხებს, ტექსტების ზომა კი იზრდება და გაგებაც რთულდება, უნარიანობის დონე კი კითხვაში მხოლოდ დამაკმაყოფილებელია;

- თუკი ახასიათებს მათემატიკის სამიზნე უნარებში მკაფიოდ გამოხატული პრობლემები, საფეხურის შესაბამისად, უჭირს მიმატების, გამოკლების, გამრავლება-გაყოფის ან სხვა ტიპის ამოცანების წაკითხვა და გააზრება, სავარჯიშოების მოფიქრება, ამოცანის აწყობა, სქემების გამოყენება, პირობის გათამაშება და შედგენა, ერთ-ერთი უცნობი შესაკრების მოძებნა ნივთებზე მოქმედებისას ან ტექსტიან ამოცანებში და სხვა,
- თუკი უცხო ენებშიც აქვს კითხვის და გაგების სირთულე, ნაკლებად ან ვერ ეხმარება კითხვამდე მოსასმენი აქტივობების პარალელურად წასაკითხ ტექსტებზე დაკვირვება-მინიშნებები, უჭირს ვიზუალური ხატების აკუსტიკურთან დაკავშირება, ბარათებითა თუ სხვა მიმანიშნებლებით დროულად ამოცნობა.

მშობლების სურვილია, შვილი ჩართონ სარემედიაციო პროგრამაში. ამ შემთხვევაში, უნდა ვიცოდეთ, რომ მოსწავლეს შეუძლია სრულფასოვნად იყოს ჩართული მასში, რადგან, „საქართველოს დაწყებითი განათლების პროექტის“ გზამკვლევის თანახმად, რემედიაციის პროგრამა ორიენტირებულია მასში ჩართული თითოეული მოსწავლის ინდივიდუალურ საჭიროებებზე, ესგ-ის სტანდარტების მისაღწევად სწავლების მრავალფეროვანი ფორმები და სტრატეგიების გამოყენებით. პროგრამაში კი მონაწილეობენ ისეთი მოსწავლეები, რომელთათვისაც სტანდარტული სასწავლო პროცესი სხვადასხვა საკვანძო/სამიზნე ინდიკატორით განსაზღვრული უნარ-ჩვევების დასაუფლებლად საკმარისი არ არის. იმავდროულად, სარემედიაციო პროგრამაში ჩართულ მოსწავლეებს არ უნდა შეექმნათ საფეხურით გათვალისწინებული საკლასო გაკვეთილების გაცდენის საჭიროება (დამატებითი მეცადინეობები უნდა ჩატარდეს სასწავლო პროცესის დაწყებამდე ან შემდეგ).

„რემედიაცია“ თუ კატერ(პო)ლოოს აღდგენითი სამუშაოები

„რემედიაცია“ ქართულისთვის ახალი ნასესხობაა. იგი ინგლისური remediation-ის პირდაპირი შესატყვისია და **აღდგენას** ნიშნავს. ტერმინი ქართულ საგანმანათლებლო ლექსიკაში ახალი შემოსულია და ახლა ჩვენზეა დამოკიდებული, „ინკლუზიისა“ არ იყოს, კვლავ ახალ უცხოურ ბარბარიზმს დავამკვიდრებთ თუ მშობლიური ქართულით უფრო მარტივად და მიძღვებულად ვიტყვით, მაგალითად, ცოდნის „აღდგენას“ ჩართულობის გზით, თანაც იმ იმედით, რომ თუ ნასესხებმა სიტყვა „ინკლუზიურმა“, ნაცვლად კარგისა, უარყოფითი სემანტიკური პრიმიტივები შემოიწება, ასე კი არ იქნება „აღდგენის“, როგორც საგანმანათლებლო ტერმინის დამკვიდრების შემთხვევაში და ზოგადსაგანმანათლებლო სივრცეში კვლავ უმნიშვნელოვანეს საკითხად განიხილება იმ მოსწავლეთა დახმარება, რომლებიც სხვადასხვა მიზეზით სათანადოდ ვერ ივითარებენ ფუნდამენტურ აკადემიურ უნარებს. სხვათა შორის, რემედიაციის პროგრამა ინდივიდუალური გეგმით მოსარგებლე ბავშვებისთვის არ განსაზღვრულა, ზემოთ დასახელებული ორივე ტერმინი კვლავ აქტუალური და ურთიერთმკვეთია იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლემ ამა თუ იმ წინააღმდეგობის (ავადმყოფობის, სხეულის დაზიანების, სოციალური თუ ეკონომიკური პირობების, ორენოვნების, არასაკმარისი სასკოლო მზაობის, დეკოდირების პრობლემის, წაკითხულის გააზრების და სხვ.) გამო ჩამორჩენა ვერ დაძლია, ვერც სასწავლო პროცესში ჩაერთვება და ვერ აჭყვება კლასსა თუ მასწავლებელს სრულფასოვნად.

„აღდგენა“ კი, იმთავითვე, გამოტოვებული მასალის, დავიწყებული, მაგრამ საჭირო ცოდნის აღდგენას გულისხმობს სასიამოვნოდ დაგეგმილი სასწავლო პროცესისა და კლასის შიგნით თუ გარეთ მიზნობრივი აქტივობების საშუალებით ისე, რომ არსებული პრობლემა შემცირდეს ან სრულად გადაიჭრას კომფორტულად როგორც ბავშვისთვის, ასევე მშობლისთვის.

ყველას გვახსოვს გურამ დოჩანაშვილის არაჩვეულებრივი ნოველა – „**კატერ(პო)ლოო** ანუ აღდგენითი სამუშაოები“, რომელიც ავტორმა, ვინძლო პროტესტის ნიშნად უძღვნა თავის თანამედროვე, ბურუსითმოცულ საგან-

მანათლებლო პოლიტიკას, რომელსაც უთხრა, აღზრდისადმი დამახინჯებული, დიქტატორული დამოკიდებულებები ისეთივე ჩიხია, როგორი ჩიხიც აღმოჩნდა ნაპოლეონისთვის ვატერლოოს ბრძოლა, რაგინდ ფიზიკური სიჯანსაღის ნიღბით არ შეეფუთოთ იგი და თუნდაც „ვატერპოლო“ დავარქვათო.

ყველა მოსწავლეშია პატარა ბესამე, რომელსაც შეიძლება ესა თუ ის ნიჭი აღმოაჩნდეს, ამ ნიჭს კი კალაპოტის მიცემა სჭირდება, შრომის სწავლება, თუნდაც პატარა წინააღმდეგობის შემთხვევაში – ხელის წაშველება და, რაც არ უნდა პატარა ბეჭები ჰქონდეს – დიდი მხარდაჭერა. მიჩნეულია, რომ ეს ყოველივე დაწყებით საფეხურზე განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან პრობლემის დროულად აღმოჩენა და სათანადო ჩარევა სასურველი შედეგის მიღწევას მნიშვნელოვნად აადვილებს. სხვა არაერთი, ძალიან სასარგებლო პროექტის მსგავსად, დაწყებით საფეხურზე სარემედიაციო/აღდგენითი პროგრამის პილოტირებაც საქართველოში ამერიკელი ხალხის კეთილი ნებით, 2017-2018 სასწავლო წელს დაწყებითი განათლების პროექტის (G-PriEd) გზით განხორციელდა, თუმცა საბოლოო დანერგვისა თუ დამკვიდრებისთვის აღნიშნული ნება არ აღმოჩნდა საკმარისი. არადა, მოსწავლეზე მორგებული, ინდივიდუალური სასწავლო პროცესის პირობებში, არსებობს საფეხურის მიხედვით გაწერილი საერთო სტანდარტი, რომლის მიღწევა მასწავლებელს ევალება მოზარდის ინდივიდუალობის გათვალისწინებითა და სწავლების სხვადასხვა მეთოდების შეთავაზებით, სწავლების ჰუმანისტურ მიდგომებზე დაყრდნობით.

გახსოვთ, დანიელ პენაკი რას წერს? აქვე მოვიტან ამონარიდს მისი „სკოლის სევდისგან“:

„მასწავლებლებს მიაჩნიათ, რომ მათ იმისთვის ამზადებდნენ, სწავლას მოწყურებული ბავშვებისთვის ესწავლებინათ და არა ისეთებისთვის, რომლებსაც სწავლა არ სურთ, მოკლედ, ამბობენ, რომ მათთვის ასეთი მოსწავლეების მოძებნა და „ამოქაჩვა“ არავის უსწავლებია, და რომ „ეს“ მათი საქმე არ არის. „ეს“, მხოლოდ და მხოლოდ „ეს“ გაისმის აქედანაც და იქიდანაც. – და, როგორ დავძლიოთ „ეს“, თუ ემპათია არ გამოგვადგება?.. რა არის სწავლების ყველაზე ეფექტური მეთოდი? არსებობს კი ისეთი მეთოდი, „ეს“ რომ დავძლიოთ? – აქ მეთოდების სიმცირეზე ნამდვილად არ ღირს ლაპარაკი; რამდენიც გინდა, იმდენია! თქვენც ხომ სხვას არაფერს აკეთებთ, იმის გარდა, რომ რომელიმე მეთოდს ამოეფაროთ. თუმცა გულის სიღრმეში დარწმუნებული-

ლი ხართ, რომ აქ მეთოდი საქმეს ვერ უშველის, იმიტომ, რომ მას ყოველთვის რაღაც აკლია.

– და, ვერ იტყვი, რა აკლია?

– ვერა?

– რატომ?

– უწმაწური სიტყვაა.

– ემპათიაზე უარესი?

– ნამდვილად. ეს ისეთი სიტყვაა, რომლის წარმოთქმის უფლებას შენ თავს ვერც სკოლაში მისცემ, ვერც ლიცეუმში, ვერც უნივერსიტეტში და ვერც რომელიმე სასწავლო დაწესებულებას მიმსგავსებულ ადგილას.

– და, მაინც?

– არა, არა, მართლა არ შემიძლია.

– მიდი ახლა, თქვი!

– ხომ გითხარი. არ შემიძლია–მეთქი. ისე, განათლებაზე საუბრისას ეს სიტყვა თუ წამოგცდა, ლინჩის წესით დასჯა არ აგცდება.

– ... - ... - ... - სიყვარული!”

დიახ, **სიყვარული** რემედიაციის, ცოდნის აღდგენის თუ „ამოქანჩის“ (მგონი, ეს ცნება ყველაზე უკეთ იმუშავებს!) უპირველესი ინსტრუმენტია, დანარჩენი, თუ მასწავლებელს კომპეტენცია გააჩნია, ისედაც მოვა.

თინათინ გარდიაშვილი

1 რემედიაცია სასწავლო პროცესში	85
2 რემედიაციული პროგრამის მასწავლებელი	89
3 რემედიაციული აქტივობები ქიმიის სწავლებისთვის	92

რემედიაცია სასწავლო პროცესში

თითოეულ მოსწავლეს მასწავლებლისგან განსხვავებული მხარდაჭერა სჭირდება. ზოგიერთი მათგანი პოულობს სირთულეების დაძლევის საკუთარ გზებს. სწავლების მრავალი სტრატეგია შეიძლება დაეხმაროს მასწავლებელს თითოეულ მოსწავლესთან მუშაობისას. ერთ-ერთი არის საგნის რემედიაციული სწავლების სტრატეგია.

რა არის რემედიაციული სწავლება?

ეს ინსტრუქციების ერთობლიობაა, რომელიც ეხმარება მოსწავლეს კონკრეტული საგნისა თუ უნარის გაუმჯობესებაში. მასწავლებლის მთავარი მიზანია ჩამორჩენის დონის დადგენა და მასზე მუშაობა, ის განსხვავდება ჩვეულებრივი პრაქტიკული ვარჯიშისა და მარტივი გამეორებისგან. მიდგომა მოიცავს დამატებით მხარდაჭერას, ინსტრუქციების, გამკვლევის შემუშავებას, რაც მოსწავლეს დაეხმარება სირთულეებთან გამკლავებაში.

რემედიაციული სწავლების სტრატეგია მასწავლებელს იმ მოსწავლეების გამოვლენაში და დაჯგუფებაში ეხმარება, რომლებსაც საგნის დაძლევაში აქვთ ჩამორჩენა, ასევე ადგენს, რა სახის ჩამორჩენაა. მოსწავლეებისთვის კი მოტივაციის აღდგენისთვის არის მნიშვნელოვანი.

რა არის სწავლების სირთულეები?

პირველ რიგში, უნდა დადგინდეს, რა გამოწვევის წინაშე დგას მოსწავლე. სასწავლო სირთულეებს მიეკუთვნება, როცა მოსწავლე –

- ვერ იგებს წაკითხულს;
- ვერ იმახსოვრებს წაკითხულს;
- სწავლების დაბალი მოტივაცია აქვს;
- უჭირს აბსტრაქტული აზროვნება;
- სჭირდება დამატებითი დრო;

- უჭირს დამოუკიდებლად მუშაობა;
- ვერ ახერხებს პრობლემის გადაჭრისთვის საჭირო ალგორითმის შედგენას.

რემედიაციული სწავლების მიზნები

- საჭიროებების გათვალისწინებით სასწავლო პროგრამის შედგენა ან მოდიფიცირება;
- რესურსების მობილიზაცია;
- პერსონალური ინსტრუქციების, მუშაობის გეგმის, გრაფიკის შედგენა;
- კრიტიკული და შემოქმედებითი აზროვნების, ამოცანის ამოხსნის, თვითსწავლის, კომუნიკაციის და ტექნოლოგიების სარგებლიანად გამოყენების უნარების განვითარების ხელშეწყობა.

რემედიაციული სწავლების სტრატეგიები

1. ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა

პროცესში ჩართულია მოსწავლე, მასწავლებელი და მშობელი. მიდგომა ძალიან ეფექტიანია დაწყებით საფეხურზე. მასწავლებლის მიერ გამოვლენილია სწავლების სირთულეები, სასწავლო დანაკარგები და მის მიხედვით შემუშავებულია ინსტრუქციები. ყველაზე ეფექტური მეთოდია რემედიაციული სწავლებისა, მასში აუცილებლად გასათვალისწინებელია მოსწავლის სწავლის სტილი.

2. მხარდამჭერი პროგრამა

მოსწავლეებს, რომლებსაც უკეთესი შედეგები აქვთ კონკრეტულ საგანში, გამოიყენებენ მასწავლებლებს, როგორც მხარდამჭერებს. წყვილებში ან მცირე ჯგუფებში მიმდინარეობს სწავლების პროცესი. ეს ერთ ჯგუფს ეხმარება ახალი საკითხის ათვისებაში, მეორეს კი განმტკიცებაში. ასევე აძლიერებს ინტერპერსონალურ ურთიერთობებს.

3. წახალისების სქემა

მასწავლებელი ქმნის მოსწავლის წახალისების სქემას, მოსწავლე ისახავს მიზანს და არჩევს სწავლის ფორმას, სტილს. მასწავლებელი უნდა დარწმუნ-

დეს, რომ მიზანი ცხადია და მიღწევადი. პროცესში მშობლისა და მასწავლებლის ჩართულობა და სისტემატური კომუნიკაცია უმნიშვნელოვანესია დადებითი შედეგების მისაღწევად.

4. მულტი-სენსორული სწავლება

მულტი-სენსორული სწავლების შემთხვევაში პროცესში გააქტიურდება სხვადასხვა შეგრძნება, მხედველობა, სმენა და უკეთესად მოხდება სასწავლო პროგრამის ათვისება. აქ ჩართულია ვიზუალური, აუდიო და სხვა ინტერაქტიური საშუალებები.

5. ტექნოლოგიებზე დაფუძნებული სწავლება

ტექნოლოგიური რესურსები, სასწავლო რუკები, ონლაინსწავლების პლატფორმები და მულტიმედია რესურსები კარგი ინსტრუმენტებია რემედიაციისთვის, ხელს უწყობს და აჩქარებს პროცესს.

6. დადებითი საყრდენი

მოიცავს დადებით უკუკავშირს, პროგრესის წახალისებას და მცირე მიღწევების აღიარებას. ეს მოსწავლეს, საკუთარ უნარებსა და შესაძლებლობებში, უფრო თავდაჯერებულად აგრძნობინებს თავს. შედეგად, ის შეიძლება უფრო მიზანდასახული და მოტივირებული გახდეს.

რემედიაციული სწავლების ტიპები

- ერთი-ერთზე სწავლება, სადაც მასწავლებელი ინდივიდუალურ ინსტრუქციებს აძლევს მოსწავლეს მისი საჭიროებების გათვალისწინებით;
- სწავლება მცირე ჯგუფებში, სადაც ყველა მოსწავლეს მსგავსი საჭიროება აქვს და ყველა წევრი მასწავლებლისგან ერთსა და იმავე ინსტრუქციას იღებს;
- დიფერენცირებული სწავლება გაკვეთილის პროცესშივე, სადაც მოსწავლეებს აქვთ დიფერენცირებული დავალებები ან დიფერენცირებული ინსტრუქციები;
- დიფერენცირებული სწავლება სწავლის სტილის მიხედვით საგაკვეთილო პროცესშივე;

- ტექნოლოგიაზე დაფუძნებული რემედიაცია, როცა მოსწავლე მასწავლებლისგან იღებს ონლაინინსტრუმენტების შესახებ დამატებით ინფორმაციას და დამოუკიდებლად ამუშავებს მასალას;
- თანამშრომლობითი სწავლება, კლასში, მცირე ჯგუფის ფარგლებში, ინტერაქცია.

შეჯამების სახით:

1. ეფექტური რემედიაციული აქტივობებია: დამატებითი მხარდაჭერა, დიფერენცირებული მეთოდების გამოყენება, დავალების პირობის და შინაარსის გამარტივება, ინდივიდუალური უკუკავშირი, ტექნოლოგიური რესურსები.
2. მოსწავლეების იდენტიფიცირება რემედიაციული სწავლებისთვის შესაძლებელია დიაგნოსტიკური ტესტით, ქცევაზე დაკვირვებით, მშობელთან კონსულტაციით.
3. მხარდამჭერი გარემოს შესაქმნელად მასწავლებელმა უნდა მისცეს დადებითი უკუკავშირი, უზრუნველყოს კლასში უსაფრთხოება, გამოიყენოს მრავალფეროვანი მეთოდები და სტრატეგიები. ჰქონდეს მჭიდრო კავშირი მოსწავლესთან და მშობელთან.

საბუნებისმეტყველო დისციპლინების სწავლებისას საინტერესო და ეფექტური რესურსი განთავსებულია პორტალზე: <https://ck12.edu.ge/>. ელექტრონული წიგნების თითოეული პარაგრაფი შეიცავს წინა მასალის გამეორებისთვის და ახალი მასალის გაცნობისთვის საჭირო როგორც ტექსტურ, ასევე მულტიმედია რესურსებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. <https://www.itu.ca/wp-content/uploads/2020/10/remedial-teacher-guidelines.pdf>
2. ეროვნული სასწავლო გეგმა 2023-24.

რემედიაციული პროგრამის მასშავლებელი

რემედიაცია ვერ გადაჭრის სასწავლო დანაკარგებით გამოწვეულ ყველა პრობლემას, თუმცა დადებითად იმოქმედებს მოსწავლის სასწავლო უნარების გაუმჯობესებაზე. რემედიაციის საჭიროება დგება მაშინ, როცა კლასში არიან ისეთი მოსწავლეები:

1. რომლებსაც არასრულფასოვნად ან საერთოდ არ შეუძლიათ სწავლის გაგრძელება, როცა:
 - კლასში მოსწავლეების რაოდენობა დიდია;
 - სკოლა ორცვლიანია და გაკვეთილის ხანგრძლივობა შემცირებულია;
 - სკოლა დაკეტილია საგანგებო სიტუაციების გამო.
2. სწავლის მითვების რისკის ქვეშ იმყოფებიან;
3. აქვთ სასწავლო დანაკარგები;
4. ჩამორჩენა აქვთ ფუნდამენტურ უნარებში, მაგალითად წერა, კითხვა, ანგარიში.

რემედიაციის დროს მნიშვნელოვანია მასწავლებლის სწორად შერჩევა. მან მხარი უნდა დაუჭიროს ყველა მოსწავლეს კონკრეტული სასწავლო დონის დაძლევაში. ფოკუსირდეს მათ ინდივიდუალურ საჭიროებებზე. იცოდეს ყველა მოსწავლის სწავლების სირთულეები, დანაკარგები, მათი გამომწვევი მიზეზები. მოახერხოს მოსწავლეების მოტივაცია და შეაფასოს პროგრესი. ყურადღება მიაქციოს მათ ქცევას და დამოკიდებულებებს რემედიაციური სწავლების პერიოდში და მყისიერად უპასუხოს სათანადო ქცევით.

რა ევალება რემედიაციული პროგრამის მასწავლებელს:

- გამოავლინოს თითოეული მოსწავლის სასწავლო დანაკარგი;
- შექმნას გაკვეთილების გეგმები ამ დანაკარგების აღმოსაფხვრელად;
- გამოიყენოს მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლების მეთოდები;
- ინფორმაცია გადასცეს მარტივი ენით, მაგალითების გამოყენებით;

- მოამზადოს სასწავლო მასალა მოსწავლის სასწავლო უნარების გასაუმჯობესებლად;
- აკონტროლოს პროცესი და შეაფასოს შედეგი;
- შექმნას უსაფრთხო გარემო;
- სასწავლო პროცესში ჩართოს ჯგუფის ყველა წევრი;
- იყოს მომთმენი, აღელვების გარეშე გაიმეოროს ინსტრუქციები იმდენჯერ, რამდენჯერაც სიტუაცია მოითხოვს;
- გამოასწოროს მოსწავლის უარყოფითი ქცევა დასჯის გარეშე;
- პატივისცემით მოეპყროს მოსწავლეებს და ააწყოს ნდობაზე დაფუძნებული ურთიერთობა;
- აქტიურად ითანამშრომლოს კლასის ძირითად მასწავლებელთან და ბენეფიციარის მშობლებთან;
- არასწორი პასუხები გაასწოროს ეფექტური, პოზიტიური უკუკავშირის გამოყენებით.

რა უნდა გააკეთოს მასწავლებელმა	რა არ უნდა გააკეთოს მასწავლებელმა
სასწავლო პროცესი გახადოს საინტერესო, მსუბუქი, სახალისო	არასწორი პასუხის შემთხვევაში არ უნდა შეარცხვინოს მოსწავლე
მუდმივად წახალისოს მოსწავლეები	კლასში შევიდეს მოუმზადებელი
გამოიყენოს მრავალფეროვანი მეთოდები და სტრატეგიები ბენეფიციარების სწავლის სტილის გათვალისწინებით	გადავიდეს ახალ საკითხზე ისე, რომ ყველა მოსწავლეს არ აათვისებინოს ძველი მასალა
ისაუბროს პატივისცემით და მეგობრული ტონით	ისაუბროს ხმამაღლა და უხეშად
ყურადღება გაამახვილოს სწავლაზე	ისაუბროს მოსწავლის სისუსტეებზე სხვების წინაშე
იყოს აქტიური მსმენელი და გამოხატოს ინტერესი მოსწავლის მიმართ	გამოიყენოს შეუსაბამო სიტყვები, ფრაზები
გააცნობიეროს, როგორ აღიქვამს თითოეული მოსწავლე საგანსა და მოვლენას	გამოიყენოს რაიმე სახის სასჯელი ან შეურაცხყოფა
იყოს სამართლიანი	გამოიჩინოს ვინმეს მიმართ განსაკუთრებული ყურადღება
საკლასო სივრცეში დანერგოს ურთიერთპატივისცემის, მხარდაჭერის, ზრუნვისა და გუნდური მუშაობის კულტურა	დატვირთოს ბევრი დავალებით

რა უნდა გააკეთოს მასწავლებელმა	რა არ უნდა გააკეთოს მასწავლებელმა
შექმნას სახალისო და ვიზუალურად მასტიმულირებელი საკლასო სივრცე	გამოიყენოს ასაკისთვის შეუსაბამო, ერთფეროვანი აქტივობები
იზრუნოს საკუთარ თავზე, რომ უკეთესად იზრუნოს მოსწავლეებზე	ნაკლები ყურადღება დაუთმოს საკუთარ თავზე ზრუნვას
მუდმივად იზრუნოს საკუთარ თავზე	გამოიყენოს ერთი და იგივე მეთოდები, რასაც ჩვეულებრივ კლასში იყენებდა

რჩევები რემედიაციის პროგრამის მასწავლებლებისთვის:

- დააწესეთ სასწავლო განრიგი და შეასრულეთ სისტემატურად;
- გაგზავნეთ ვიდეო და სასწავლო მასალა მხოლოდ განრიგის შესაბამისად და არა შემთხვევით;
- გამიჯნეთ ერთმანეთისგან პირადი და პროფესიული ცხოვრება;
- ადამიანური და მატერიალური რესურსების დაზოგვის მიზნით ერთი და იგივე სასწავლო რესურსი მრავალჯერ გამოიყენეთ სხვადასხვა შედეგის მისაღწევად;
- დაეყრდენით სანდო ღია რესურსებს;
- სისტემატურად გაუზიარეთ და მიიღეთ ინფორმაცია კოლეგებისგან;
- შექმენით დოკუმენტირების სისტემა მატერიალურად ან ელექტრონული ფორმით.

რემედიაციული სწავლების ბენეფიციარები, უმრავლეს შემთხვევაში, სხვადასხვა კლასს წარმოადგენენ, მათ შორის კომუნიკაცია, სოციალური ურთიერთობები არც ისე სახარბიელოა. მათ შორის ემოციური ურთიერთობები უმნიშვნელოვანესია. ამიტომ დასაწყისში გუნდის შეკვრის აქტივობების გამოყენებაა აუცილებელი. ეფექტურია გასვლითი გაკვეთილების ჩატარება ღია ველზე, მუზეუმში, კვლევით ლაბორატორიაში ან ბიბლიოთეკაში. ამ დროს სოციალ-ემოციური უნარები უფრო მარტივად ვითარდება. ასევე კარგ შედეგს იძლევა ერთობლივი სპორტული აქტივობები.

წყარო:

1. Teacher's Handbook Remedial Education – Japan platform – World Wision 2021

რემედიაციული აქტივობები ქიმიის სწავლებისთვის

რემედიაცია არის სწავლაში ხარვეზების აღმოფხვრაზე ორიენტირებული სწავლების პროცესი, ეს იმ მოსწავლეებს ეხება, რომლებსაც რაიმე მიზეზის გამო (ზედმეტი მზრუნველობა, ნაკლები მზრუნველობა, პანდემია, სოციალური მდგომარეობა, ემოციური სირთულეები და სხვა შესაძლო მიზეზები) აქვთ ცოდნისა და უნარ-ჩვევების მნიშვნელოვანი ხარვეზები. აუცილებელია, ხარვეზი დადგინდეს განმავითარებელი შეფასების საფუძველზე. ამ გზით შესაძლებელია დამატებითი მხარდაჭერა და დახმარება აღმოუჩინოთ ბენეფიციარებს და სასწავლო პროცესი გაგზავდეთ ინკლუზიური.

რემედიაციის პროცესში მნიშვნელოვანია: **1. მოსწავლეების სწორი იდენტიფიცირება**, მასში რამდენიმე ეტაპია გაერთიანებული: სკრინინგი, დიაგნოსტიკა, მოსწავლესთან საუბარი, სხვა საგნის მოსწავლეებთან ფოკუს ჯგუფი, მშობლებთან გასაუბრება და მათი თანხმობა. **2. ინტერვენციების დაგეგმვა და 3. ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის შედგენა, 4. სარემედიაციო აქტივობების ჩატარება, 5. პროგრესის მონიტორინგი – შუალედური შეფასება, 6. დასკვნა.**

რემედიაცია სამი სახისაა: 1. გაკვეთილში ჩაშენებული (ყველაზე მოსახერხებელი საჯარო სკოლების მრავალრიცხოვანი კლასებისთვის); 2. გაკვეთილისგან დამოუკიდებელი – გაკვეთილის მსვლელობისას ერთ ან რამდენიმე მოსწავლეს მცირე ხნით კლასში ან კლასის გარეთ სხვა დამხმარე მოსწავლეები ატარებს კონკრეტული უნარის გავარჯიშებაზე ორიენტირებულ რემედიაციულ აქტივობას. 3. დამატებითი გაკვეთილების სახით სასწავლო პროცესის შემდეგ.

რემედიაცია უნდა დაეფუძნოს SMART სტრატეგიას:

S – Specific – სპეციფიკური	მიზანი უნდა იყოს პირდაპირი, დეტალური, ამრიანი; მასში ჩანს: ვინ? სად? როდის? რატომ? შედეგისა გამოიყენება – მოქმედების აღმნიშვნელი ზმნები;
M – Measurable – გაზომვადი	შედეგის გაზომვა შესაძლებელია ინდიკატორების გამოყენებით, რომლებიც განსაზღვრავს რაოდენობას და ხარისხს. ინსტრუმენტები უნდა იყოს მრავალფეროვანი.

A – Achievable – მიღწევადი	მოსწავლისთვის მიღწევადი – რას მოასწრებს დადგენილი დროისთვის, ხომ არ აღემატება მის შესაძლებლობებს, რაც იმედგაცრუებას და მოტივაციის დაქვეითებას გამოიწვევს.
R – Relevant – შესაბამისი	პროცესი მოიცავს ლოგიკურად დაკავშირებულ აქტივობებს, რომლებიც შეესაბამება მოსწავლის საჭიროებებსა და დასახულ მიზანს.
T – Timely – დროში გაწერილი	დრო განსაზღვრულია. დადგენილია შუალედური და საბოლოო ვადები.

სარამედიაციო ჯგუფში სასურველია, ერთნაირი საჭიროების 4-7 მოსწავლე იყოს გაერთიანებული. თუ გაკვეთილში ჩაშენებული რამედიაცია მიმდინარეობს, მათ ერთ სივრცეში, ჯგუფურად ვათავსებთ და ვაძლევთ დავალებებს, რეკომენდაციებს.

გაკვეთილში ჩაშენებული რამედიაციის პროცესი ერთგვარად დიფერენცირებულ სწავლებას მოიცავს. ცალკე ყურადღება სჭირდებათ ნიჭიერ მოსწავლეებს, ნელა მსწავლელებს და სწავლის სხვადასხვა სტილის მქონეებს.

ქვემოთ რამდენიმე მაგალითია მოტანილი:

1. გაკვეთილზე მოსწავლეები შეისწავლიან ნახშირბადს და მისი არაორგანულ ნაერთებს:

ცოდნა	უნარები	ღირებულებები და დამოკიდებულებები
■ დაასახელებს ალოტროპიული მოდიფიკაციების გამოყენების სფეროებს. ■ ახსნის ნახშირბადისა და მისი ნაერთების გავლენას გარემოზე. ■ აღწერს ნახშირბადის ციკლს. ■ დაახასიათებს ხისტსა და რბილ წყალს.	■ მიიღებს, შეაგროვებს და შეამოწმებს ნახშირორჟანგის არსებობას; ■ მიიღებს კარბონატებს სხვადასხვა გზით.	■ შეაფასებს ბუნებრივი რესურსების დაზოგვის მნიშვნელობას; ■ პრეზენტაციების დროს მოემატება თავდაჯერებულობა; ■ გაიუმჯობესებს ექსპერიმენტების ჩატარების ტექნიკას; ■ ჯგუფში მუშაობისას გაიუმჯობესებს სოციალურ-ემოციურ უნარებს.

რემედიალური აქტივობის საგარაუდო შეკითხვები:

I დონე	II დონე	III დონე
■ როგორ განასხვავებ ხისტ და რბილ წყალს? ■ დაასახელე ნახშირბადის ორი ამორფული ალოტროპი; ■ ჩამოთვალე ნახშირორჟანგის ფიზიკური თვისებები; ■ რა არის ალოტროპი?	■ რა განსხვავებაა ალმასსა და გრაფიტს შორის? ■ რა არის გლობალური დათბობა? ■ ჩაატარე ნახშირორჟანგის ამოსაცნობი ექსპერიმენტი.	■ რა იწვევს ალმასსა და გრაფიტს შორის განსხვავებას? ■ რა იწვევს გლობალურ დათბობას? ■ ახსენი, რატომ არ არის ნახშირბადის დიოქსიდი მომწამლავი მაშინ, როცა მონოოქსიდი ადამიანის სიკვდილს იწვევს. ■ შექმენი წყლის გამწმენდი მოწყობილობა.

გაკვეთილზე შეისწავლიან ამოცანა და მისი ნაერთებს:

ცოდნა	უნარები	ღირებულებები და დამოკიდებულებები
■ დაასახელებს ამოცანის ფიზიკურ და ქიმიურ თვისებებს; ■ ჩამოთვლის ამოცანის გამოყენების სფეროებს; ■ იფიქრებს, რა გავლენა აქვს ამოცანის გარემოზე; ■ ჩამოთვლის ამიაკის და ამოტმუავას გამოყენების სფეროებს. ■ აღწერს ამოცანის წრებრუნვას ბუნებაში.	■ ინდიკატორის გამოყენებით დაადგენს ამიაკის წყალხსნარის არეს, მუავა თუ ტუტე რეაქცია აქვს მას; ■ ჩაატარებს ექსპერიმენტს ამონიუმის კატიონის თვისებების შესასწავლად.	■ გააცნობიერებს ბუნებრივი რესურსების რაციონალურად გამოყენების მნიშვნელობას. ■ იმსჯელებს ამოცანის ნაერთების გარემოზე გავლენაზე. ■ გაუმჯობესდება ჯგუფში მუშაობის დროს სოციალურ-ემოციური უნარები.

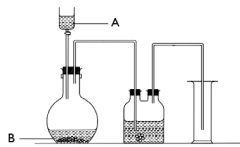
რემედიალური აქტივობის საგარაუდო შეკითხვები:

I დონე	II დონე	III დონე
■ დაასახელე ამოცანის დიოქსიდის ორი ფიზიკური თვისება; ■ დაასრულე რეაქციის ტოლობა: $N_2 + 3H_2 =$ ■ დაასახელე ნიტრატების აღმოჩენის ტესტი.	■ ახსენი, რატომ მიეკუთვნება ჰაერი ნარევეს და არა ნაერთებს; ■ რა გავლენას ახდენს ამოცანის დიოქსიდის ჩასუნთქვა ადამიანის ჯანმრთელობაზე?	■ ამიაკის მომზადებისას კოვალა დახრილ მდგომარეობაშია მოთავსებული, ახსენი მიზეზი. ■ რა განსხვავებაა ნიტრატების დაშლის რეაქციებს შორის? დაასახელე შესაბამისი მაგალითები.

გოგირდი და მისი ნაერთები

ცოდნა	უნარები	ღირებულებები და დამოკიდებულებები
- დაასახელებს გოგირდის გამოყენების სფეროებს; - დაასახელებს გოგირდის ოქსიდების ფიზიკურ თვისებებს; - დაახასიათებს გოგირდმჟავას ფიზიკური თვისებების მიხედვით;	- აღწერს გოგირდის დიოქსიდის გავლენას გარემოზე; - დაახასიათებს გოგირდმჟავას ქიმიური თვისებების მიხედვით; - ჩაატარებს სულფატების აღმომჩენ ექსპერიმენტს.	- მჟავა წვიმების წარმოქმნას დააკავშირებს გოგირდის დიოქსიდთან, იმსჯელებს მისი გამოყოფის გზებზე; - დაგეგმავს სულფატებისა და სულფიდების აღმომჩენ ექსპერიმენტებს. - გაუმჯობესდება ჯგუფში მუშაობის უნარი; - გაუმჯობესდება სოციალურ-ემოციური უნარები.

რემედიაციული აქტივობის სავარაუდო შეკითხვები:

I დონე	II დონე	III დონე
- დაასახელებს გოგირდის დიოქსიდის სამი ფიზიკური თვისება; - დაასახელებს გოგირდის ალოტროპები; - როგორ მიიღება გოგირდისგან გოგირდის დიოქსიდი?	- ჩაატარებ ექსპერიმენტი მოცემული პროტოკოლის მიხედვით. - რა გავლენას ახდენს გოგირდის ნაერთები გარემოზე;	- რა შეიძლება იყოს A და B? - იმსჯელებს რესურსების დაზოგვის მნიშვნელობაზე;

ქვემოთ მოცემულია სხვადასხვა რესურსი, რემედიაციული აქტივობების დასაგეგმად:

1. <https://www.bookwidgets.com/play/JMLJ4?> ქვიშაში პირველი დავალება მოლეკულის აგებას ეხება, დანარჩენი ორი კი კოეფიციენტების და ინდექსების განსხვავებაზე და მნიშვნელობაზე დააფიქრებს მოსწავლეს.
2. https://www.bookwidgets.com/play/t:SBCXRfGi_9x00Zom2B0GJu3d_MmuD57rQVtiOAFfRBMRURSRUxU ელემენტების გამოყენება – თითოეულ ქიმიურ ელემენტთან კურსორის მიტანით გამოჩნდება მისი გამოყენების შესახებ ფოტო და ტექსტური მასალა.
3. <https://flexbooks.ck12.org/user:z2vvcmdpywnozw1pc3ryeteyqgdttywIslmnvbg./cbook/chemistry-9-grade/> ელექტრონულ წიგნში მოცემული მასალა მარ-

ტივი ენით არის დაწერილი, ახლავს ფოტო, ვიდეომასალა, ყველა გაკვეთილის დასაწყისში მოცემულია წინარე ცოდნის გასააქტიურებლად ინფორმაცია. სამოტივაციო ფოტო მოსწავლის განწყობის შექმნას და ინტერესის აღძვრას ემსახურება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. https://drive.google.com/file/d/1lq5CpRfMpWP2nI_OIVAn02Uf3WVNJ9XoM/view სასკოლო განათლების დანაკარგები – მერი ქადაგიძე;
2. <http://www.jes.org.ge/number/12/article/76/> რემედიაციის პროგრამები: პასუხი ზოგად განათლებაში პანდემიით განპირობებულ გამოწვევებს;
3. <https://mastsavlebeli.ge/?p=35088> რემედიაციის საჭიროება სკოლაში – ლიკა კუკავა;
4. <https://mastsavlebeli.ge/?p=23080> რემედიაციის შესახებ – თამთა დოლიძე;
5. http://kargiskola.ge/teachers/resource_books/math/geo/math_remediacia_gzamkvlevi.pdf გზამკვლევი რემედიაცია სკოლაში

მანია ფირჩხაძე

1	რემედიაცია და „თანმიმდევრობის დაცვა“
ისტორიის გაკვეთილზე	99
2	ადაპტირებული დავალებები მოსწავლეთა
ინდივიდუალური შესაძლებლობების რეალიზაციისთვის	105

რემედიაცია და „თანმიმდევრობის დაცვა“ ისტორიის გაკვეთილზე

სწავლების სტრატეგიების სრულყოფამ განსაკუთრებული მნიშვნელობა მიანიჭა რემედიაციას, მას თითქმის ყველა გაკვეთილზე შევხვდებით. რემედიაციას, რომელიც, უპირველესად, კონტექსტის სწორად გაგებას ემსახურება, ისტორიის სწავლების დროსაც აქტიურად ვიყენებთ. ცნებებით, ფაქტებით, ბიოგრაფიული მონაცემებით გაჯერებული მასალის ათვისება, ფაქტებსა და მოვლენებს შორის ლოგიკური კავშირების აღქმა, განგებ ან შემთხვევით შერჩეული ეპიზოდების გამთლიანება და ზოგადად, ისტორიული პროცესის მთლიანობაში წარმოდგენა, ყველა მოსწავლისთვის თანაბრად დასაძლევია არ არის. ამიტომ რემედიაცია განსაკუთრებულ დახელოვნებას მოითხოვს მასწავლებლისგან.

რემედიაციის საკვანძო სასწავლო კომპონენტებია:

- არსებულ ცოდნაზე ახალი ცოდნის დაშენება;
- სწავლის სიძნელის დონისა და დავალებების მოთხოვნების გაკონტროლება;
- მკაფიოდ ჩამოყალიბებული პრაქტიკა;
- კითხვების დასმა;
- დაკონკრეტება;
- თანმიმდევრობის დაცვა;
- უნარ-ჩვევის მოდელირება;
- სტრატეგიული მინიშნებები;
- დავალების შემცირება.

აღნიშნულ კომპონენტებს შორის გამოირჩევა კომპონენტი „თანმიმდევრობის დაცვა“, რომელიც წარმატებით შეგვიძლია „ჩავაშენოთ“ ნებისმიერ გაკვეთილზე, მაგრამ განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როდესაც მასალა რთულია და მთელი კლასი განსაკუთრებულ დახმარებას საჭიროებს.

თანმიმდევრობის დაცვა გულისხმობს სწავლების მცირე ეტაპებად ან კომპონენტებად დაყოფას. რემედიაციისთვის გამოყენებული ნებისმიერი და-

ვალეზა, მაგალითად, ტექსტიანი ამოცანები, იყოფა **მცირე, მოკლე და თან-მიმდევრულ** ეტაპებად. უმჯობესია, თუ მასწავლებელი წინასწარ შეადგენს სამუშაო გეგმას და იმოქმედებს მის მიხედვით. თანმიმდევრობის დაცვისას მოსწავლეები უკეთესად ითვისებენ მასალას, ყურადღებით უსმენენ ერთმანეთს, უფრო ადვილად, მარტივად, დაძაბულობის გარეშე პასუხს სცემენ გეგმის თითოეულ ნაწილს და განიხილავენ საკითხებს.

ახალი მასალის ახსნის დროს აღნიშნული გეგმა ჩამოიწერება დაფაზე, მოსწავლეები თვალნათლივ ხედავენ, როგორ გადადის ერთი საკითხი – მეორეში, როგორ ებმის ერთი შეკითხვის პასუხს – მეორე შეკითხვა და თან მუშაობენ შესაბამის კონკრეტულ დავალებებზე.

მაგალითად, საკმაოდ ვრცელ ინფორმაციას ეცნობა მოსწავლე რომის სახელმწიფოს ჩამოყალიბებისა და მისი საზღვრების გაფართოების შესწავლისას (ისტორია, მე-7 კლასი, გამომცემლობა „დიოგენე“, & 34 / მოცემული თემა ყველა გრიფირებულ სახელმძღვანელოშია). **„თანმიმდევრობის დაცვის“** კომპონენტის გამოყენებით მოსწავლეებს უადვილდებათ ვრცელი და რთული მასალის აღქმა და გაგება:

პირველი ეტაპი ეთმობა შესავალ ტექსტზე მუშაობას – მოსწავლეებს მიეწოდებათ ინფორმაცია რომაელთა განსახლების შესახებ;

მეორე ეტაპზე მიმდინარეობს რუკაზე მუშაობა. კლასი რუკის, ლეგენდისა და პირობითი ნიშნების გამოყენებით მუშაობს და ნაბიჯ-ნაბიჯ ხსნის სიტუაციურ ამოცანას – „როგორ გაიზარდა რომის საზღვრები დროთა განმავლობაში?!“

თუ კლასში სხსმ მოსწავლე ირიცხება, სათამაშო ტექნოლოგიის გამოყენებით და ასოციაციურ მეხსიერებაზე დაყრდნობით ასრულებს დავალებას, მაგალითად, სავარაუდო დავალებებია: „მონიშნე სახელმწიფოს საზღვრები. იპოვე ქალაქები“.

მესამე ეტაპზე განიხილავენ „პუნიკური ომების“ მიზეზ-შედეგობრივ კავშირებს, რომელიც ვრცელ ანალიტიკურ ოპერაციებს მოითხოვს მოსწავლეებისგან.

მასწავლებელი:

- ჯერ სვამს შეკითხვას: როგორ მდგომარეობაში იყვნენ რომაელები ომის საწყის ეტაპზე? შემდეგ სთხოვს მოსწავლეებს, ტექსტში მონიშნონ შესაბამისი ინფორმაცია (მოსწავლეები აღმოაჩინენ, რომ რომაელები ომის საწყის ეტაპზე საკმაოდ რთულ მდგომარეობაში იყვნენ);

- იმისათვის, რომ მოსწავლეებმა საკითხის მიმართ ინტერესი არ დაკარგონ, ზედმეტად არ დაიძაბონ და ომის შემდგომი ეტაპები ნათლად აღიქვან, მასწავლებელი აქცენტს აკეთებს რემედიაციის მთავარ გზავნილზე – კონტექსტის სწორად გაგებაზე და სვამს შეკითხვებს: როგორ გამოვიდნენ რომაელები იმ რთული მდგომარეობიდან, რომელშიც ისინი კანეს ბრძოლის წაგების შემდეგ აღმოჩნდნენ? როგორ წარიმართა ომის ბედი ამის შემდეგ? (მოსწავლეები მარტივად პოულობენ გაკვეთილის ტექსტში ამ კითხვის შემცველ კონტექსტს);
- ასეთი შეკითხვებით მოსწავლეთა ყურადღება გადადის გეგმის მომდევნო ნაწილზე – როგორ შეძლეს რომაელებმა ომის ბედის „შემობრუნება“, რა ახალი ღონისძიებები გაატარეს და ა.შ. მოსწავლეებიც ამ ახალ სააზროვნო ოპერაციებზე დაიწყებენ ფიქრს, ტექსტში მიაგნებენ შესაბამის ინფორმაციას (ან მასწავლებლის მონათხრობს დაუგდებენ ყურს) და შეასრულებენ სასწავლო დავალებას. ასეთი ნაბიჯებით პუნიკური ომების მთლიანი მიმდინარეობა და მისი გავლენა რომის სახელმწიფოს ბედზე, მოსწავლეებისათვის უფრო ადვილად აღსაქმელი გახდა.

სსსმ მოსწავლეს შესაბამისი ტექნოლოგიის (მაგალითად, სათამაშო ტექნოლოგია) გამოყენებით მუშაობს (დამოუკიდებლად, ან მასწავლებელთან ერთად, ან წყვილში), ცნებებს და ვიზუალურ მასალას უკავშირებს ერთმანეთს, პასუხს სცემს მარტივი შინაარსის შეკითხვებს. მაგალითად, რა დაგამახსოვრდა რომაელების ცხოვრებიდან? შეკითხვის პასუხს მონიშნავს ტექსტში და სხვ.

მეოთხე ეტაპი – მასალის გამტკიცების დროსაც მასწავლებელი გეგმის მიხედვით მოქმედებს: რეფლექსიის ეტაპზე მოსწავლეები ასრულებენ დავალებას – რა ვისწავლეთ ახალი დღევანდელ გაკვეთილზე?

თემის ბოლოს, მას შემდეგ, რაც მოსწავლეები დაამთავრებენ რომის იმპერიის შესახებ საკითხების შესწავლას, მოსწავლეები ეცნობიან რომაული ყოფა-ცხოვრების წესს. აქაც მოსწავლეები იცავენ თანმიმდევრობის პრინციპს და მიჰყვებიან მასწავლებლის გეგმას, რომელიც თემის საყრდენი პუნქტების მიხედვითაა შედგენილი:

- რატომ იყო რომი ძველი მსოფლიოს უდიდესი ქალაქი?
- რა წარმოდგენები ჰქონდათ გარესამყაროზე რომაელებს, იცნობდნენ თუ არა სხვა ცივილიზაციებს?

- რა საქმიანობას მისდევდნენ რომაელები, როგორი იყო მათი ღირებულებები?
- საიდან ვიგებთ ინფორმაციას ძველი რომაელების შესახებ?

ამ ეტაპზე სსსმ მოსწავლისთვის სავარაუდო დავალებებია (ცხადია, ინდივიდუალური თვისებებიდან და სპეციფიკიდან გამომდინარე): ტექსტის დალაგება/აგება სიუჟეტური სურათებით, ფაზლის გამოყენება მიზნისთვის, სტემატური ცხრილების შევსება საყრდენი ცნებების გამოყენებით და სხვ.

„თანმიმდევრობის“ კომპონენტის გამოყენება შესაძლებელია არა მარტო ახალი მასალის ახსნისას, არამედ **მოსწავლეთა გამოკითხვის** დროსაც. მაგალითად, მოსწავლის გამოკითხვისას მასწავლებელი სვამს შეკითხვას:

- „რას გვიამბობ დღეისთვის/რაზე ისაუბრებ დღეს? რომელი გეგმის მიხედვით მოგვიყვები? გეგმის რომელი პუნქტით დაიწყებ?“

ასეთი მიდგომით შედარებითი სუსტი მოსწავლეების შემთხვევაში, მოსწავლეთა ყურადღება მიმართულია თემის ძირითადი არსის გახსნისკენ და მოსწავლეთა პასუხები გაცილებით ნათელი, გასაგები და სიღრმისეულია.

თანმიმდევრობის დაცვის კომპონენტის გამოყენებით საგაკვეთილო გარემო ეფექტური, დემოკრატიული და მოსწავლეზე მორგებულია. ამის ნათელი მაგალითია გიგის შემთხვევა: „გაკვეთილზე გიგის ვთხოვეთ, ესაუბრა ერთ-ერთ თემაზე. გიგი დაიბნა, დიდხანს ფიქრობდა თითოეულ სიტყვაზე, ვერ სწვდებოდა ცნებათა შინაარსს და, მეტწილად, არასწორად პასუხობდა. სათანადოდ მოუმზადებელი მასალის გამო შენიშვნაზე გვიპასუხა, რომ ისწავლა, მაგრამ არ შეეძლო მოეთხრო, გადმოეცა ნასწავლი. ცხადი იყო, რომ გიგიმ მხოლოდ მექანიკურად ჩაიკითხა საკვეთილის ტექსტი და ამიტომ ვერ შეძლო გააზრებული პასუხის გაცემა. ამის შემდეგ შევთავაზეთ, შესასწავლი თემის გეგმა გამოეყენებინა, თანმიმდევრობა დაეცვა და ისე ესაუბრა საკითხის შესახებ. გიგის პასუხი გაცილებით გააზრებული და დამაჯერებელი იყო, ვიდრე წინა შემთხვევაში. შედეგად გიგის გამოუმუშავდა შესაბამისი უნარ-ჩვევა და გაუჩნდა რეალური მოტივაცია, სწავლის დროს გეგმა გამოეყენებინა. ამის შემდეგ მოსწავლის პასუხები გახდა გაცილებით გააზრებული და მისი ცოდნის დონეც ისტორიაში გაიზარდა“. მსგავსი სიტუაცია ხშირად გვხვდება საკვეთილებზე.

მოსწავლეებს შეუძლიათ თანმიმდევრობის დაცვის კომპონენტი გამოიყენონ როგორც ზეპირი დავალებების შესრულების დროს, ისე წერილობითი დავალებების მომზადებისას.

მაგალითად, დავალებები წერილობითი სამუშაოს დროს:

- ვთხოვთ მოსწავლეებს, დაწერონ მოთხრობა მათი თანატოლი რომელი ბიჭის/გოგონას ცხოვრების შესახებ (შეუძლიათ გამოიყენონ სახელმძღვანელოს ტექსტიც და ის ლიტერატურაც, რომელიც ახლავს სახელმძღვანელოებს ან მოსწავლეებელმა შეურჩიოს, ან თავად მოიძიონ). თანმიმდევრობის დაცვით და გარკვეული გეგმის მიხედვით, მოთხრობაში მიუთითონ:
- როდის წარმოიშვა რომი?
- როგორ ცხოვრობდნენ რომაელები, როგორი ოჯახური ტრადიციები ჰქონდათ?
- როგორი იყო მათი ყოფილი ჩვეულებები?
- ივარაუდონ, რა საქმიანობით იქნებოდნენ დაკავებული ძირითადად რომაელი ბიჭუნები / გოგონები? როგორი იქნებოდა მათი სამომავლო გეგმები?
- რამდენად შესაძლებელი იყო მათ მიეღწიათ წარმატებისთვის?
- რა იცინა გამოჩენილი რომაელების შესახებ?
- მოსწავლეებს შეუძლიათ, თითო შეკითხვაზე თუნდაც ერთი წინადადება დაწერონ;
- დავალების წარდგენის შემდეგ კი შეაჯამონ, რაში გამოადგათ გეგმა, რამდენად მოხერხებული აღმოჩნდა მათთვის თანმიმდევრობის დაცვით მუშაობა.

შესაძლებელია, წერილობითი ბარათებიც შევთავაზოთ მოსწავლეებს მართივი შეკითხვებით:

- რა არის ჩვენი დღევანდელი შესასწავლი თემა?
- როგორ ფიქრობთ, რაზე ვისაუბრებთ თემის დასაწყისში?
- რა უნდა იყოს აქ მთავარი საკითხი?
- როგორ შეიძლება მთავარი აზრი ჩამოვაცალიბოთ მოკლედ, გასაგებად და ერთი წინადადებით?

მოსწავლეები იწყებენ ვარაუდების გამოთქმას და შემდეგ, რადგან უკვე გამომუშავებული აქვთ „თანმიმდევრობის დაცვით“ მუშაობის უნარები, მასალის აღქმას და გააზრებას ადვილად ახერხებენ და ალაგებენ თემის სავარაუდო საკითხებს შესაბამისი თანმიმდევრობით. წარმატების მიღწევა დამატებით სტიმულს აძლევს მოსწავლეს და კიდევ მეტი ინტერესით ერთვება სამუშაო პროცესში.

მასწავლებელი ყურადღებით უნდა იყოს, რომ მოსწავლეები მუდმივად მოკლე პასუხებით არ შემოიფარგლონ, რამაც შესაძლოა გამოიწვიოს აზროვნების სქემატიზაცია, ამიტომ თანდათან უნდა მოვთხოვოთ მოსწავლეებს ცალკეულ საკითხზე სრული, გააზრებული პასუხების მომზადება, მტკიცებულებების მოყვანა, არა მხოლოდ კონკრეტული ფაქტების, არამედ მთელი საკავეთილო მასალის გამოყენება და ა.შ.

„თანმიმდევრობის დაცვით“ მუშაობის შემდეგ მოსწავლეები ეჩვევიან პასუხების აგებას და გარკვეული დროის შემდეგ გეგმა უკვე აღარ დასჭირდებათ.

მოცემულ შემთხვევაშიც, სსსმ მოსწავლესთან მუშაობისას, მოსწავლის ინდივიდუალური თავისებურებების გათვალისწინებით, მასწავლებელს შეუძლია სათამაშო ტექნოლოგიების მრავალფეროვანი მიდგომებიდან ამოარჩიოს ყველაზე უფრო მოსახერხებელი და მასზე დაყრდნობით შესთავაზოს დავალების შესრულება.

რემედიაცია და კონკრეტულად მისი კომპონენტი „თანმიმდევრობის დაცვა“, საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს, გაიაქტიურონ აზროვნება, იფიქრონ, იმსჯელონ, იმუშაონ ხალისით და შესაძლებლობების ფარგლებში შეასრულონ დავალება.

ადაპტირებული დავალებები მოსწავლეთა ინდივიდუალური შესაძლებლობების რეალიზაციისთვის

მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო გარემოს პრაქტიკული ასპექტები მასწავლებლისგან მოსწავლის პიროვნული და სოციო-ემოციური ფაქტორების ფართოდ გათვალისწინებას გულისხმობს, რაც, თავის მხრივ, სწავლების სტრატეგიებისა და მეთოდების პერსონალიზაციას, მოსწავლის საჭიროებასთან მაქსიმალურ შესაბამისობას მოითხოვს. მოსწავლეები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან, ამიტომ სასწავლო ამოცანების გადაწყვეტისთვის მასწავლებლები ცდილობენ, იპოვონ ის ოპტიმალური მეთოდები და მიდგომები, რომელიც მიზანთან მიახლოებაში დაეხმარებათ. შეიძლება ითქვას, რომ მოსწავლეთა შესაძლებლობების რეალიზაციისთვის აქცენტი კეთდება პრაქტიკაში ადაპტირებული, მოდიფიცირებული დავალებების აქტიურად გამოყენებაზე. ამ კუთხით განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა რემედიაციამ, დიფერენცირებული სწავლის პრინციპებმა და ინდივიდუალურმა სწავლებამ.

ზოგადად, რა ურთიერთმიმართება არსებობს მათ შორის და როგორ შეიძლება მათი გამოყენება სასწავლო პროცესში მოსწავლეთა ინდივიდუალური შესაძლებლობების რეალიზაციისთვის?

რემედიაცია მოსწავლის ცოდნაში, გაგებასა თუ უნარებში არსებული ხარვეზების ან ხარვეზების აღმოფხვრისა და გამოსწორების პროცესია, რომლის დროსაც, სწავლაში ჩამორჩენის აღმოფხვრისა და პრობლემის დაძლევისთვის, მასწავლებელი მოსწავლეს დამატებითი ინსტრუქციებით, ტექნოლოგიებითა და რესურსებით ეხმარება. სწორად შერჩეული რემედიაციული ჩარევით შესაძლებელია სწავლის ხარვეზების დაძლევა და მოსწავლის აკადემიური ზრდისა და წარმატების მიღწევა.

რემედიაცია ეყრდნობა ისეთ მეთოდებსა და მიდგომებს, როგორიცაა:

- **მიზანზე ორიენტირებული სწავლება ანუ კონკრეტულ ცნებებსა და უნარებზე ორიენტირებული სწავლება.** ის ხორციელდება როგორც ინდივიდუალური სწავლების ფორმით, ასევე მცირე ჯგუფების ან დიფერენცირებული სწავლების კომპონენტების გამოყენებით;

- **პირდაპირი სწავლება**, რომლის დროსაც მასწავლებელი მკაფიო ახსნა-განმარტებებს, მაგალითებს, პრაქტიკულ აქტივობებს სთავაზობს მოსწავლეს. პირდაპირი სწავლება განსაკუთრებით ეფექტურია საბაზისო ცოდნისა და უნარების გასაძლიერებლად;
- **მცირე ჯგუფებში ვარჯიში**, რომელსაც მიმართავენ იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეთა მცირე რაოდენობას აქვს მსგავსი, სპეციფიკური სასწავლო საჭიროებები. მცირე ჯგუფებში სწავლა განსაკუთრებით უწყობს ხელს თანატოლებთან ურთიერთობის გაადვილებასა და ურთიერთსწავლას;
- **ინდივიდუალური სწავლება**, რომელიც მიმართულია მოსწავლის კონკრეტული სასწავლო საჭიროებების დაკმაყოფილებაზე. რამდენადაც ამ დროს სამუშაო პროცესი მთლიანად ეყრდნობა მოსწავლის ტემპსა და გავების დონეს, შესაბამისად, მოსწავლე მეტად აღწევს წარმატებას;
- **დიაგნოსტიკური შეფასება** ანუ იმ სფეროების იდენტიფიცირება, სადაც მოსწავლეს აქვს ჩამორჩენა. ამით გამოიკვეთება ის კონკრეტული საკითხები, რაშიც მოსწავლეს დამატებითი მხარდაჭერა სჭირდება;
- დიაგნოსტიკური შეფასებების საფუძველზე შედგენილი **ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა**, რომელშიც განსაზღვრულია მიზნის მიღწევის სტრატეგიები და რესურსებიც;
- **პასუხისმგებლობისგან თანდათან გათავისუფლება**: თუ დასაწყისში მოსწავლეს მეტი მხარდაჭერა სჭირდებოდა, მუშაობის შედეგად ის უფრო თავდაჯერებული ხდება, მეტად პასუხისმგებლობით ეკიდება საკუთარ სწავლას და დატვირთვაც გადადის მასწავლებლიდან მოსწავლეზე;
- **ტექნოლოგიებით სწავლება**: საგანმანათლებლო ტექნოლოგიებს, ინსტრუმენტებსა და რესურსებს რეალურად შეუძლიათ, გააუმჯობესონ სწავლის შედეგი. ინტერაქტიური პროგრამული უზრუნველყოფა, ონლაინ გაკვეთილები, ხელმისაწვდომი საგანმანათლებლო აპლიკაციები და სახალისო ციფრული თამაშები ის დამატებითი აქტივობებია, რომელსაც კონკრეტულ შემთხვევებში მიმართავს მასწავლებელი და აორმაგებს წარმატების შანსს;
- **სკაფოლდინგი, ხარაჩოებით სწავლება** შედარებით მოკლე დროში წარმატების მიღწევაში ეხმარება მოსწავლეს;
- **უწყვეტი განმავითარებელი შეფასება**, რომელიც მასწავლებელს საშუალებას აძლევს, აკონტროლოს მოსწავლის პროგრესი და საჭიროებისამებრ ცვალოს სტრატეგიები. ვიქტორინები, შესასვლელი და გასასვლელი

ბილეთები, საკლასო დისკუსიები და სხვ. შესაძლებლობას აძლევს მასწავლებელს, რეალურ დროში დააკვირდეს მოსწავლის გაგება-გააზრების პროცესს, განსაზღვროს, როდის დგება ეფექტური შედეგი და როდის არის საჭირო დამატებითი მხარდაჭერა;

- განმავითარებელი შეფასების შედეგებზე დაფუძნებული **დროული და კონსტრუქციული უკუკავშირი**, რომელიც ეხმარება მოსწავლეს, დაინახოს წინსვლა და მაქსიმალურად გამოავლინოს საკუთარი უნარები;
- **დიფერენცირებული სწავლება**, რომლის დროსაც მოსწავლეთა მრავალფეროვანი სასწავლო საჭიროებების დაკმაყოფილება ხდება სასწავლო მეთოდების, შინაარსისა და შეფასების კორექტირების გზით. ამ დროს ინფორმაციის წვდომის, გაგების, გააზრების და მასალის დაუფლებისთვის მასწავლებელი იყენებს მრავალფეროვან საშუალებებს. აღსანიშნავია, რომ მოსწავლის ინდივიდუალურ საჭიროებებზე მორგების კომპონენტით დიფერენცირებულმა სწავლებამ შეიძლება ხელი შეუწყოს რემედიაციის პროცესსაც.

აღნიშნული საკითხი ხშირად არის განათლების სპეციალისტების განხილვის საგანი. ამ მიმართულებით უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა **ლევ ვიგოტსკის** სოცოკულტურულ თეორიას (როდესაც აქცენტი გაკეთდა სწავლებაში ხარაჩოს მნიშვნელობაზე); **ჟან პიაჟეს** კოგნიტური განვითარების თეორიას („...მოსწავლის შემეცნებითი ზრდის პროცესში უმნიშვნელოვანესია განვითარების უახლოესი ზონის განსაზღვრა“); **ბლუმის** საგანმანათლებლო მიზნების ტაქსონომიას (რომელშიც სასწავლო მიზნების დასახვა/გაუმჯობესებაზეა აქცენტი); **გარდნერის** მრავალმხრივი ინტელექტის თეორიას (სწავლებაში მოსწავლეთა ინდივიდუალურ განსხვავებებზე ყურადღების გამახვილება, მათი ძლიერი მხარეების განსაზღვრა სწავლებაში შესაფერისი სტრატეგიების ჩართვის მიზნით) და სხვ. აღსანიშნავია თანამედროვე კვლევები (**John Hattie: Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement.** Routledge, Abingdon, 2008, 392 pp.), რომელიც ადასტურებს სასწავლო პროცესში რემედიაციის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას, მიუთითებს მის გადამწყვეტ როლზე მოსწავლის აკადემიური მიღწევების ზრდაში, რადგან აძლევს მას საშუალებას, რეალურად გაიუმჯობესოს უნარები და სრულად გამოავლინოს საკუთარი პოტენციალი.

ამ მოცემულობით რემედიაცია, ერთი შეხედვით, ახლოს დგას დიფერენცირებულ და ინდივიდუალურ სწავლებასთან, თუმცა, ამავდროულად, განსხ-

ვავდება მათგან. მაინც რა განსხვავებაა რემედიაციასა და დიფერენცირებულ სწავლებას შორის?

ზოგადად ორივე – ცოდნის ხარვეზის გამოსწორება და დიფერენცირებული სწავლება – **საგანმანათლებლო სტრატეგია**, რომელიც მიმართულია მოსწავლის მრავალფეროვანი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებისკენ, მაგრამ განსხვავდება საკითხზე ფოკუსირებით, მიზნითა და განხორციელების გზებით:

■ რემედიაცია:

- ა) **ფოკუსირებულია** კონკრეტული მოსწავლის/მოსწავლეთა მცირე ჯგუფის ცოდნის ხარვეზის აღმოფხვრაზე, გამოსწორებაზე, რაც მოსწავლეს კონკრეტულ საგნობრივ დისციპლინაში ჰქონდეს. მას აქტიურად მაშინ მიმართავენ, როდესაც მოსწავლე ცდილობს ფუნდამენტური უნარების ან ცნებების დაუფლებას;
- ბ) **მისი მიზანია**, აღმოფხვრას კონკრეტული ხარვეზი, შეავსოს კონკრეტული ცოდნის/უნარის დეფიციტი, მიიყვანოს მოსწავლე/მოსწავლეთა მცირე ჯგუფი მიზნობრივი უნარების ან კონცეპტუალური ცოდნის გარკვეულ დონემდე (ასე ვთქვათ, დაეწიოს დანარჩენ მოსწავლეებს, თანაკლასელებს);
- გ) **განხორციელების გზა** მოიცავს დამატებით ინსტრუქციებს, პრაქტიკულ აქტივობებს, კონცეფციების ხელახლა სწავლებას, დამატებითი პრაქტიკის შესაძლებლობების შეთავაზებას ან ინდივიდუალურ ინტერვენციებს.

■ დიფერენცირებული სწავლება:

- ა) **ფოკუსირებულია** კლასის ყველა მოსწავლეზე, მათ საჭიროებებზე, ინტერესებსა და შესაძლებლობებზე, სწავლების მეთოდების, მასალებისა და შეფასების ტექნიკის მრავალფეროვნებაზე;
- ბ) **მისი მიზანია**, უზრუნველყოს თითოეული მოსწავლის მხარდაჭერა, სწავლის პოტენციალის მაქსიმალიზაცია;
- გ) **განხორციელების გზა**: დიფერენცირებული სწავლება გულისხმობს შინაარსის, პროცესის, პროდუქტის და სასწავლო გარემოს ისე მოწყობას, რომ მაქსიმალურად დაკმაყოფილდეს მოსწავლეთა განსხვავებული საჭიროებები. უზრუნველყოფს დავალებების და აქტივობების ისე შეთავაზებას, რომ მოსწავლეებს მათი შესრულებისათვის აღმოაჩნდეთ სათანადო მზაობა, მიეწოდოთ ამოცანის გადაწყვეტის მრავალფეროვანი ვარიანტები, ალტერნატიული სასწავლო აქტივობები.

მასადამე, **თეორიულად, რემედიაცია მიზნად ისახავს** ცალკეულ მოსწავლეებში სწავლის სპეციფიკური ხარვეზების ან კონკრეტული ნაკლოვანებების აღმოფხვრას და კლასის საერთო დონესთან მათ მიახლოებას. **დიფერენცირებული სწავლება** კი უფრო ფართო მიდგომაა, რომელიც შედარებით პერსონალიზებული სასწავლო გამოცდილებით და მოქნილი სასწავლო პრაქტიკის გამოყენებით ცდილობს, დააკმაყოფილოს ყველა მოსწავლის მრავალფეროვანი სასწავლო საჭიროებები და მოთხოვნილებები.

რემედიაციის მაგალითი: მასწავლებელმა აღმოაჩინა, რომ კლასში რამდენიმე მოსწავლეს უძნელდებოდა სხვადასხვა მნიშვნელის მქონე წილადების შეკრება და გამოკლება.

პრობლემის შესაბამისად, მასწავლებელმაც დაგეგმა რემედიაციული მეცადინეობა: ა) გაკვეთილებზე შესვენების დროს (ან გაკვეთილების დასრულების შემდეგ) გამოიყენა მცირე ჯგუფებში მუშაობა, განიხილა დამატებით სხვა აქტივობებიც, რომელიც ფოკუსირებული იყო კონკრეტულად წილადების შეკრებასა და გამოკლებაზე, მათ კონცეპტუალურ გაგებაზე; ბ) შეადგინა ინდივიდუალური სწავლების გრაფიკი და დაგეგმა კონკრეტული გაკვეთილები, როგორც დამატებითი მხარდაჭერა მოსწავლეთა ხარვეზიანი ცოდნის აღმოსაფხვრელად; გ) რეგულარულად, უწყვეტად გამოიყენა განმავითარებელი შეფასებები მოსწავლეების პროგრესის მონიტორინგისთვის და საჭიროებისამებრ, ცვლიდა კიდევ რემედიაციის გეგმას. დ) შედეგად მოსწავლეებმა მიაღწიეს წარმატებას – კონკრეტული პრობლემა აღმოიფხვრა.

დიფერენცირებული სწავლების მაგალითი: მათემატიკის იმავე გაკვეთილზე მასწავლებელმა აღიარა, რომ მოსწავლეებს წილადების შესახებ ნამდვილად ჰქონდათ ცოდნის სხვადასხვა დონე და ინტერესიც. მასწავლებელმა გადაწყვიტა დიფერენცირებული მიდგომების გამოყენება და ა) მოსწავლეებს, რომლებსაც არ უჭირდათ წილადებზე მოქმედებები, შეეძლოთ, გაეაზრებინათ წილადებთან დაკავშირებული სხვა დანარჩენი ოპერაციები, მასწავლებელმა შეურჩია უფრო რთული ამოცანები (როგორიცაა წილადების შემცველი სიტყვების ამოცანების ამოხსნა ან წილადების ეკვივალენტობის შესწავლა); ბ) მოსწავლეებს, რომლებსაც გაუჭირდათ წილადებთან დაკავშირებული მოქმედებების შესრულება, მისცა მარტივი ტიპის ამოცანები და ასევე გამოიყენა ხარაზიოც ვიზუალური საშუალებების სახით (როგორიცაა წილადების მოდელები ან მანიპულატივები) შემდეგ კი გ) – მოსწავლეებს შესთავაზა საკითხის გააზრების, ცოდნის დემონსტრირების რამდენიმე გზა: წერილობითი ახსნა-განმარტებები, ზეპირი პრეზენტაციები, ციფრული პროექტები; მუშაობისას გამოიყენა დაჯგუფების ისეთი სტრატეგიები, რომელიც მოსწავლეებს ურთიერთს-

წავლების გამოყენების საშუალებას აძლევდა. ამავე დროს, გამოიყენა არჩევანის თავისუფლებაც და მოსწავლეებს შესთავაზა, აერჩიათ აქტივობები ან დავალებები მენიუდან, რომელიც უფრო მეტად შეესაბამებოდა მათ ინტერესებს და სასწავლო მიზნებს. შედეგიც შთამბეჭდავი აღმოჩნდა – მოსწავლეთა მიღწევები საგრძნობლად ამაღლდა.

როგორც ვხედავთ, **პრაქტიკული კუთხით, რემედიაცია** კონკრეტული ცოდნისა და უნარების, სპეციფიკური ნაკლოვანებების აღმოფხვრამეა ორიენტირებული, **დიფერენცირებული სწავლება კი** მიმართულია ყველა მოსწავლის მრავალფეროვანი სასწავლო საჭიროებებისა და ინდივიდუალური მიდგომების დაკმაყოფილებაზე და ამისთვის იყენებს მოქნილ სასწავლო სტრატეგიებს.

ამავე დროს, არ შეიძლება ყურადღება არ გავამახვილოთ **ინდივიდუალურ სწავლებაზეც**, რომელიც ასევე ახლოს დგას დიფერენცირებულ სწავლებასთან და რემედიაციასთან.

თუ **რემედიაცია** გულისხმობს ცალკეული მოსწავლის ან მოსწავლეთა მცირე ჯგუფების კონკრეტულ საკითხთან მიმართებაში არსებული ცოდნის დეფიციტის ან ხარვეზის დაძლევას, კონკრეტული პრობლემის აღმოფხვრას და მოსწავლის ცოდნისა და უნარების მიახლოებას კლასის სწავლის საერთო დონესთან და ის ძირითადად მიმდინარეობს გაწერილი გრაფიკის შესაბამისად, **დიფერენცირებული სასწავლო პროცესი** მოიაზრებს მრავალფეროვან კლასში სწავლებას და კონკრეტული მოსწავლის საჭიროებების დაძლევის საფუძვლად გვთავაზობს ადაპტირებულ სასწავლო მასალას, მრავალფეროვან სასწავლო მეთოდებსა და სტრატეგიებს. ასეთი აქტივობები შეიძლება ჩაშენებული იყოს საგაკვეთილო პროცესში, ან მიმდინარეობდეს საკვეთილების ბოლოს. **ინდივიდუალური სწავლებისას** აქცენტი კეთდება თითოეულ მოსწავლეზე, მისი ინდივიდუალური საჭიროებებისა და შესაძლებლობების გამოკვეთაზე, რაც შეიძლება გულისხმობდეს ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმასაც, სწავლის ტემპსაც და შეფასებასაც. ამ შემთხვევაში სასწავლო პროცესი ნებისმიერ დროს შეიძლება მიმდინარეობდეს, რამდენადაც ის არის უაღრესად პერსონალიზებული სასწავლო პროცესი ფართოდ ადაპტირებული სასწავლო რესურსებითა და სწავლის მეთოდებით. შეიძლება ითქვას, **ინდივიდუალური მიდგომა უფრო მეტად ჰგავს დიფერენცირებულ სწავლებას**, ვიდრე რემედიაციას, თუმცა სამივე მათგანს ახასიათებს საერთო მიდგომები სწავლის პროცესთან, მაგრამ განსხვავდებიან მიზნის, მასალის მოცულობისა და სწავლებისთვის განკუთვნილი დროის მიხედვით.

როგორც ვხედავთ, პრაქტიკულად, სასწავლო პროცესში აქცენტი გადადის სწავლების პერსონალიზაციაზე ანუ მოსწავლის საჭიროების შესაბამისად ხდება სასწავლო პროცესის მთლიანი მოდიფიცირება და მიზნის მიღწევის მთა-

ვარ ორიენტირად მოსწავლის ინტერესების და შესაძლებლობების მაქსიმალური რეალიზება მოიაზრება. რეალურადაც, პრაქტიკულ საქმიანობაში, მასწავლებლები ხშირად აერთიანებენ როგორც დიფერენცირებული სწავლების, ასევე რემედიაციის ელემენტებს, რათა შექმნან მხარდაჭერი სასწავლო გარემო, სადაც თითოეული მოსწავლის საჭიროებები მაქსიმალურად იქნება დაკმაყოფილებული. ამისთვის ისინი მიმართავენ ადაპტირებულ, მოდიფიცირებულ დავალებებს. **ინდივიდუალურ შესაძლებლობებზე მორგებული, ადაპტირებული ამოცანების შეთავაზებით, მასწავლებლები ხელს უწყობენ მოსწავლეთა აკადემიურ ზრდასა და მიღწევებს.**

ნიმუში – ისტორიის გაკვეთილზე მასწავლებლის და მოსწავლის საქმიანობა:

რემედიაციის პროცესი	ინდივიდუალური სწავლება	დიფერენცირებული სწავლება
სწავლების ადაპტაცია იმ მოსწავლეებისთვის, რომლებსაც წარმატების მისაღწევად უჭირთ მასალის ათვისება ან საჭიროებენ დამატებით მხარდაჭერას. მაგალითად, თემა: „როგორ შეიქმნა ამერიკის შეერთებული შტატები“ მასწავლებლის დავალებაა, მოსწავლეებმა დაწერონ ისტორიული თემა აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, მაგრამ მოსწავლეს, რომელსაც არ გაუვლია, არ იცის ინგლისის კოლონიების წარმოშობის ისტორია, ვერ წერს, უჭირს დავალების შესრულება. აი, აქ სჭირდება მოსწავლეს საკითხის/თემის/ხელახლა სწავლა ან სწავლაში ხარვეზის გამოსწორება. და მასწავლებელიც შეეცდება ეს პრობლემა დააძლევინოს მოსწავლეს ინდივიდუალური გეგმის მიხედვით.	– საშუალებაა ყველა მოსწავლისთვის, ისწავლოს თავისი შესაძლებლობის ფარგლებში, საკუთარი საჭიროებებისა და მოთხოვნილებების შესაბამისად. მაგალითად, მოცემულ საკითხთან მიმართებაში, გავითვალისწინოთ აუდიო, ვიზუალი, კინესთეტიკური მოსწავლის დამახასიათებელი თვისებები და ისე მივცეთ დავალებები აშშ-ის წარმოშობის შესახებ (ანუ გავუკეთოთ მოდიფიცირება სასწავლო გარემოს, რესურსებს და აშ.).	– მიზნის მიღწევის რამდენიმე გზის შეთავაზება მოსწავლისთვის, მათი ინტერესებისა და დონის გათვალისწინებით. მოცემულ შემთხვევაში, შეიძლება იყოს პროექტები, ისტორიული ნახატების ან მოვლენების რეკონსტრუქცია და ა.შ. მოსწავლეები, რომლებიც არიან შემოქმედებითები, შეუძლიათ მულტიმედიაური პროდუქტების შექმნა, ეფექტურ პრეზენტაციებს მოამზადებენ, სხვები – სხვაგვარი ფორმით წარმოადგენენ. მაგალითად, შეადგინეთ დავალება „ვიზუალი“ მოსწავლისთვის“, აუდიო-მოსწავლისთვის (მაგ., აუდიოპრეზენტაციის გამართვა) და სხვ. კინესთეტიკური მოსწავლე კი შეადგენს დროის ხაზს, ან – მიმართავს როლურ თამაშს და ა.შ.

შეიძლება ითქვას, რომ მოსწავლის ინდივიდუალური შესაძლებლობების რეალიზაციისთვის, ამგვარი მიდგომებით მოხდა შესაძლებლობების მაქსიმალური გათვალისწინება და სამივე მიმართულებით დავალება მიეცათ მზაობის, სწავლის სტილის და ინტერესის შესაბამისად. სწავლების შინაარსის, ასევე სწავლის სტილისა და სასწავლო რესურსების ადაპტირებით მოსწავლეთა შედეგები გახდა წარმატებული და სასწავლო მიზნებიც – მიღწეული. მსგავსი დავალებები აქტიურად შეგვიძლია გამოვიყენოთ სასწავლო პრაქტიკაში.

ნესტან მიქაძე

- 1 შეფასება – რემედიაციული პროგრამების შედეგის წინაპირობა 115

შეფასება – რემედიაციული პროგრამების შედგენის წინაპირობა

ეროვნული სასწავლო გეგმის მიზანია მოაზროვნე, მაძიებელი, ახლის შემოქმედი, წიგნიერი, ინფორმირებული და პასუხისმგებლობის გრძნობის მქონე მოქალაქის ჩამოყალიბება, რომელსაც შეუძლია გადაწყვეტილებების დამოუკიდებლად მიღება, საკუთარი მიღწევების გამოყენება ახალი, მატერი-ალური, ინტელექტუალური თუ სულიერი ღირებულებების შესაქმნელად. ამ უნარების შეძენა კი ხორციელდება სხვადასხვა საგანში მიღებული ცოდნის საშუალებით.

საგნობრივი სტანდარტი წარმოადგენს ცოდნის იმ სავალდებულო მინიმუმს, რომელსაც უნდა ფლობდეს ახალგაზრდა საშუალო განათლების დასრულებისას. იგი განსაზღვრავს, რა უნდა იცოდეს და რა უნდა შეეძლოს მოსწავლეს, რა ღირებულებები და კომპეტენციები უნდა შეიძინოს კონკრეტული დისციპლინის დაუფლების პროცესში. საგნობრივი სტანდარტი გულისხმობს ცოდნის სამი კატეგორიის – დეკლარატიულის, პროცედურულის და პირობი-სეულის დაუფლებას, რომელიც სამი ტიპის შეკითხვას პასუხობს: რა ვიცი? როგორ შევასრულო? როდის, რატომ, რა შემთხვევაში გამოვიყენო?

თემების მიხედვით განისაზღვრება მკვიდრი წარმოდგენები. ეს არის ზოგადი წარმოდგენები, რომლებიც საკითხის შესწავლისას უნდა ჩამოყალიბდეს მოსწავლის ხანგრძლივ მეხსიერებაში მის მიერ უკვე შესწავლილ წინარე წარმოდგენებზე დაყრდნობით, რათა მოზარდმა შეძლოს თემის ფარგლებში დასახული მიზნების მიღწევა.

ეროვნული სასწავლო გეგმით განსაზღვრული ცოდნისა და უნარ-ჩვევების დაუფლება ხანგრძლივი პროცესია, რომელიც უნდა განხორციელდეს 12 წლის განმავლობაში. ეს საკმაოდ დიდი დროა. რეალობის გათვალისწინებით, ამ პერიოდში შესაძლებელია, მოზარდი აღმოჩნდეს სხვადასხვა პრობლემის წინაშე, რაც ხელს შეუშლის მის მიერ სასწავლო პროგრამის წარმატებით ათვისებას. ასეთი გამოწვევები შეიძლება განპირობებული იყოს მრავალი სხვადასხვა მიზეზით – გაცდენები, ავადმყოფობა, ოჯახური მდგომარეობა და სხვა.

სწავლა-სწავლების პროცესში ხარვეზები განსაკუთრებით აქტუალური გახდა პოსტპანდემიური სწავლების შემდგომ პერიოდში.

პანდემიამ საგანმანათლებლო სივრცე დააზარალა მთელს მსოფლიოში. სერიოზული გამოწვევების წინაშე დადგა საქართველოს განათლების სისტემა, რაც უმეტესწილად განაპირობა ციფრული მოწყობილობების და ინტერნეტის არათანაბარმა ხელმისაწვდომობამ. ასევე, ხშირ შემთხვევაში სწავლა-სწავლების პროცესში ჩართული საზოგადოების სოციო-ემოციურმა მდგომარეობამ. პანდემიამ თავისი კვალი დატოვა ყველა სფეროში და შესაბამისად განათლების სისტემაშიც – აღმოვჩნდით გამოწვევების წინაშე; მათ შორის ყველაზე საზგასასმელია მოზარდების სწავლაში ჩამორჩენა. მნიშვნელოვანია პანდემიით გამოწვეული საგანმანათლებლო საჭიროებების იდენტიფიცირება და შესაბამისად შემხვედრი ნაბიჯების დაგეგმვა – განხორციელება.

განათლების სისტემის სრულყოფისთვის ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა სარემედიაციო კულტურის დანერგვა. რემედიაცია გულისხმობს თითოეული მოზარდის ინდივიდუალური საჭიროების გათვალისწინებით შესაბამისი პროგრამით განსაზღვრული აქტივობებით არსებული პრობლემების შემცირებასა და აღმოფხვრას. მნიშვნელოვანია, რემედიალური პროგრამების განსაზღვრაში საგნის პედაგოგთან ერთად, ჩართული იყოს სკოლის ადმინისტრაცია, კლასის დამრიგებელი და მშობელი.

რემედიაციული სწავლების საჭიროების წინაშე შესაძლებელია აღმოჩნდეს ნემისმიერი მოსწავლე. რემედიაციული სწავლება უნდა გავმიჯნოთ დიფერენცირებული სწავლებისა და სსსმ მოსწავლეზე მორგებულ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმისაგან.

აუცილებელია, სკოლამ და მასწავლებელმა მოახდინონ ხარვეზების იდენტიფიცირება და იმ მიზეზების კვლევა, თუ რომელი უნარების განვითარების პრობლემების წინაშე დგას ახალგაზრდა. ვფიქრობ, სარემედიაციო პროგრამების შედგენის წინაპირობა უნდა იყოს მოსწავლეთა აღქმის ტიპების გამოკვლევა და გათვალისწინება. მოზარდები ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან აღქმის, აზროვნების და შემეცნების არხებით. სწავლა-სწავლების წარმატებულ შედეგს განსაზღვრავს ისეთი რესურსების და აქტივობების გამოყენება, რომელიც სჭირდება სხვადასხვა აღქმის მოდალობის მოსწავლეს. განასხვავებენ მოდალობის ოთხ ძირითად ტიპს:

■ ვიზუალურს, როდესაც წამყვანია მხედველობითი აღქმის სისტემა;

- სმენით – ამ შემთხვევაში ინფორმაციის გადამუშავებისას დომინანტია სმენითი შეგრძნებები.
- კინესთეტიკური – გულისხმობს ძირითადად ინფორმაციის სენსორული არხებით აღქმას.
- ციფრული კი ასოცირებულია ლოგიკურ კონსტრუქციებთან.

მოსწავლეთა აღქმის ტიპების გარკვევაში დაგეხმარებათ შემდეგი მასალა:
<https://rb.gy/akv04v>
<https://rb.gy/lbbdtg>

აღქმის ტიპების ინდივიდუალობა მოითხოვს სასწავლო პროცესის მრავალფეროვანი რესურსებითა და აქტივობებით წარმართვას. ასეთი სასწავლო გარემო კი ჩვენს რეალობაში რთულად მიიღწევა. მიზეზი უპირველესად შეიძლება იყოს კლასში მოწავლეთა რაოდენობა. ასევე, მწირი საგანმანათლებლო რესურსები. მეტად მნიშვნელოვანია ამ მიმართულებით სასწავლო აქტივობებში პედაგოგის მხრიდან მიდგომების გამრავალფეროვნება და მათი მზაობა, დაფარონ კლასში სხვადასხვა შესაძლებლობების მოსწავლეთა განსხვავებული მოთხოვნილებები.

მოსწავლეთა აღქმის ტიპების გათვალისწინებით სასწავლო პროცესის დაგეგმვა საკმაოდ რთულია და შრომატევადი. ვფიქრობ, ერთი მნიშვნელოვანი მიზეზი მოსწავლეთა ჩამორჩენის კუთხით, ხშირად სწორედ მოზარდის მოძალობების გაუთვალისწინებლობაა. ასეთ შემთხვევებში კი უკვე სასურველია და საჭირო რემედიალური პროგრამების გამოყენება.

რემედიალური პროგრამების შედგენა სხვადასხვა საგნობრივი მიმართულებით მოითხოვს განსხვავებულ მიდგომებს. მასწავლებელმა საკუთარ მოსწავლეებზე უპირველესად უნდა აწარმოოს დაკვირვება, ინდივიდუალური საჭიროებების და პრობლემების იდენტიფიცირება. ამ მიზნით სასურველია ტესტირება და მისი შეფასება შესაბამისი რუბრიკით. რუბრიკა შესაძლებელია იყოს ანალიტიკური ან ჰოლისტური. მნიშვნელოვანია, შეფასების რუბრიკა იყოს განმავითარებელი. შეფასების რუბრიკის საშუალებით უნდა მოხერხდეს სხვადასხვა კომპეტენციებში მოსწავლეთა ხარვეზების გამოკვეთა.

შეფასების რუბრიკა უმნიშვნელოვანესი პარამეტრია, რომლის მეშვეობით დგინდება შესაფასებელი ცოდნის ობიექტური „წონა“. განათლების სისტემაში შეფასების რუბრიკა გულისხმობს სასწავლო პროცესში მიღებული ცოდნის

დონის, ხარისხისა და ათვისებული მასალის მოცულობის დადგენას. შეფასების რუბრიკა განსხვავებულია საგნის სპეციფიკის შესაბამისად.

შეფასების რუბრიკა უნდა განსაზღვრავდეს მოსწავლის მიერ მასალის ათვისების ანალიზით შემდეგ კრიტერიუმებს:

- საგაკვეთილო პროცესში მონაწილეობა;
- ასათვისებელი მასალის ფაქტობრივი ცოდნის დაუფლების ხარისხი;
- სასწავლო მასალის და მისი მნიშვნელობის გააზრება, ინტერპრეტაცია და გაგება;
- სასწავლო მასალაში მნიშვნელოვანის გამოყოფის უნარი, ინფორმაციის ნაწილებად დახარისხება, მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დანახვა- ანალიზი;
- საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა მოცემული საკითხისადმი, დასკვნების გამოტანის უნარი, ოპტიმალური ვარიანტის შერჩევა და მისი ეფექტურობის დასაბუთება - შეფასება;
- ჩანაფიქრის შემოქმედებითად განხორციელება; ორიგინალური იდეების გამოვლენა და ხორცშესხმა; დასმული პრობლემების გადასაჭრელად არასტანდარტული გზების მოძიება;
- ინფორმაციის გაზიარება საკომუნიკაციო სიტუაციის შესაბამისი ვერბალური და არავერბალური საშუალებების გამოყენებით; სხვისი მოსმენისა და გაგების უნარი;
- კვლევითი ამოცანის, კვლევის პროცედურების, მონაცემების მოპოვების გზებისა და აღრიცხვის ფორმების განსაზღვრა; სათანადო რესურსების შერჩევა;
- ქსელური ძიება; ელექტრონული რესურსის მოძიება და სასწავლო პროცესში გამოყენება;
- ექსპერიმენტში ჩართულობა, მონაცემთა ანალიზი, დასკვნის გამოტანა და გაზომვების შედეგების ფორმულირება.

მასწავლებელმა შეფასების საშუალებით უნდა გამოიკვლიოს, რამდენად ახერხებს მოსწავლე ძველ ცოდნაზე ახალი ცოდნის დაშენებას; რა სირთულის საკითხების გაგება შეუძლია და სად იკვეთება ხარვეზი; შეფასება საშუალებას აძლევს პედაგოგს, განსაზღვროს სასწავლო მასალის ათვისების მდგომარეობა და კურიკულუმის ფარგლებში შესწავლილი საკითხების გაგება-გააზრე-

ბის ხარისხი. შეფასების ანალიზი პედაგოგს აძლევს კონკრეტული დისციპლინის სასწავლო პროცესის რაციონალურად დაგეგმვის შესაძლებლობას. მისი შედეგები ნათლად აჩვენებს მასწავლებელს, სასწავლო პროცესის ორგანიზებასა და მეთოდოლოგიაში რა კორექტივების დროული შეტანაა საჭირო. იგი იძლევა თითოეული მოზარდის ცოდნისა და უნარების დონის ობიექტური და მრავალმხრივი შესაძლებლობის განსაზღვრის საშუალებას.

შეფასების საშუალებით მასწავლებელი სრულყოფილად მოახდენს რემედიაციული ჩარევების საჭიროების იდენტიფიცირებას და შესაბამისი აქტივობების დაგეგმვას. შესაძლებელია, რემედიაციული აქტივობები მასწავლებელმა ჩააშენოს საგაკვეთილო პროცესში. ასეთი ჩარევები მოიტანს გარკვეულ სარგებელს, მაგრამ ვერ იქნება ეფექტური საგაკვეთილო პროცესის ფორმატის და შეზღუდული დროის გამო.

შეფასების შემდგომ უკვე საჭიროა დაიგეგმოს პროგრამა/პროგრამები და განისაზღვროს მისალწევი შედეგები. სკოლაში უნდა შეიქმნას სარემედიაციო ჯგუფი, რომელშიც ითანამშრომლებენ სკოლის ადმინისტრაციის წარმომადგენელი, საგნის პედაგოგი, კლასის დამრიგებელი, მშობელი და სკოლის ფსიქოლოგი. სწორედ სარემედიაციო ჯგუფმა უნდა გადაწყვიტოს როდის, რა ფორმით და რა ხანგრძლივობით განხორციელდება პროგრამა. სარემედიაციო აქტივობების განხორციელება შესაძლებელია გაკვეთილის გეგმაში ჩაშენებით, უქმეებზე, დღის მეორე ნახევარში, არდადეგებზე, საბაფხულო სკოლებში. ამ ჯგუფმა საჭიროების მიხედვით უნდა შეიმუშაოს პროგრამა. ინტენსიური მოკლევადიანი ან დროში განვრცობილი.

სარემედიაციო აქტივობების განსახორციელებლად აუცილებელია პროგრამის შესაბამისი სივრცის განსაზღვრა. ამ მიმართულებით შესაძლებელია სკოლამ გამოიყენოს შესაბამისი ლაბორატორია, ბიბლიოთეკა, საკლასო ოთახი. გარკვეულ შემთხვევებში შესაძლებელია სწავლების ჰიბრიდული ფორმის (დისტანციური ჩარევები) გამოყენება.

რემედიაციული სწავლების დასანერგად აუცილებელია მასწავლებელთა გადამზადება, ტრენინგებით შესაბამისი მხარდაჭერა და წახალისება. მასწავლებლებს პროგრამის განხორციელებისთვის დასჭირდებათ სკოლის ადმინისტრაციის, მოსწავლის და მშობლის მზაობა. ასევე უმნიშვნელოვანესია შესაბამისი რესურსები და ფინანსური მხარდაჭერა.

საგანმანათლებლო რესურსებად შეიძლება არსებულის გამოყენება ან ახლის შექმნა. რემედიაციური მასწავლებელი არ უნდა იმეორებდეს საკლასო

ოთახში განვლილ მასალას, რადგან ახალ სივრცეში მოსწავლეებს უნდა დახედეთ სიახლე. რემედიაციული საგანმანათლებლო პროგრამები უნდა დაეხმაროს მოსწავლეებს, განსხვავებული სასწავლო მიდგომებით მეტად განვითარონ საკითხის გააზრების შესაძლებლობა. სასურველია, ეს განხორციელდეს მცირე ჯგუფებში და ოდნავ ნელი ტემპით. ასეთი მიდგომა მისცემს მოსწავლეს შესაძლებლობას, დაეუფლოს იმ უნარებს, რაც მათ აკლიათ. გასათვალისწინებელია მოსწავლეთა საკვებით უზრუნველყოფის საკითხი.

რემედიაციის პროგრამების საუკეთესო საშუალებაა კურიკულუმის ცვლილება და ამ ტიპის დახმარების შიგნით ჩაშენება, ასევე – საბაზო პროგრამები და ექსტრაკურიკულარული აქტივობები. სარემედიაციო პროგრამების წარმატებით განხორციელების აუცილებელი პირობაა სკოლაში შექმნილი სამუშაო ჯგუფის მიერ გაწეული სამუშაოს ხარისხის მონიტორინგი, მათ შორის მასწავლებლის, მოსწავლის, მშობლის, ფსიქოლოგის უკუკავშირი.

მესამე თაობის ეროვნულ სასწავლო გეგმაში ვკითხულობთ:

- განვითარების თანაბარი შესაძლებლობის მისაცემად, სკოლა ვალდებულია, მოსწავლეები უზრუნველყოს მრავალფეროვანი სასწავლო პროცესით – ინდივიდუალური მიდგომისას სხვადასხვა მეთოდის, სტრატეგიის, პრობლემათა გადაჭრის გზებისა თუ აქტივობათა ტიპების გამოყენებით.
- სკოლა ვალდებულია, უზრუნველყოს სიღრმისეული სწავლება: სასწავლო მასალის ეტაპობრივად და მრავალმხრივად მიწოდება, ახალი საკითხების, ცნებების საფუძვლიანად და განსხვავებულ კონტექსტებში განხილვა, საგანთაშორისი კავშირების გამოვლენა და საერთო ასპექტების დამუშავება.

ეროვნული სასწავლო გეგმით განსაზღვრული მიზნების მისაღწევად, სკოლამ შინაგანაწესის შემუშავებისას უნდა უზრუნველყოს სარემედიაციო სწავლებისთვის საჭირო საქმიანობა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ეროვნული სასწავლო გეგმა
2. <https://rb.gy/y22u6q>
3. <https://rb.gy/sn5opj>
4. <https://rb.gy/myqk3e>

ქრისტიანე სურგულაძე

1 შერის დაწეების სირთულეები

123

წერის დაწყების სირთულეები

როდესაც წერასთან დაკავშირებულ სირთულეებზე ვიწყებთ საუბარს, ან თუნდაც ამ თემას სადმე ყურს მოვკრავთ, პირველ რიგში, ყველას ესეების და სხვადასხვა თხზულებების წერა და მათთან დაკავშირებული სირთულეები გვახსენდება. სინამდვილეში კი, ესეების და სხვადასხვა თხზულებების წერის დაწყებამდე ყველა ჩვენგანმა დიდი გზა გაიარა; ამ დიდ გზას ანბანის სწავლა და თითოეული ასოს დამახსოვრება, გონებასა და გულში ჩაბეჭდვა, შეყვარება და გათავისება ჰქვია. ანბანის შეცნობის ეს მაგიური ეტაპი იმდენად ცოტახნით გრძელდება, რომ გვგონია, მეტისმეტად ბუნებრივი პროცესია და ყველაფერი ზუსტად ისეა, როგორც უნდა იყოს. გარკვეულწილად ასეცაა, ყველაფერი ბუნებრივი – მაგიურია და სწორედ მისი ბუნებრიობის გამო, იმდენად მივეჩვიეთ მათ, რომ მაგიას ველარც ვამჩნევთ.

ანბანის შესწავლის პროცესი ძალიან ფაქიზია, თუმცა მასზე ბევრი გარემოფაქტორი მოქმედებს; ყველა ადამიანს დასწავლის საკუთარი ტემპი აქვს, თუმცა ჩვენ ეს ხშირად გვავიწყდება და მათ ჩვენს ტემპზე მორგებას ვთხოვთ, ზოგისთვის მცირეა ის, რაც სხვებს ზედმეტიც კი ეჩვენებათ. ზოგჯერ მასწავლებელს ავიწყდება, რომ კეთილი ჯადოქარი უნდა იყოს, ზოგჯერ კი მშობელი ხდება კონკიას დედინაცვალი. მსგავსი სიტუაციები პროცესს თავდაპირველ სახეს ართმევს, თუმცა შედეგი მაინც დგება: წერას ვსწავლობთ, ყველა ასოს ვცნობთ და კითხვა შეგვიძლია. უკლებლივ ყველა ჩვენგანს. ჩვენ შორის განსხვავება მხოლოდ ისაა, თუ როგორ, რაში და რა ემოციით გამოვიყენებთ იმ ცოდნას, რაც ნებით თუ უნებლიედ, სკოლის პირველ წელს მოგვეცა.

თანამედროვეობაში, პირველკლასელებისთვის ყველაფერი ოდნავ რთულადაა, რადგან პირველ წელსვე ორი ანბანის სწავლა უწევთ: მშობლიურის და უცხო ენის. ცხადია, მშობლიური უკონკურენტოა, ყველაზე მეტი დრო და ყურადღება სწორედ მას ეთმობა, არა მხოლოდ მოსწავლის და მასწავლებლის, არამედ პატარა ადამიანის ირგვლივ ყველა დაინტერესებული პირის მიერ. თუმცა უცხო ენაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია, მით უმეტეს, როცა რამ-

დენიშე ხნის შემდეგ პატარები მშობილურ ანბანს უკვე წარმატებით აითვისებენ, ყველას ერთდროულად ახსენდება და კითხულობს, თუ სადაა უცხო ენა და რატომ არ არის იქ, სადაც ეგონათ, რომ უნდა ყოფილიყო.

ეს პრობლემა განსაკუთრებით პანდემიის დროს გამწვავდა. ერთ, არც ისე მშვენიერ დღეს ყველამ მიიღო შეტყობინება იმასთან დაკავშირებით, რომ სკოლაში სწავლა დროებით უნდა შეწყვეტილიყო. მერე ნელ-ნელა ტექნოლოგიებს მივებარეთ და სასწავლო პროცესიც აღვადგინეთ. ყველა საფეხურს თავისი გამოწვევები ჰქონდა; სტუდენტები და უფროსკლასელები კამერებს არ რთავდნენ და მასწავლებლებსა და ლექტორებს ისეთი შეგრძნება ჰქონდათ, რომ თავიანთ თავს ესაუბრებოდნენ, უმცროსკლასელებს მოულოდნელად უნდებოდათ, მასწავლებლისთვის თავიანთი შინაური ცხოველი, სათამაშო ან მოხუცი ბებია ეჩვენებინათ. გაკვეთილების პერიოდი შემცირდა. მოსწავლეებმა ისწავლეს, რომ თუ ინტერნეტის პრობლემა გქონდა, ვერავინ მოგედავებოდა გაკვეთილზე არყოფნას. ზოგჯერ მთელი გაკვეთილი, რომელიც ისედაც შემცირებული იყო, ტექნიკური ხარვეზების გამოსწორებაში გადიოდა. ბევრ მოსწავლეს და მასწავლებელს კომპიუტერი სულაც არ ჰქონდა, არც ინტერნეტი და იმაზე იყვნენ დამოკიდებული, თუ რომელ წერტილში უკეთ იჭერდა ქსელი მათ მცირეეკრანიან ტელეფონში. შემთხვევით ვინმე დარეკავდა და გაკვეთილიც ითიშებოდა.

ასეთი და მსგავსი სიტუაციების გახსენება და აღწერა დღეებს წაიღებდა. სიმართლე ისაა, რომ ურთულესი და ამავდროულად, საოცრად კომიკური დღეები გვაქვს გამოვლილი. ახლა კი ყველაფერი ისეა, თითქოს ეს ამბები ძალიან დიდი ხნის წინ იყო ან სულაც არ იყო. თუმცა ფაქტები ფაქტებად რჩება და თავისი შედეგები აქვს. პირველი შედეგი სწორედ მაშინ დავინახე, როცა ერთ დღეს მეორე კლასში შევედი გაკვეთილის ჩასატარებლად. სკოლაში მუშაობა ახალი დაწყებული მქონდა, როდესაც სასწავლო პროცესმა კვლავ სკოლის კედლებში გადაინაცვლა. იმ წელს პირველი კლასიც მყავდა. გაზაფხულის სემესტრი იყო, სწორედ ის პერიოდი, როცა პირველკლასელები ინგლისური ენის სწავლას იწყებენ. პირველ კლასში ყველაფერი ბუნებრივად წავიდა, ანბანის სწავლას შევუდექით, წყვილებად გვქონდა რვეულები, ვმუშაობდით ასოების ფურცელზე გამოყვანაზე, მცირე წინადადების და სიტყვების წერაზე, კითხვაზე და ა.შ. თუმცა მეორეკლასელებისთვის, რომელთა მასალაც უკვე კლასის შესაბამისად გართულებული იყო, ყველაფერი თავდაყირა იდგა. ანბანს პირველი ასოდან ბოლო ასომდე უშეცდომოდ წარ-

მოთქვამდნენ, ასახელებდნენ სურათებზე გამოსახულ საგნებს, ახერხებდნენ, რომ ნაცნობი სიტყვებით მარტივი წინადადებები გაემართათ, თუმცა როცა საქმე წერაზე მიდგებოდა, თუნდაც მხოლოდ ერთი ასოს დაწერაზე, სრული ქაოსი იწყებოდა. პრობლემა მხოლოდ ის არ იყო, რომ ვერ იხსენებდნენ, როგორ გამოიყურებოდა კონკრეტული ასო, არამედ ისიც, რომ არ იცოდნენ, რომელი კუთხიდან უნდა დაეწყოთ ასოს მოხაზვა. თუკი დაფაზე იმ ასოს გამოსახვას დაიწყებდნენ, რომელიც ვითხოვე, ისეთი უცნაური ხერხებით აკეთებდნენ ამას, რომ ვიდრე საბოლოო შედეგს არ შეეხებოდა, ვერაფრით ვხვდებოდი, სწორად მიხვდნენ თუ არა, რომელი ასოს დაწერა ვითხოვე. ამან დიდ საგონებელში ჩამაგდო. განგაშის ატეხვა კი არ დამჭირვებია, ისედაც ატეხილი იყო; ჩემს თავში, მეორეკლასელებში, მათ მშობლებში, სამასწავლებლოში, ადმინისტრაციაში, ყველგან, სადაც კი შეიძლებოდა. და მალევე, როდესაც ერთ მშვიდ საღამოს პირველკლასელების ნაწერებს ვასწორებდი, მივხვდი, საიდან დაიწყო პრობლემა, მეორეკლასელებს პირველ კლასში ასეთი რვეულები არ ჰქონიათ, არ წერდნენ და არც ნაწერებს უსწორებდა ვინმე!

2021 წლის გაზაფხულის მეორეკლასელები, 2019-2020 სასწავლო წლის პირველკლასელები იყვნენ. მათ სწორედ იმ პერიოდში მოუწიათ ონლაინ გაკვეთილებზე გადასვლა, როდესაც ინგლისურის სწავლა დაიწყო. ცხადია, მასწავლებელი მათი რვეულების გაკონტროლებას დისტანციურად ისე ვერ შეძლებდა, როგორც ეს სკოლის კედლებშია შესაძლებელი. უფროსკლასელები დავალებებს სხვადასხვა ხერხებით გზავნიან, თუმცა პირველკლასელი ამას ვერ მოახერხებს; ან მშობელი უნდა დაეხმაროს, თუმცა იმის გათვალისწინებით, რომ ხშირად მშობლები სახლში სულაც არ იყვნენ, რადგან ისინიც მუშაობდნენ, პროცესმა ნელ-ნელა უკან დაიხია. პატარებმა მოახერხეს ანბანის დასწავლა, სიტყვების დამახსოვრება, წინადადებების ზეპირად განმეორება, სამუშაო რვეულში სხვადასხვა ასობგერებზე ხაზების რამდენჯერმე შემოყოლება, მაგრამ მათ პატარა თითებს ცარიელ ფურცელზე არცერთი ეს წარმოთქმული თუ ხაზშემოყოლებული ასობგერა თუ სიტყვა არ გადმოუტანია, არ უვარჯიშია, ეს არავის უნახავს და არ შეუსწორებია, არ შეუქია, არც ვარსკვლავი დაუწერია და არც სტიკერი მიუკრავს. და მერე, როდესაც ისინი მეორე კლასში დაბრუნდნენ და კიდევ უფრო მეტი რამის დაწერა დასჭირდათ, ვიდრე პირველ კლასში დასჭირდებოდათ, დაიბნენ, შეშინდნენ, უკან დაიხეს და გადაწყვიტეს, რომ არ იციან, შესაბამისად, უყვართ.

მთელი სემესტრის ეკრანთან გატარების გამო წერის პრობლემებმა სხვა კლასებშიც მწვავედ იჩინა თავი, თუმცა არა ისე ფუნდამენტურად, როგორც ეს პირველკლასელებთან მოხდა. უფროსკლასელებს საინტერესო დავალებები, მეტი პრაქტიკა და მონდომება მარტივად დააბრუნებდა რელსებზე. მეორეკლასელებს კი ყველაფერი თავიდან უნდა დაეწყოთ – ანბანის სწავლიდან.

იმ მომენტისთვის სკოლის ადმინისტრაცია და უცხო ენების კათედრა უკვე იყო საქმის კურსში. სკოლის დირექტორმა მითხრა, რომ ადრე სკოლას ჰქონდა ინგლისური ენის კლუბი, რომელიც ძირითადად სასაუბრო უნარების დახვეწასა და განვითარებაზე იყო ორიენტირებული, თუმცა ამ მომენტში შეგვეძლო მისთვის სხვანაირი სახე მიგვეცა. რამდენიმე შეხვედრის შემდეგ ინგლისურის კლუბი, დამატებით ინგლისურად გადაიქცა, რომელიც საგაკვეთილო ბაღეში ჩაჯდა, გაკვეთილების ბოლოს – არჩევითი საგნის სტატუსით. რა გასაკვირია, რომ მასზე დარჩენა ყველამ აირჩია?

დამატებითი ინგლისურის გაკვეთილისთვის შევარჩიეთ სხვა, დამატებითი სახელმძღვანელოები; დავალებებს ვადგენდი ინდივიდუალურად, გაკვეთილზე, რაც შეიძლება ბევრს ვწერდით, ვხატავდით, ვაფერადებდით და ვჭრიდით ასოებს, შემდეგ ვაწებებდით. ხშირად ძირითად ინგლისურში საშინაო დავალებებს არ ვაძლევდი მხოლოდ იმიტომ, რომ მოსწავლეებს დამატებითი ინგლისურის დავალებები შეესრულებინათ და ხელის სავარჯიშოდ მეტი დრო ჰქონოდათ.

დავიწყეთ საწყისი ეტაპიდან. თავიდან გავიარეთ მთელი ანბანი, ზუსტად ისე, როგორც ეს პირველ კლასში და საკლასო ოთახში უნდა გვექნა. ბავშვებმა ნაბიჯ-ნაბიჯ აითვისეს, თუ როგორ იწერება ის ბგერები, რომლებსაც წარმოვთქვამთ, როგორ იკითხება ის ასოები, რომლებსაც ვწერთ და ა.შ. ჩემ შემთხვევაში, პროცესი სკოლის უპირობო მხარდაჭერამ და დაინტერესებამ ძალიან გაამარტივა. თუმცა ასე რომ არ ყოფილიყო, მეორეკლასელებს ყველაფერს მაინც თავიდან დავაწყებინებდი, თუნდაც მეორე კლასის წიგნის გავლის პარალელურად. რადგან აზრი არ აქვს, მოსწავლეებს მოვთხოვოთ, დაძლიონ ის მასალა, რომლის ანა-ბანა და წინაპირობაც არ დაუძლევიან.

მეორეკლასელებთან ერთად პრობლემები იყო მეოთხე, მეხუთე და მეექვსეკლასელებთანაც. რასაკვირველია, მათ ყველაფერი თავიდან დასაწყები არ ჰქონდათ, თუმცა წერამ მიჩვევასთან ერთად, გადაჩვევაც იცის. მათ შემთხვევაში ინდივიდუალური სახის დავალებები გამომადგა, რომელიც სასწავლო გეგმასთან ხშირად კავშირში სულაც არ იყო. ასე მაგალითად, მოსწავლეებს

ვყვებოდი ჩემს საყვარელ მსახიობზე, ფილმზე, ნახატზე ან მომღერალზე. შემდეგ ვთხოვდი, თავად შეერჩიათ რამე ან ვინმე მსგავსი, ვისზეც მიამბობდნენ, ოღონდ მათ ეს უნდა დაეწერათ. მათ რვეულებში ვტოვებდი სტიკერებს, კომენტარებს, სამადლობელ წერილებს. ხმამაღლა ვაქებდი, თუნდაც მხოლოდ ერთი ან ორი წინადადების დაწერისთვის. ნელ-ნელა ერთი წინადადება ორად იქცა, ორი ოთხად და თხზულებების მოცულობაც გაიზარდა. ჩემი თვითმიზანი არ ყოფილა, მათ საწყის ეტაპზევე სტრუქტურულად სრულყოფილი, პარაგრაფებად დაყოფილი თხზულებები შეედგინათ, არამედ შესაძლებლად რაღაც უფრო მარტივი და ამავდროულად, ყველაზე რთული – საკუთარი ფიქრების ფურცელზე გადმოტანა უცხო ენაზე.

იმ წელს მიღებული გამოცდილება დღემდე სხვადასხვა ფორმით მადგება. ვიცვლიდი კლასებს, შესაბამისად იცვლებოდა მოსწავლეების ასაკობრივი კატეგორია, სახელმძღვანელოები, ინტერესები და მზაობა. ვიცვლიდი სკოლებსაც, თუმცა გამოწვევები ყველგან მხვდება. შევხვედრივარ ბავშვებს, რომლებიც შესანიშნავად აყალიბებენ აზრს და სრულყოფილად მცემენ პასუხს კითხვაზე, თუმცა ყველაფერი ირევა, როცა პასუხის დაწერას ვთხოვ, ზოგჯერ არ ახსოვთ, როგორ იწერება ასო ან სიტყვა, იბნევიან ელემენტარული საკითხების გამო, თუმცა ამ ელემენტარული საკითხების მოგვარების გარეშე რთულ საკითხებზე გადასვლა შეუძლებელია. ამიტომ აუცილებელია გვახსოვდეს, რომ მოსწავლეებმა პირველივე კლასიდან ბევრი უნდა ივარჯიშონ წერაში, ყველა შესაძლო სახით იქნება ეს გადაწერა თუ გამოწერა, მცირე წინადადებების თარგმნა თუ კარნახი. დღესდღეობით ყველა ინგლისურის სახელმძღვანელოს თავისი სამუშაო რვეულები აქვს, დამატებითი დავალებებით, თუმცა ხშირად მასწავლებლები მათ მხოლოდ ისე იყენებენ როგორც ერთადერთ სამუშაო რვეულს. არადა, მხოლოდ სამუშაო რვეულებში წერა, რომ წერის სწავლის გარანტი არაა, ეგ ყველაზე მეტად სწორედ პანდემიის დროს ეკრანიდან სწავლებამ გამოაჩინა. მოსწავლეებს სჭირდებათ ცარიელი ფურცლები, რომლებსაც თავიანთი ხელით შეავსებენ, თუნდაც ყვავილები და საჰაერო ხომალდებიც მიახატონ ბედ. მათ სჭირდებათ მასწავლებელი, რომელიც მათ ნაწერს წაიკითავს და კომენტარებს დაუტოვებს, ეს მათ უფრო მეტ მოტივაციას გაუჩენს, რომ წერას მიეჩვიონ და ეს მათთვის ისეთივე მარტივი პროცესი გახდეს, როგორც, დავუშვათ, კლავიატურაზე ბეჭდვა. მხოლოდ ამის მერეა შესაძლებელი სრულყოფილად გადასვლა იმ ეტაპზე, რომელსაც სხვადასხვა სახის, შედარებით დიდი მოცულობის თხზულებების დამუშავება ჰქვია.

ლელა კოდორაშვილი

1	როგორ ვასწავლოთ თავისუფალი თემის წერა დაწყებით საფეხურზე	131
2	მოსწავლეების ხელნაწერები	135
3	არჩევითი დავალებები	142

როგორ ვასწავლოთ თავისუფალი თემის წერა დაწყებით საფეხურზე

რამდენად დაუჯერებლადაც არ უნდა ჟღერდეს, ჩემს პროფესიულ გამოცდილებაზე დაცრდნობით, შემძლია, თამამად გითხრათ, რომ წერა ყველა ბავშვს შეუძლია. მთავარია, მოვძებნოთ მინავლებული შემოქმედებითი ნაპერწკლები და სული შევუბეროთ.

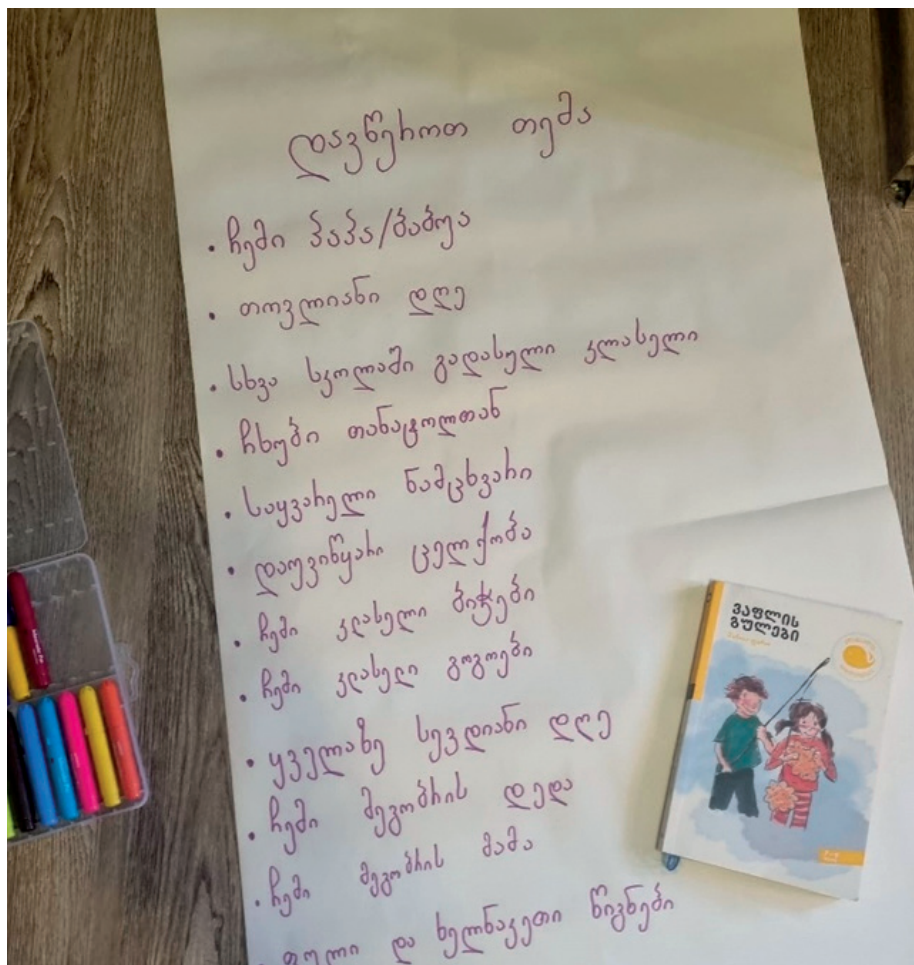
მკაფიო ინსტრუქცია, მოდელირება, აქტიური მოსმენა, თვითპრეზენტაციის-თვის დროის დათმობა, განმავითარებელი კომენტარებით წახალისება, აუდიტორიისთვის მათი ნაშრომების გაზიარება – აი, ის ეფექტური გზები, რომლებსაც წერის სწავლებისას ვიყენებ.

მეოთხეკლასელებს ხმამაღლა წავუკითხე ნორვეგიელი მწერლის, მარია ფარის წიგნი „ვაფლის გულები“. წიგნის დასრულების შემდეგ ფორმატზე ჩამოვწერე თავისუფალი თემის სათაურები, რომლებიც წიგნის მიხედვით მოვიფიქრე და გაკვეთილი ნაბიჯ-ნაბიჯ დავგეგმე.

თემის სათაურები ამგვარად გამოიყურებოდა:

- ჩემი პაპა/ბაბუა
- თოვლიანი დღე
- სხვა სკოლაში გადასული კლასელი
- ჩხუბი თანატოლთან
- საყვარელი ნამცხვარი
- დაუვიწყარი ცელქობა
- ჩემი კლასელი ბიჭები/გოგონები
- ყველაზე სევდიანი დღე
- ჩემი მეგობრის დედა/მამა
- ფული და ხელნაკეთი წიგნები
- მონატრება
- ჩემი უბანი
- ნაქსოვი ტანსაცმელი

- ჩემი მასწავლებელი
- ზამთრის ჩვეულებრივი დღე
- ხიფათი
- ჩემი ბებია
- ჩემი ნათესავები

თავდაპირველად მოსწავლეებს გავაცანი დაფაზე გაკრულ ფორმატზე ჩამოწერილი სათაურები, რომელთა მიხედვით გავისხენეთ წიგნის ეპიზოდები, პერსონაჟები, განვითარებული მოვლენები.

შემდეგ ხმამაღლა წავუკითხე ჩემი შერჩეული სათაურის მიხედვით დაწერილი თავისუფალი თემა, რომელსაც თქვენც გიზიარებთ:

ჩემი პაპა

თრილეს პაპამ ჩემი პაპა გამახსენა. მაღალი, მწვანეთვალეობა, ბრგე, მხრებ-გაშლილი – ასე ჩამრჩა მესხიერებაში პაპაჩემი შიო.

ტანისამოსიც უცნაური ეცვა – ბეწვიანი „უშანკა“ ქუდები, კოსტიუმები, ყავისფერი შარვალი, რეზინის მაღალყელიანი ჩექმები. ხშირად, შიო პაპას გარდერობში ვიქექებოდი და 6-7 წლის გოგო მის ტანსაცმელს ვიცვამდი.

ერთხელ დედა პაპას ფრჩხილებს აჭრიდა და მე მიკვირდა დედას სიკეთე. მგონი, მაშინ პირველად ვისწავლე ადამიანის სიყვარული და სიბრალული.

პაპა ნახევარ-ლიტრიანი ჭიქით სვამდა ჩაის. შიგ პურს ყრიდა, ალბობდა და ყველს ატანდა. ესეც ძალიან მიკვირდა. ვფიქრობდი, რომ ვერასდროს შევცემდი ჩაიში ჩამბალ პურს.

პაპას საოცარი მწვანე ფერის თვალები ჰქონდა. ხშირად ვეუბნებოდი, კატის თვალები გაქვს-მეთქი და სწყინდა. ახლა ვხვდები, რომ არასწორად ვეუბნებოდი, უნდა მეთქვა, ისეთი მწვანე თვალები გაქვს, როგორც კატებს-მეთქი. შიო პაპას მწვანე თვალები იყო პირველი რამ, რამაც ამ სამყაროში გამაკვირვა და გამაოცა. ჩემს უფროს გოგონას აქვს მწვანე თვალები. ხშირად მეკითხებიან, საიდან გამოიყვანა. ამ დროს შიო პაპა მახსენდება.

პაპა უზარმაზარ ტრაქტორს მართავდა და მიუვალ მთებში გზები გაჰყავდა. ისეთ სახიფათო ადგილებში მუშაობდა, რომ თურმე მისი გაბედულების შესახებ გაზეთებში სტატიებს წერდნენ.

ზამთრის ერთ დღეს პაპა ყინულზე მოცურდა და ფეხი მოტყდა. თბილისში წამოვიყვანეთ. დედა და მამა უვლიდნენ. აბაზანაში ღრუბელს უფენდნენ და პატარა ბავშვივით აბანავებდნენ. ერთი წლის შემდეგ დედამ გამაღვიძა და მითხრა, შიო პაპა გარდაიცვალა. ის პირველი ადამიანი იყო, ვისმა სიკვდილმაც გული მატკინა.

მომდევნო ნაბიჯად ვთხოვე დამოუკიდებლად შეეერთათ სასურველი სათაური და დაეწერათ თავისუფალი თემა – ნებისმიერი რამ, რასაც სათაური გაახსენებდა.

დამხმარე რჩევები ამგვარი იყო:

- სათაურის მიხედვით გაიხსენე საკუთარი ცხოვრებიდან საინტერესო, დაუფიქარი, შთამბეჭდავი, სევდიანი ან სასიხარულო ამბავი;
- დააკვირდი, როგორ ემოციებს აღძრავს შენი არჩეული სათაური და აღწერე შენი ემოციები;

- წერე თავისუფლად, არ იფიქრო იმაზე, თუ როგორ წერ;
- მიჰყევი შენი გულის ხმას;
- პირველი წინადადება მეტაურს ჰგავს – შეარჩიე ის და დანარჩენი წინადადებები მას გაჰყვებიან;
- შეგიძლია, წიგნიდან სათანადო ეპიზოდი გაიხსენო და მერე შენი ამბავი გვიამბო;
- შენი ნაწერი გადაიკითხე, ჩაასწორე და თუ სურვილი გაქვს, დახატე შესაბამისი ილუსტრაცია.

ბოლო ეტაპი კი ერთმანეთისთვის თავისუფალი თემების წაკითხვა იყო. ახლაც სიხარულით მევსება გული იმის გახსენებისას, როგორი შესანიშნავი და გულწრფელი თემები დაწერეს. ჩემს ბლოგზე ატვირთულ ნაშრომებს ამ ბმულზე წაიკითხავთ: <https://shorturl.at/bleY0>

მოსწავლეების ხელნაწერები

*„თეკლა, ნაწერი ისე შეგეცვალა, ძლივს გიცანი. შენ ცნობ ჩემს ხელნაწერს?“
„ჩემი ამრით, შენს ხელნაწერს ვცნობ! კალიგრაფია ადამიანს გამოხატავს – როგორია იმ დროს, რა ხასიათზეა ან როგორ ასრულებს დავალებას. სწრაფად წერს, მაღლე უნდა მორჩეს და ზედაპირულად ასრულებს დავალებას თუ თავის ამრებს ვერ ეწევა. ახლაც სხვანაირად ვწერ. ყოველ ორ წუთში მეცვლება წერის მანერა. ჩემი კალიგრაფია იმრდება whith me“.*

ეს მიმოწერა ზუსტად მაშინ ვიპოვე, როცა სტატიის დასაწყისზე ვფიქრობდი. გვიან ღამით ჩემი მერვეკლასელი შვილის (თეკლა ჩემი მოსწავლეა) ქართულის რვეული გადავშალე. მაინტერესებდა, როგორ გაართვა თავი საკმაოდ რთულ დავალებას და უეცრად ჩემი განმავითარებელი კომენტარის პასუხად მისი ჩანაწერი ვიპოვე. მოზარდი გოგოს ფიქრები ხელნაწერებზე ჩემს სათქმელს თამამად გამოხატავდა.

ხშირად ჩაძინებამდე თვალწინ ბავშვების ხელნაწერები გამიელვებენ ხოლმე. მშვენიერი წამებია, ბავშვების სახეები და ხელნაწერები ერთმანეთს რომ ენაცვლებიან. წერის მანერით თითოეულს ვცნობ, რაც მათ ინდივიდუალიზმს სძენს.

დაწყებითი საფეხურის მოსწავლეთა მშობლები შფოთავენ, თუკი ბავშვი ლამაზად არ წერს. მე კი ვფიქრობ, არ ღირს ამაზე დარდი. ცხადია, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ პასუხისმგებლობასა და შრომისმოყვარეობას არ უნდა მივანიჭოთ და ზედაპირულობისკენ ვუბიძგოთ. დაფიქრებულხართ, რას გრძნობს ბავშვი იმ დროს, როცა კალმით ასოების გამოყვანას ცდილობს? როგორც თეკლა წერს, ზოგჯერ ამრები იმდენად სწრაფად იცვლება, რომ ფურცელზე გადმოტანას ვერ ასწრებო. ბავშვები ლამაზად წერას ცდილობენ, მაგრამ არ გამოსდით. ამ დროს კი პასუხად მოელიან უარყოფით შეფასებას, კრიტიკას, უკმაყოფილებას. სულ რომ არაფერი ვუთხრათ, სხეულის ენითაც კარგად მიხვდებიან, რამდენად მხარს ვუჭერთ მათ. კალიგრაფიასთან დაკავშირებით

მშობლისა და მასწავლებლის მხრიდან მუდმივ შენიშვნას შედეგად მოჰყვება გულაცრუება. როგორც წესი, ამ დროს ბავშვები თავს არწმუნებენ, რომ „ცუდად წერა“ ცუდად ამროვნებას, წერილობით ამრის ვერგამოხატვას გულისხმობს, საკუთარ შესაძლებლობებში ეჭვი შეაქვთ და, დიდი ალბათობით, ეს შემოქმედებით პროცესზეც აისახება. დავალებას შეასრულებენ, ოღონდ არა დიდი სიხარულითა და კეთილი ნებით, არამედ, ვალდებულების მოხდის მიზნით.

აუცილებლად უნდა გავითვალისწინოთ დრო – დღეს ბავშვები როგორ გარემოში იზრდებიან. ტექნოლოგიების ჭარბად შემოჭრა ნებელობას ასუსტებს. თითის ოდნავი შეხებით მყისიერად ასრულებენ მოქმედებას. კალმისა და ფანქრის გამოყენებას კი გაცილებით მეტი დრო სჭირდება, რაც მასწავლებლებმა და მშობლებმა აუცილებლად უნდა გავითვალისწინოთ. სკოლამდელი განათლების როლიც გამოსაკვეთია. საინტერესოა, რამდენად ხშირად ძერწავდა, აფერადებდა, ხატავდა, მაკრატლით ჭრიდა ბავშვი ბალის ასაკში? წვრილი მოტორიკის განვითარებისთვის რა გააკეთა მშობელმა თუ ბალის მასწავლებელმა?

თუმცა, ჩემი დაკვირვებით, ლამაზი ხელნაწერის აუცილებელ წინაპირობად წვრილი მოტორიკის განვითარებაც არ არის საკმარისი.

ხშირად ვფიქრობ, რატომ ხდება ისე, რომ ერთ კლასში ზოგი ულამაზესად წერს, ასოებს ქარავს, ზოგის ასოები კი აცაბაცად გამოიყურება. „ხასიათი ბედისწერაა“ ამოვიკითხე კარლოს ლუის საფონის რომანში „ქარის ჩრდილი“. მეც ასე მგონია, ხელნაწერი არის თითოეული ჩვენგანის ხასიათის გამოვლინება. ვფიქრობ, მთელი ჩვენი ბავშვობა არის დაშრეცხული ხელნაწერში. გაიხსენეთ, როგორ ისწავლეთ წერა, როგორი ბავშვობა გქონდათ, როგორ იცვლებოდა თქვენი ხელნაწერი ასაკთან ერთად. ბავშვობასთან მიბრუნება თქვენი შვილებისა და მოსწავლეებისადმი მეტად შემწყნარებელს გაგხდით.

კიდევ ერთ საკითხი უნდა გამოვკვეთოთ, კერძოდ, სწრაფად წერა. როგორც 13 წლის გოგო წერს, კალიგრაფია იმაზე დამოკიდებული, რამდენად ხშირად და სწრაფად ვწერთ. იაპონიაში კალიგრაფია ხელოვნების დარგად მიიჩნევა და ფუნჯებით ხატავენ იეროგლიფებს. როგორც ჩანს, იაპონელ მასწავლებლებს მეტი დრო აქვთ მოსწავლეებთან კალიგრაფიაზე მუშაობისთვის. ჩვენი საგანმანათლებლო სისტემა არ არის მორგებული იმას, რომ ხელნაწერის დახვეწას დიდი დრო დავუთმოთ. ძირითადად, პირველ კლასში მთავრდება ეს პროცესი. ვფიქრობ, ხელნაწერზე მუშაობას მეტი დრო რომ

დაეთმოს, უფრო ლამაზად წერას შევძლებდით. ცხადია, ეს კეთილ ნებაზე უნდა იყოს დამყარებული. პროცესით სიამოვნება უნდა მიიღოს მოსწავლე-მასწავლებელმა და მშობელმაც დასჯის ნაცვლად სწორი დამოკიდებულება უნდა გამოიჩინოს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, დაწყებით კლასებში დაწერენ ლამაზად, სუფთად, საბაზო-საშუალო საფეხურზე გადასვლისას კი წერითი დავალებებისადმი უარყოფით დამოკიდებულებას გამოავლენენ.

აქვე უნდა აღვნიშნო, „სუფთად წერის“, ანუ შეცდომების, როგორც ხშირად გუწოდებთ, „გადაჯალბნილების“ გარეშე წერის მოთხოვნა შემოქმედებითი პროცესისა ასევე ხელისშემშლელი შეიძლება აღმოჩნდეს. აუცილებლად უნდა გვახსოვდეს, როგორი მცირე დრო გვაქვს გაკვეთილისთვის და რამდენი მიზანია მისაღწევი. ბავშვმა რომ ნელა წეროს, მუშაობის პროცესს ჩამორჩება. რაც შეეხება საშინაო დავალებას, თუკი ყურადღებას გავამახვილებთ პასუხისმგებლობაზე, დროსთან ერთად მათი წერითი დავალებების ხარისხიც დაიხვეწება.

მთავარია, ბავშვი წერისადმი დადებითად განეწყოს, შეცდომის დაშვების შიში არ ჰქონდეს, საკუთარი ნაშრომის რედაქტირება და წერის პროცესით ტკბობა ვასწავლოთ, პარალელურად, ლამაზად წერისკენ ვუბიძგოთ და თუკი მაინც წვრილი, მობრეცილი ასოებით წერას განაგრძობს, მთელი გულით შევიყვართ მისი ნაწერი. ვუთხრათ, რომ მათ ხელნაწერს ბევრი სხვა თანატოლის ხელნაწერებს შორის სწორედ მისი უცნაური წერის მანერით ვცნობთ. ხელნაწერზე ყურადღების გამახვილებით წერისას ფსიქოლოგიური ბარიერები არ შევუქმნათ.

ერთ დღეს მერვეკლასელებს შევთავაზე პატარა ფურცლებზე წერილობითი კომენტარები დაეწერათ, სახელი და გვარი კი არ მიეთითებინათ. მე კი მათი ვინაობა ხელნაწერის მიხედვით უნდა გამომეცნო. შედეგმა ყველა გაგვაკვირვა. ბავშვების უმრავლესობის ხელნაწერის ვინაობა ადვილად გამოვიცანი და მერე კი თავგზა ამებნა – სხვადასხვა ბარათზე დაწერილი ასოები ერთმანეთს დაემსგავსნენ. ზარიც დაირეკა. ბარათები მოვავროვე და საკლასო ოთახი იმედგაცრუებულმა დავტოვე. ერთი ბიჭი დერეფანში შემხვდა და ნაწყენმა მომაძახა, როგორ ვერ გამოიცანით ჩემი ნაწერიო. მერე სათითაოდ დავაკვირდი და ამ პატარა ბარათებიდან ნაცნობი ხმების მოსმენა დავიწყე. ამჯერად უფრო მეტი ბავშვი ამოვიცანი.

აი, რას მეტყველებენ ხელნაწერები მოსწავლეზე:

■ წერის როგორი სტილი აქვს;

- იყენებს თუ არა იუმორს, თვითირონიას, მხატვრულ ხერხებს, შორისდებულებს, პუნქტუაციას;
- ნაწერის ტონით კი განწყობის, ხასიათის ამოცნობაა შესაძლებელი.

ამ ყველაფერზე დაკვირვება ჩემთვისაც და ბავშვებისთვისაც ძალიან სახალისო და ემოციური იყო.

იგივე აქტივობა შევთავაზე მეექვსე კლასს და ამჯერად ყველა ხელნაწერის ავტორი გამოვიცანი. შემაჯამებელი წერისთვის დაფაზე ჩაღრმავებული კითხვის სქემას ვამზადებდი. ამასობაში ბავშვები პატარა ბარათებზე 5-წუთიან ჩანაწერს წერდნენ. განწყობისთვის მუსიკა ჩავუერთე. ალექსს ბარათების აგროვება დავავალე. სანამ ისინი მუშაობდნენ, მე მასწავლებლის მაგიდაზე ბარათები გავშალე, სათითაოდ ვაკვირდებოდი და ვცდილობდი ხელნაწერის ვინაობის გამოცნობას. რამდენიმე მათგანის ნაწერი სტატიაში დავიმოწმე იმის საჩვენებლად, თუ რის მიხედვით ამოვიცანი თითოეული:

„ჰეი! მე ვარ ***** მიყვარს ***** და ვარ ***** მიყვარს როდესაც გარეთ ვთამაშობ. მიყვარს კატები და ა.შ.შ. ნეტა ვინ ვარ?“ – სანდროს წვრილ ასოებს ადვილად ვცნობ და თან მხოლოდ ის იყენებს უცნაურ პიქტოგრამებს.

„გამარჯობა, ლელა მას. ძალიან გახარებული ვარ. ახლა მზე მიჭყუტუნებს. შესანიშნავი მუსიკა ისმის. რა კარგია, როცა ნისლი არ არის. მთელ ქალაქს ვხედავ. ძალიან მაგარი შეგრძნებაა. ეს ქვეყანა, როგორც ერთ-ერთმა მწერალმა თქვა, ქვაბს ჰგავს, რადგან ჩაღრმავებულია“. – ნატალის ოთხი წლის განმავლობაში ყველასგან გამორჩეული ხელნაწერი ჰქონდა. ამ ბოლო დროს კი მკვეთრად შეცვალა ასოების მოხაზულობა, თუმცა, ჯერ კიდევ იცნობა ნატალის წერის სტილი. ამჯერად ბოლო წინადადება, წიგნიდან მოყვანილმა პერიფრაზმა, მიმახვედრა მისი ვინაობა.

„ჩვენი ლელა მასწავლებელი შეეცდება, რომ გამოიცნოს ჩვენი ხელნაწერები. ჩემი აზრით, ჩემს ხელ ნაწერს ვერ გამოიცნობს ლელა მასი. თუ გამოიცნო, გამიკვირდება. იმედია ბევრს გამოიცნობს, მაგრამ ჩემსას ვერ გამოიცნობს. ასი პროცენტით დარწმუნებული ვარ, რომ ვერ გამოიცნობს“. – როგორც წესი, საბა ვრცელ ტექსტებს არ წერს ხოლმე, რაც თავგზას მიბნევს. მერე ასოებს ვაკვირდები და ხელნაწერიდან საბას სახე ამონათდა. ეს შენ ხარ-მეთქი, ბარათს ვაჩვენებ და არასდროს დამავიწყდება, როგორ გაებადრა სახე. საბა წერს, 100 პროცენტით დარწმუნებული ვარ, რომ მასწავლებელი

ჩემს ნაწერს ვერ გამოიცნობსო და ამ კომენტარს მნიშვნელოვან გზავნილად ვიღებ, ვხვდები, რომ მეტი ყურადღება უნდა მივაქციო მას. ორი კვირის წინ საყვარელი ილუსტრაციის კლასისთვის გასაცნობად ანტონ ჩეხოვის „კაშტან-კა“ მოიტანა. ვთხოვე, წავიკითხავ და დაგიბრუნებ-მეთქი. ერთ-ერთი პირველი ნაბიჯი სწორედ ეს იქნება, საბას ნათხოვარი წიგნის წაკითხვა და მისთვის შთაბეჭდილებების გაზიარება.

„გამარჯობა, ახლა ძილის მეტზე არაფერზე ვფიქრობ. გარეთ ვერ გაიგებ, როგორი ამინდია. ცის ნაწილი მოწმენდილია, ხოლო ნახევარი მოღრუბლულია. დღეს კოსმეტიკა (ტუში, ლაინერი, ჰაილაითერი და გლოსები) მოვიტანე“. – ნატალის ხელნაწერზე დაკვირვება არც დამჭირვებია, რადგან დიდი ხანია შევამჩნიე, როგორ დაატარებს სკოლაში კოსმეტიკით გაძედილ პატარა ჩანთას და მისი მწვანე ტუშით რაღაც კონკურსს აწყობენ ხოლმე.

„Hello. ახლა კლასში სიხარული სუფევს. ლელა მასმა თავისი საყვარელი ანიმეს მუსიკა ჩაგვირთო. შემაჯამებელი უნდა ვწეროთ. დღეს ამ კლასიდან ოთხი ბავშვი ძალიან ბედნიერია. სახელსა და გვარს არ დავასახელებ. ლელა მასის სვიტერი მომწონს. ის ჩემს ნაწერს ყოველთვის ცნობს. ამიტომ არა მგონია, ახლა ვერ იცნოს. კარგი, ნახვამდის!!!“ – მარიამი მართალია. მისი ხელნაწერს ადვილად ვცნობ, რადგან ძალიან ხშირად მწერს წერილებს. გარდა ამისა, სასვენი ნიშნების გამოყენების წესებს კლასში ყველაზე კარგად მარიამი ცნობს.

„ბოლო გაკვეთილია. მასწი სიმღერას რთავს განწყობისთვის. გარეთ ქარია. დილით თოვდა. შემაჯამებლისთვის ვემზადებით ყველა. ნიკა სკამზე ტრიალებს (პროწიალებს). ყველა გასუსული წერს, როგორც ძალღიჯი ჭამის დროს.“ – ნინას შედარებების დედოფალს ვუწოდებ ხოლმე და ადვილად ვხვდები მის ვინაობას.

„დღეს ქარია. არადა ეზოში ჩასვლა მინდა. კარგ ხასიათზე ვარ. კარგი დღე მაქვს. მზე „გმირი ლამის ავტობუსს“ ანათებს და ძალიან ლამაზია. ყველა ალექსის ეძახის, რომ წერილი აკრიფოს. ყველა ფაციფუცობს – ეს ჩემი გამოგონებული სიტყვაა. ლელა მასწავლებელს ძალიან ლამაზი მაისური აცვია. ძალიან მომწონს. კარგი, ახლა წავედი.“ – თამარი ამ ბოლო დროს ისე ლამაზად წერს, შეიძლება, გამჭირვებოდა ამოცნობა. ამჯერად სიტყვა „ფაციფუცის“ ამბავი გამახსენდა. ერთხელ, საშინაო დავალებებს რომ კითხულობდნენ, სახალისო ვიქტორინისთვის საკვანძო სიტყვებს ვიწერდი და სწორედ მაშინ გავამახვილე ყურადღება თამარის მიერ გამოყენებულ სიტყვა „ფაციფუცზე“. ეს აღმოჩნდა თამარის ვინაობის გამორკვევის გასაღები.

„ჰეიი, როგორ ხართ? ახლა ყველა პატარა ფურცელზე 5 წუთიან ესეს ვწერთ. მიყვარს „ესეების“ წერა. გარეთ მზე კაშკაშებს. მიყვარს ასეთი ამინდები. თან დღევანდელ დღეს შეეფერება. რა საოცარი დღეა!“ – ეს ელენეა. შორისდებულებით ხშირად იწყებს ხოლმე წერას. თან მისი ხალისიანი, სიყვარულით სავსე ბუნება ისეა გაცხადებული, რომ ელენეს განწყობა გადამდებად მოქმედებს და ვეთანხმები, რომ საოცარი დღეა.

ამრიგად, მოსწავლეების ხელნაწერებთან ურთიერთობა უზომოდ საინტერესო, ამაღელვებელი პროცესია. დროდადრო ხელნაწერების ვინაობის გამოცნობანას თამაში ორმხრივად სასარგებლოა, მასწავლებლები ცხედავთ, ვის უნდა მივაქციოთ მეტი ყურადღება, მოსწავლეები კი დიდი სიხარულით ივსებიან, როცა სიტყვებით, ფრაზებით, ხასიათით, წერის სტილით, ასოების მოხაზულობით შეგვიძლია მათი ამოცნობა. ვფიქრობ, ნებისმიერ წერით დავალეხასა და ხელნაწერს უფრო გააზრებულად და მეტი პასუხისმგებლობით მოეკიდებიან.

სტატიის ბოლოს გიზიარებთ ხელნაწერთა ინსტიტუტის მკვლევრის, ნესტან ბაგაურის, მოსაზრებას ბავშვისთვის წერის სწავლების შესახებ. ერთხელ მას რჩევა ვკითხე და დიდი გულისხმიერებით გამიზიარა საკუთარი გამოცდილება და შეხედულებები:

„ლამაზად წერა სტრესი შეიძლება იყოს მაშინ, როცა ეს არის ისეთი დავლება, როგორიცაა: ამოცანის ამოხსნა, ინგლისურის წესის დაზეპირება და სხვა. თუკი ბავშვებს კალიგრაფიას მივაწვდით არა როგორც სუფთა წერას, არამედ როგორც თვითგამოხატვის შესაძლებლობასა და ხელოვნებას, ეს სრულიად სხვა სამყაროში აღმოაჩენს მათ.

თუ დავაწერინებთ, მაგალითად, სიტყვა „ქარს“ და მათი ემოციის გათვალისწინებით, ასოები მიქნეულ-მოქნეული თავ-ბოლოთი იქნება მიმოფანტული თუნდაც მთელ გვერდზე და არა უჯრებში, სწორ ხაზზე და მინდვრების დაცვით, შემდეგ კი დავაწერინებთ, მაგალითად, „მინდორს“ ან სხვა განსხვავებული ხასიათის სიტყვას, ნახავენ, რომ დაწერეს ისე, როგორც უნდათ და ეს უკვე თავგადასავალია;

თუ წერისას შევიტანთ სიძველეს: მელანს, კალამს ან პასტელებით რამდენიმე შრედ დაფერილ ფენას შევთავაზებთ და ასოებს ამოკაწრავენ, თუ საზედაო ასოებს დაამსგავსებენ ჩიტებს, ყვავილებს, მთვარეს, ზღვას ან სულაც ბურთს და ამას მათივე ხელით გაკეთებულ თიხის ნაძვის ხის სათამაშოზე დაიტანენ საღებავებით, ფერადი თვლებით – მაშინ ეს იქნება დღესასწაული;

თუ მაქმანებითა და მუყაოთი შექმნიან მისალოც ბარათებს – ესეც თავგადასავალია“.

ნესტანის რჩევებზე დაყრდნობით, გადავწყვიტე, მოსწავლეთა ასაკის შეუზღუდავად, მეტი დრო დავუთმო ქართულ ანბანს და როგორც მკვლევარი გვიჩვენებს, თითოეული ასოს მოხაზულობა ბავშვებისთვის თავგადასავლად ვაქციო. თუკი ხელნაწერს ვერ დავხვეწთ, მშობლიური ანბანისადმი სიყვარულს გავაღვივებთ. მთავარია, ბავშვისთვის ლამაზად წერა შფოთვასა და დაბალი შეფასების მოლოდინს არ უკავშირდებოდეს.

არჩევითი დავალებები

ერთ მზიან შუადღეს მეექვსეკლასელმა ნინიმ საუბარი შემაწყვეტინა და ლურჯ ცელოფანში შეფუთული ნივით ხელში მასწავლებლის მაგიდისკენ გამოემართა. ნინის უცნაურმა საქციელმა ყველა გაგვაკვირვა. რაღაც მინდა გაჩვენოთო და დროის დათმობა მთხოვა. მთელი არსებით მოეცვა წინასწარ განზრახულ ქმედებას. სანამ გაგვიმხელდა, რა ჰქონდა საგულდაგულოდ შეფუთული, საუბარი დაიწყო.

თქვენ რომ დავგავალეთ დავალების დამოუკიდებლად არჩევა, ბავშვებს გადაწყვეტილების მიღება გაუჭირდათ, ამიტომ გადავწყვიტე, მათთვის საქმე გამეადვილებინა და თავად მოვიფიქრე დავალებებისთვის ინსტრუქციაო. მერე სათუთად გამოიღო მქრქალი ცისფერი, თეთრი ყვავილებით მოჩითული ლანგარი, რომელზეც 25 ქლიავისჯემიანი მაფინი იდო. ოთახში ვანილის სურნელი დატრიალდა. პაწაწინა ნამცხვრებში ჩარჭობილი იყო ქალაღდები საშინაო დავალების ინსტრუქციებითურთ. ლანგარი მარდად ჩამოატარა კლასში და სანამ კუთვნილ დავალებებს წავიკითხავდით, მაფინებს მუსრი გავავლეთ. კიდევ უფრო გაგვაკვირვა იმან, რომ ნამცხვრები თავად გამოეცხო და სოფლიდან ჩამოტანილი ქლიავის ჯემით მოერთო. ყველას, მათ შორის – კლასის დამრიგებელ მარი მასწავლებელსაც, შეგვხვდა ერთი დავალება.

მეორე დღეს, ოთხი მოსწავლის გარდა, დავალება ყველას შესრულებული ჰქონდა. სანამ სხვები კითხულობდნენ, ოთხივემ გაართვა თავი დავალების ინსტრუქციას.

ყველაფერი კი დაიწყო მეოთხე კლასში, რომელსაც პირველი კლასიდან ვასწავლი და ამ ხნის განმავლობაში ბავშვებმა დავალებების ინსტრუქციები კარგად გაითავისეს. დიფერენცირებული სწავლების პრინციპის გათვალისწინებით, გადავწყვიტე, მათთვის არჩევითი დავალებები შემეთავაზებინა. ვთხოვე, ჩემთვის ეკარნახათ იმ აქტივობათა სახელები, რომლებიც უყვართ. შედეგმა ჩემზე მეტად მოსწავლეები გააკვირვა. დაფა გადაიჭედა. სახელიც შევურიჩეთ – **დავალებების სკივრი**. ასევე, მსურდა, პატარა კვლევა ჩამეტარებო-

ნა, კერძოდ, დავკვირვებოდი, თავისუფალი არჩევანის მიცემისას რომელ და რამდენ დავალებას შეარჩევდნენ, რა მოსწონთ, რა უადვილდებათ, როგორი შესაძლებლობები აქვთ.

დავალებების სკივრში შემდეგი აქტივობები მოხვდა:

1. სიტყვის რუკა;
2. წერილი პერსონაჟს;
3. პერსონაჟის დღიური;
4. დღის ჩანაწერი;
5. ხუთწუთიანი ესე;
6. პერსონაჟის დღის ჩანაწერი;
7. გმირის რუკა;
8. კომიქსი;
9. პერსონაჟის ალაპარაკება;
10. ვენის დიაგრამა;
11. დახატე ის, რაც გულით მოგეწონა;
12. ხუთი მნიშვნელოვანი ფაქტი;
13. კროსენსი;
14. პერსონაჟების ჩატი;
15. ამბის ჩარჩო (თავიდან..., შემდეგ..., ბოლოს...);
16. წერილი კლასელს;
17. თავისუფალი თემა;
18. ნივთის აღწერა;
19. კედლის გაზეთი;
20. დიორამა;
21. სიტყვის ლოტო.

დავალებების სკივრმა ბავშვები გამოაცოცხლა. მეორე დღეს ერთი სული ჰქონდათ, ჩემთვის გაეზიარებინათ თავიანთი არჩევანი. მათი რვეულები შინ წავიღე და სათითაოდ დავაკვირდი, ვის რა ჰქონდა შერჩეული.

უმეტესობას ხუთწუთიანი ესე, დღის ჩანაწერები, სიტყვისა და გმირის რუკა შეერჩია. რამდენიმეს ერთზე მეტი დავალება შეესრულებინა. მაგალითად, კომიქსი წიქარასა და ბიჭის შესახებ, პერსონაჟის ჩატი, წერილი ლენას „ვაფლის გულებიდან“, დღის ჩანაწერი, ეპიზოდის ილუსტრაცია – ეს ხუთი დავა-

ლება ანის რვეულში აღმოვაჩინე, ხოლო საბამ რვა დავალებით გაგვაოცა: სიტყვის რუკა, დღის ჩანაწერი, კომიქსები, ხუთი ნივთის აღწერა, ხუთწუთიანი ესე, პერსონაჟის ალაპარაკება, ნივთის ალაპარაკება, რეცეპტი.

დავალებების შემოწმებისას ერთი განსაკუთრებული ამბავი მოხდა. ნუცას შეერჩია თავისუფალი თემა სახელად „იღბლიანი დღე“. ათი წლის გოგო ჰყვებოდა, როგორ აღფრთოვანდა ავტობუსში ერთი გოგოს გულსაბნევებით. მერე გავბედე, მივესალმე და ვუთხარი, რა ლამაზია თქვენი გულსაბნევებიო. უცნობ გოგოს ერთი ცალი „ბროშკა“ ნუცასთვის უჩუქებია. ნუცას დავალებას რომ ვკითხულობდი, ორშაბათი დილა თენდებოდა. კვირას ჩემს პატარა გოგოს ებოში ვასეირნებდი, თან „პეპი გრძელწინდას“ ვკითხულობდი. სწორედ იმ დროს მეგობრებთან ერთად ნუცამ ჩამოიარა, ძელსკამზე ჩამომიჯდა და საუბარი გამიბა. რა წიგნს კითხულობო, მკითხა. შუადღის მზე სახეში ანათებდა და შავი თვალები მოეწკურა. წითელ ქუდზე ორი „ბროშკა“ მიემაგრებინა. საუბრის ბოლოს ვუთხარი, რომ ძალიან უხდებოდა. რამდენიმე საათში კი მის რვეულში ნუცას ლამაზი სამშვენისების ამბავი ამოვიკითხე. ახალი კვირა ამ ამბით დაიწყო. გაკვეთილიც საშინაო დავალების რვეულების მიმოხილვით, რჩევებითა და ნუცას „ბროშკების“ ამბის გაზიარებით დავიწყე.

ეს ყოველივე იმის დასამოწმებლად გიამბეთ, როგორი მნიშვნელოვანია საშინაო დავალებების გულისხმიერი კითხვა და უკუკავშირი. მეოთხე კლასისთვის შეთავაზებული დავალებების სკივრმა მეექვსე კლასში გადაინაცვლა და შემდეგ მერვე კლასამდეც მიაღწია. მათაც შევთავაზე დავალებების ნუსხის შედგენა და არჩევანი მივეცი.

მეექვსეკლასელი ნინის დავალებებიან მაფინებს დავუბრუნდეთ. გაგაცნობთ მის მიერ შერჩეულ ინსტრუქციებს, რომლებიც ჩემს რვეულში ჩავინიშნე:

1. დახატე, რა ხდება შენს თავში;
2. ქურდი რომ იყო, სად დამალავდი მოპარულ ნივთებს?
3. სიტყვის რუკა;
4. ოდესმე თუ დაუმეგობრდები უსახლკარო ადამიანს და რატომ?
5. წიგნში დაიჭირე სამი კადრი, დახატე და დაასაბუთე შენი არჩევანი;
6. თხრობა მთხრობელის შეცვლით;
7. გაავლე პარალელი ამ წიგნთან;
8. პერსონაჟის დღიური;

9. ახლა როგორ ხასიათზე ხარ? ილაპარაკე ხასიათის შესახებ;
10. რას გააკეთებდი ქურდის დასაჭერად?
11. შეავსე ჩაღრმავებული კითხვის სქემა;
12. უსახლკარო რომ იყო, რას გააკეთებდი, რას შეჭამდი და სად იცხოვრებდი?
13. შეავსე ორმხრივი ჩანაწერების დღიური;
14. შენი აზრით, როგორ გაგრძელდება წიგნი?
15. თხრობის ჩარჩო;
16. რომელია შენი საყვარელი თავი ამ წიგნიდან?
17. დაწერე შენს ოცნებებზე;
18. „გმირი ღამის ავტობუსიდან“ შეარჩიე 3 წინადადება და დაასაბუთე, რატომ მოგწონს;
19. თავისუფალი თემა;
20. მისწერე წერილი პერსონაჟს;
21. შეავსე ვენის დიაგრამა.

ნინის დავალებათა ნუსხიდან შემხვდა: 1. თხრობის ჩარჩო; 2. შენი აზრით, როგორ გაგრძელდება წიგნი? – დამრიგებელს, მარი მასწავლებელს კი – ვენის დიაგრამა.

როგორც უკვე აღვნიშნე, ნინის მიერ ასე სახალისოდ მოფიქრებულმა დავალებებმა დიდი ინტერესი გამოიწვია. მეორე დღეს მთელი გაკვეთილი დავუთმეთ დავალებების კითხვას. მეც საგულდაგულოდ დავწერე, წავუკითხე და, როგორც ჩანს, ამ ყველაფერმა სწავლისადმი მოტივაცია აამაღლა. ერთი კვირის შემდეგ კიდევ ერთი მეექვსეკლასელი გოგო, ნატალი, მოვიდა სკოლაში ულამაზესად გაფორმებული ყუთით. შიგნით დავალებებთან ერთად კანფეტები მოეთავსებინა და სათითაოდ დაგვირიგა.

ნატალის დავალებებიც ძალიან საინტერესო აღმოჩნდა:

1. თავისუფალი თემა – დაწერე, რაც შენ გინდა;
2. დაწერე თომასის დღიური კლასის საკითხავი წიგნიდან „გმირი ღამის ავტობუსში“;
3. დაწერე შენს საყვარელ კალამზე;
4. დაწერე ხუთწუთიანი ესე;
5. ალაპარაკე შენი საყვარელი მულტფილმის გმირი;

6. რვაწუთიანი ესე;
7. მოიფიქრე კლასისთვის სახალისო დავალება;
8. წარადგინე შენი საყვარელი ორი ნივთი;
9. სკოლაში მოიტანე ფოტო და გვიამბე მისი ისტორია;
10. თაბახის ფურცელზე დაწერე თომასისა და ჰექტორის დიალოგი;
11. როდესაც ლიტერატურული კაფე გვექნება, შენ რომელი წიგნის წარდგენას აპირებ და რატომ?
12. აღწერე შენი კლასელები;
13. გვიამბე შენი საყვარელი მეგობრის შესახებ;
14. დაწერე შენი საყვარელი დავალება;
15. შექმენი სიტყვის რუკა ნებისმიერ სიტყვაზე;
16. რა არის შენი ოცნება?
17. შეავსე თხრობის რუკა ნებისმიერი თავის შესახებ წიგნიდან „გმირი ლამის ავტობუსში“;
18. გაავლე პარალელი შენს ცხოვრებასა და რომელიმე წიგნს შორის;
19. დაწერე შენს საყვარელ წიგნზე. რატომ მოგწონს?
20. აღწერე შენი საყვარელი ლელა მასი. როგორია ის?
21. აბრუნე ნებისმიერი ორი სიტყვა.

ამჯერად ჩემი დავალება ამგვარი აღმოჩნდა: პარალელი უნდა გამეწყო ჩემს ცხოვრებასა და რომელიმე წიგნს შორის.

სწორედ იმ დღიას, სანამ ჩემი 13 წლის გოგო სკოლისთვის ემზადებოდა, მე ლაპუტას შესახებ ვუამბობდი. „ლაპუტა, ზეციური კოშკი“ ჰაიო მიაძაკის ანიმეა. მთავარი პერსონაჟი ბიჭი მეგობარ გოგოს ლაპუტას შესახებ უამბობს და აჩვენებს ჯონათან სვიფტის წიგნს „გულივერის მოგზაურობა“. ანიმეში წიგნის მოტივის შემოტანამ ძალიან გამახარა. თან დიდი ხანია მინდოდა ბაზა ჭილაძისა და გია ჭუმბურიძის თარგმნილი „გულივერის მოგზაურობის“ წაკითხვა. თარგმანი „ინტელექტმა“ გამოსცა სერიით „სკოლაში საკითხავი წიგნი“. ყდის დიზაინერი თეონა ჭანშივილია. უთენია ფურცელ-ფურცელ ვეძებე სტელტანიან წიგნში ლაპუტაში გულივერის მოგზაურობა და მივაგენი. მეექვსე კლასს სწორედ ეს ამბავი მოვუყევი. ისიც გავისხენე, საბავშვო ბიბლიოთეკის სერიაში რომ იყო დაბეჭდილი „გულივერის მოგზაურობა“, ბევრჯერ რომ ვცადე წაკითხვა და ვერ შევძელი. ოცი წლის შემდეგ კი ჩემმა რატველმა მოსწავლემ, თამარმა, წაკითხა და რამდენიმე წინადადებით წაკითხვის სურვილი გამიღვივა.

ნატალის დავალებას კიდევ ერთი საინტერესო პროექტის იდეა მოჰყვა. ალექსანდრემ მეორე დღეს მოიტანა ფოტო, რომელზეც მისი 80 წლის პაპა კურსელებთან ერთად არის აღბეჭდილი, მაგნიტით დაფაზე მიამაგრა და უზარმაზარი სიყვარულით გვიამბო, რომ პაპა უნივერსიტეტის დამთავრებიდან დღემდე მეტროში მუშაობს. ალექსის მოსმენისას დიდი სურვილი გამიჩნდა, პაპა სკოლაში მოგვეწვია და პირადად გაგვეცნო.

კიდევ ერთი კვირის შემდეგ ნინის და ნატალის თანაკლასელმა სანდრომ გაგვაოცა. ხელნაკეთ, უცნაური ფორმის მუყაოს კოლოფში ფურცლის ნაკუწებზე დავალებების სამოცამდე ინსტრუქცია ეწერა. ფურცლების ნახევარი გაფერადებული იყო და მათზე დაწერილი სიტყვა უნდა დაგვეხატა, ხოლო დანარჩენ, გაუფერადებელ ფურცლებზე დაწერილი სიტყვები – აგველაპარაკებინა. გადავწყვიტეთ, დავალებები კლასშივე შეგვესრულებინა. დავარიგეთ თაბახის ფურცლები, ორ ნაწილად გავყავით, ფურცლის ზედა ნაწილზე დაგხატეთ, ქვედაზე კი ნივთი გავასულიერეთ. მე ოჯახის დახატვა და თოფის ალაპარაკება მხვდა წილად.

სანდროს დავალებებიც დიდი სიხარულით შეასრულა მთელმა კლასმა.

კიდევ ერთი აქტივობა, რომელიც არჩევით დავალებებს მოჰყვა, ის იყო, რომ უფროსკლასელებმა და უმცროსკლასელებმა ერთმანეთისთვის დავალების ინსტრუქციები მოიფიქრეს და კლასიდან კლასში დავატარებ შესასრულებელ თუ შესრულებულ დავალებებს.

არჩევით დავალებებამდე სამწლიანმა შრომამ მიმიყვანა. საშინაო დავალების შერჩევა, ინსტრუქციაზე მუშაობა, პასუხისმგებლობის გაღვივება, ურთიერთმოსმენა, განმავითარებელი კომენტარები, მუდმივი უკუკავშირი ბავშვების შინაგანი მოტივაციის გაღვივების მიზნად იქცა. თუ დააკვირდებით მოსწავლეების მიერ მოფიქრებულ დავალებებს, მასწავლებლის მიერ შეთავაზებულზე გაცილებით მრავალშრიანი და სახალისოა. დიდი ბედნიერებაა, უყურო მათ განვითარებას, უყურო, როგორ მიქრიან წინ – სიხარულით, ერთმანეთზე ფიქრითა და ქმედების სურვილით აღვსილები. ამავე დროს, არჩევითი დავალებები მოსწავლეთა შესაძლებლობებს, ინტერესებს არის მორგებული და შემოქმედებითი უნარების გამოვლენას უწყობს ხელს.

ლელა მანგოშვილი

- 1 როგორ დავძლიოთ კითხვის სირთულეები
სარემედიაციო პროგრამის დახმარებით

151

როგორ დავძლიოთ კითხვის სირთულეები სარემედიაციო პროგრამის დახმარებით

კითხვის პრობლემის მექანე ბავშვები მასწავლებლებისგან განსაკუთრებულად სათუთ მიდგომას საჭიროებენ, რადგან კითხვა რთული ფსიქო-ფიზიოლოგიური პროცესია.

„კითხვა მრავალმხრივი უნარია, რომელიც გულისხმობს გამოსახული სიმბოლოების დეკოდირებას აზრის გაგების მიზნით“ და რეალურად, კითხვაში პრობლემა სწორედ **დეკოდირების**, დაწერილი სიტყვის, როგორც ცალკეული ასოებისგან შედგენილი ერთი მთლიანი კოდის გაშიფვრის /სიტყვის ამოცნობის/ და **წაკითხულის გაგება-გააზრების** დროს იჩენს თავს.

ცნობილია, რომ კითხვის პროცესში მონაწილეობენ სხვადასხვა ტიპის ანალიზატორები. შესაბამისად, მოსწავლეებში კითხვის პრობლემები სხვადასხვა მიზეზით არის განპირობებული. შეიძლება ეს იყოს: მეტყველების, სმენის, ფონემური ცოდნის არქონის და სხვა. ნებისმიერ შემთხვევაში, უმჯობესია, კითხვასთან დაკავშირებული სირთულეების ადრეულ ასაკში გამოვლენა და მოგვარება. მასწავლებლები სხვადასხვა სტრატეგიას იყენებენ კითხვის სირთულეების დასაძლევად.

გთავაზობთ დაწყებითი განათლების პროექტის (USAID G-Pried) ფარგლებში განხორციელებული კითხვის სარემედიაციო პროგრამის გზამკვლევის ზოგად რეკომენდაციებს.

რას ნიშნავს რემედიაცია და ვინ წარმართავს სარემედიაციო პროგრამას?

ტერმინი რემედიაცია ნიშნავს კონკრეტული აქტივობების საშუალებით არსებული პრობლემების შემცირებას ან აღმოფხვრას. პროგრამა ორიენტირებულია თითოეული ბავშვის ინდივიდუალურ საჭიროებებზე, რომელსაც სკოლის ადმინისტრატორის, კლასის დამრიგებლისა და მშობელთა აქტიური ჩართულობით ახორციელებს რემედიატორი მასწავლებელი.

რა არის კითხვის სარემედიაციო პროგრამის მიზანი?

პროგრამის მიზანია, რომ პრობლემურმა მკითხველებმა შეძლონ სიტყვის დეკოდირება, სწრაფად ცნობა და გაწაფული კითხვა.

როგორ ხდება მოსწავლეთა იდენტიფიცირება და რემედიაციის პროგრამაში ჩართვა?

უპირველეს ყოვლისა, უნდა დავადგინოთ, რა ტიპის პრობლემა აქვს მოსწავლეს კითხვაში და ამის შემდეგ დავგეგმოთ შესაბამისი ინტერვენცია. სარემედიაციო პროგრამა არ სჭირდებათ მოსწავლეებს, რომლებთან მუშაობა მიმდინარეობს ინდივიდუალური სასწავლო გეგმით. იდენტიფიცირება ხდება შემდეგი ძირითადი საფეხურების გათვალისწინებით:

1. კითხვის უნარების სკრინინგი და შედეგების ანალიზი

სკრინინგის პროცესში, სიტყვებისა და ტექსტის წაკითხვის, ლექსიკური მარაგის, გაგება-გააზრების ტესტების საფუძველზე ხდება მოსწავლეთა მონაცემების დადგენა სასწავლო წლის დასაწყისში დასაუფლებელ უნარებთან მიმართებით და გარკვევა, თუ რომელ მოსწავლეებთან იქნება საჭირო პირველადი ფოკუსირებული დიაგნოსტიკა / ტესტები და შესაბამისი კრიტერიუმები იხილეთ ვებპორტალზე <https://kargiskola.ge/SC/eaccess1.php> დიაგნოსტიკური შეფასების ველში/.

A, B, C კატეგორიების ნიშნის განსაზღვრის შემდეგ, სადაც A აღნიშნავს მოსალოდნელზე მაღალ შედეგს, B – მოსალოდნელის შესაბამისს და C – მოსალოდნელზე დაბალს, რემედიაციური მასწავლებელი ადგენს მოსწავლეთა სიას, რომელთაც შემდეგ საფეხურზე ჩაუტარდებათ პირველადი ფოკუსირებული დიაგნოსტიკა.

2. პირველადი ფოკუსირებული დიაგნოსტიკა და ინდივიდუალური გასაუბრება მოსწავლესთან.

აღსანიშნავია, რომ ეს საფეხური ორი ეტაპისგან შედგება:

ა) კითხვის თანმხლები ჩანაწერების გაკეთება, რომელშიც აისახება შეცდომების ანალიზი, რომელი სიტყვა წარმოთქვა მოსწავლემ არასწორად და შეძლო თუ არა წარმოთქმული სიტყვების შესწორება შემდეგ ცდაზე, დაითვლება უზუსტობებისა და სწორად წაკითხული სიტყვების რაოდენობა, გაიყოფა ეს რიცხვი ტექსტის სიტყვების (ტექსტი უნდა იყოს მცირე მოცულობის) სრულ

რაოდენობაზე, მიღებული რიცხვი მრავლდება 100-ზე და ამგვარად განისაზღვრება სწორად წაკითხული სიტყვების პროცენტი **/იხ.დანართები/**.

ბ) ინდივიდუალური გასაუბრება მოსწავლესთან იმის გასარკვევად, თუ როგორია მისი დამოკიდებულება კითხვისადმი.

3. მოსწავლის მოსწრების ანალიზი სხვადასხვა საგანში.

4. მშობელთან გასაუბრება მოსწრებასთან დაკავშირებით და თანხმობა პროგრამაში ჩართვაზე.

განხორციელებული კვლევის საფუძველზე განისაზღვრება მოსწავლის ინდივიდუალური საჭიროებები, მისი პროფილი და განაწილდება სარემედიაციო ჯგუფში.

**რა ძირითადი საფეხურების გავლა ხდება
სარემედიაციო ჯგუფის შექმნის შემდეგ?**

1. სარემედიაციო პროგრამის და გაკვეთილების გეგმების შედგენა;
2. სარემედიაციო გაკვეთილების წარმართვა;
3. პროგრესის მონიტორინგი და შუალედური შეფასება;
4. შემაჯამებელი შეფასება.

რა სიხშირით და როგორ ტარდება რემედიაციის გაკვეთილები?

გაკვეთილები ტარდება კვირაში ორჯერ ან სამჯერ, არასაგაკვეთილო დროს, 40-50 წუთის განმავლობაში. გარემო, სადაც მეცადინეობები ჩატარდება, მაქსიმალურად კომფორტული უნდა იყოს, როგორც ინდივიდუალური, ასევე ჯგუფური მუშაობისთვის, მრავალფეროვანი რესურსებით უზრუნველყოფილი, როგორცაა სიტყვების ბარათები, მულტიმედია ტექსტები, სხვადასხვა დონის საკითხავი ტექსტები, აქტივობების ბარათები, სამუშაო ფურცლები, აუდიოწიგნები და სხვა.

სარემედიაციო გაკვეთილის სტრუქტურა მკვეთრად განსხვავდება ტრადიციული გაკვეთილისგან. მასწავლებელმა, მოსწავლეთა რაოდენობისა და საჭიროებების მიხედვით, წინასწარ, მკაფიოდ უნდა განსაზღვროს კონკრეტულ გაკვეთილზე მისაღწევი ერთი მიზანი და შეარჩიოს მიზნის შესაბამისი აქტივობები, რომლებიც აუცილებლად ლოგიკურად უნდა ებმოდეს ერთმანეთს. ამავდროულად, ყოველი ახალი აქტივობის განხორციელებას წინ უნდა უძღოდეს მოდელირება მასწავლებლის მიერ.

როგორ ვაწარმოოთ პროგრამის მონიტორინგი?

პროგრესის მონიტორინგი ხორციელდება სამი ძირითადი ინსტრუმენტის დახმარებით:

1. გამეორებითი კითხვის გრაფიკი;
2. წაკითხვის თანმდევი ჩანაწერები;
3. რეფლექსიის ფურცელი.

პირველი და მეორე ინსტრუმენტის გამოყენებით მასწავლებელს შეუძლია გაზომოს მოსწავლის კითხვის ტემპი, ამავდროულად, მოსწავლე აკვირდება საკუთარ პროგრესს გააფუძვლულ კითხვაში, ხოლო მესამე ინსტრუმენტი მოსწავლეს მასწავლებელს ეხმარება კვირის ბოლოს ათვისებული მასალის შეჯამებაში.

კითხვის სარემედიაციო პროგრამის განხორციელებისთვის საჭირო ვრცელი ინფორმაცია, გაკვეთილების აქტივობების ნიმუშები, კითხვის თანმდებელი ჩანაწერების დანართები და დიაგნოსტიკური შეფასების სქემები იხილეთ გზამკვლევაში „კითხვის სარემედიაციო პროგრამის განხორციელება სკოლებში“ <https://drive.google.com/open?id=1gl9SeY3UIB-PgSOLDg6MnQtHFS3nw6S>

დანართები: კითხვის თანმდებელი ჩანაწერების ფორმები და კოდები

კითხვითი ქცევა	სიმბოლო	არის თუ არა შეცდომა
სიტყვების სწორად წაკითხვა	✓	არ არის
თვითშესწორება	თშ	არ არის
ჩამატება (ასოს/სიტყვის)	√	არის
დანაწევრება	/	თუ სწორად წაიკითხა - არ არის; თუ შეცდომით წაიკითხა - არის.
გამოტოვება (ასოს/სიტყვის)	_____	არის
ჩანაცვლება	სიტყვას ზემოდან დავანეროთ გამოთქმული სიტყვა	არის
გამეორება (ერთი ან რამდენიმე სიტყვის)	←	არ არის
ჩარევა (ვერ კითხულობს სიტყვას 5-10 წამის განმავლობაში რემედიატორის დახმარების გარეშე)	ჩ	არის

უზუსტობა	E	შეცდომა, რომელსაც მკითხველი დაუშვებს სიტყვის ამოკითხვის/დეკოდირების დროს (ჩამატება, გამოტოვება, ჩანაცვლება, ჩარევა).
ასო-ბგერითი გასაღების გამოყენება	V	სიტყვის დეკოდირებისას მკითხველი ცდილობს სწორად გაშიფროს ასო/გრაფიკა და შეუსაბამოს მას შესაბამისი ბგერა.
სინტაქსური გასაღების გამოყენება	S	სიტყვების წაკითხვისას მკითხველი ცდილობს არ დაარღვიოს წინადადების გრამატიკული სტრუქტურა.
აზრობრივი/კონტექსტური/შინაარსობრივი გასაღების გამოყენება	M	სიტყვების წაკითხვისას მკითხველი ცდილობს გაითვალისწინოს ტექსტის შინაარსი და გადაამოწმოს, შეესატყვისება თუ არა მოცემული სიტყვა აზრობრივ კონტექსტს.

კითხვის თანმხლები ჩანაწერების აღრიცხვის ფორმა ჯგუფისათვის

რემედიატორი:

მოსწავლე:

კლასი:

თარიღი:

ტექსტის სათაური: „წვიმიანი დღე“

ტექსტის სიტყვების რაოდენობა:

	მოსწავლის სახელი და გვარი	%	E	თშ	V	S	M	გან.	გაგ.
1									
2									
3									
4									
5									
6									

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კითხვის ეფექტური მეთოდები – მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი – 2013 წელი
2. კითხვისა და წერის სწავლება დაწყებით საფეხურზე
https://kargiskola.ge/teachers/resource_books/kitxva/resursi_kitxva.pdf
3. კითხვის სარემედიაციო პროგრამის განხორციელება სკოლებში
<https://drive.google.com/open?id=1gl9SeY3UIB-PgSOLDg6MnQtHFS3nw6S>

სსიპ მასნავლებელთა
პროფესიული განვითარების
ეროვნული ცენტრი

